T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
Adli Tıp Enstitüsü
TEZ DANIŞMANI: Prof. Dr. Gökhan ORAL

ÇOCUKLUK ÇAĞI CİNSEL İSTİSMAR OLGULARINDA MAĞDUR İFADESİNİN DELİL NİTELİĞİ VE İFADE GEÇERLİLİK ANALİZİ

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

DİLEK ÇELİK
İSTANBUL 2014

ÖZET

Cinsel istismar olgularında adli bildirimin gecikmesi, fiziksel, anogenital ve adli psikiyatrik bulguların kısıtlılığı, görgü tanıklarının olma ihtimalinin azlığı, çocuğa ait psikolojik bulgular ile olay arasında illiyet bağını kurmakta yaşanan güçlükler, adli süreçte mağdur çocuk ifadelerinin önemini ön plana çıkarmıştır. Cinsel istismar davalarında çocuğun ifadesinin önemi, aynı zamanda çocuk ifadesine güvenilip güvenilemeyeceği sorusunu da akla getirmektedir. Cinsel istismar olgularda mağdur ifadesinin güvenilirliğinin değerlendirilmesinde kullanılan yöntemlerden biri de Kriter Bazlı İfade Analizi'dir (Vrij, 2005).

Bu çalışma, İfade Güvenilirlik Analizi'nin ana bileşenlerinden biri olan Kriter Bazlı İfade Analizi'nin (Köhnken, 2002)adli süreçte etkin bir method olarak kullanılıp kullanılamayacağını sınamak amacıyla yapılmıştır.

Araştırmanın örneklemini Üsküdar Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülmekte olan toplam 69 cinsel istismar dava dosyası oluşturmaktadır. Dosyalardaki mağdur çocuk ifadelerinin 51'i güvenilir ifade olarak kabul edilirken (%73.9), 18'i şüpheli ifade kategorisinde değerlendirilmiştir (%26.1). İçerik analizleri, Kriter Bazlı İfade Analizi Kodlama Klavuzu (Quandre,2009) baz alınarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre, KBİA (Kriter Bazlı İfade Analizi) toplam puanları, güvenilir ifadelerde şüpheli ifadelere göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha fazladır. Güvenilir İfadelerde KBİA toplam puan ortalaması 9,43±2,531 iken, şüpheli ifadelerde toplam puan ortalamasının 5,00±1,815 olduğu görülmüştür. Güvenilir ifadelerde mağdur çocuk yaşının KBİA toplam puanları ile istatistiksel olarak anlamlı şekilde pozitif korelasyon gösterdiği bulunmuştur.

Her bir kriter güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırt edici niteliği açısından değerlendirildiğinde, 19 kriterin 10 tanesinin bu özelliği sahip olduğu ve bu kriterlerin de, mantıksal yapı, yapılandırılmamış ürün, detayların niceliği, bağlamsal çatı, diyalogların alıntılanması, gereğinden fazla detay, yanlış yorumlanmış doğru aktarılan detaylar, ilintili dışsal bağlantılar, kendiliğinden düzeltmeler ve suça özgü ayrıntılar olduğu görülmüştür. Diskrimant analizi sonuçlarına göre, yöntemin %84,1 düzeyinde etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Cinsel İstismar, Kriter Bazlı İfade Analizi, İfade Güvenilirliği, Mağdur Çocuk İfadesi

ABSTRACT

In the investigation of sexual abuse allegations, the delay of disclosure, limitations in physical, anogenital and forensic psychiatric evidences, the low probability of the existance of eyewitness and the problems in forming causal relationship between observed psychological symptoms of the alleged victim and the sexual abuse revealed the importance of child victims' testimony as well as the veracity of victims' statements. One of the most known method in the evaluation of veracity of victims statement in sexual abuse cases is Criterian Based Content Analysis (Vrij, 2005)

The main aim of the present study is to evaluate the effectiveness of Criterian Based Content Analysis (CBCA) which is one of the most prominant part of Statement Validity Analysis (Köhnken, 2002) and to investigate whether it is a reliable method for judicial process.

The research sample consists of 69 sexual abuse case files gathered from Üsküdar Juvenile High Criminal Court. While 51 (73,9%) of the child victim testimonies are categorized as truthful, the remaining 18 (26,1%) are referred to deceptive allegations. The content analysis is based on Criterian Based content Analysis Coding Manual(Quandre,2009).

The results showed that , the total score of CBCA in truthful statements is significantly higher than the total score of CBCA in deceptive statement. It is found that, the means of CBCA scores are9.43±2.531 for trutful statements 5.00±1.815 for deceptive statements. There is a positive correlation between age of the victim and CBCA scores in truthful statements.

When each of the criterion in CBCA is analyzed, 10 out of 19 criteria are found to have a unique power to differentiate the trutful statements from deceptive ones and these criteria are logical structure, unstructured productions, quantity of the details, contextual embedding, reproduction of conversations, superfluous details, accurately reported details misunderstood, related external associations, spontanious corrections, details characteristic of the offense. Discrimant analysis showed that overall accuracy rate is 84,1% for CBCA.

Key Words: Sexual Abuse, Criterian Based Content Analysis, Statement Validity Analysis, Child Victims' Testimony.

ÖNSÖZ

Doktora sürecimin her aşamasında yakın ilgi ve desteğini gördüğüm; çalışmalarımın yönlendirilmesi ve sonuçlandırılmasında büyük emeği geçen tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Gökhan ORAL'a,

Araştırma sürecimde tez izleme komitemde bulunan, değerli fikir ve deneyimlerini esirgemeyen Sayın Prof. Dr. Gürsel ÇETİN ve Sayın Yard. Doç. Dr. Neylan Ziyalar'a,

İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, ve Üsküdar Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi'nin tüm çalışanlarına,

Çalışmalarım sırasında beni maddi açıdan destekleyen TÜBİTAK Bilim Adamı Yetiştirme Grubu'na,

Bu süreçte hayatın her tadını benimle paylaşan Uygar KARACA'ya,

Tüm hayatım boyunca sabır ve desteklerini eksik etmeyen Ailem'e,

Özlemle beni bekleyen, tüm yorgunluğumu unutturabilen sevgili yeğenlerim Yaren ve Asmin Neva ÇELİK'e

Ve tüm çocuklara teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET **3**

ABSTRACT **4**

ÖNSÖZ **5**

İÇİNDEKİLER **6**

GRAFİK DİZİNİ **8**

TABLO DİZİNİ **9**

KISALTMALAR LİSTESİ **11**

1. GİRİŞ VE AMAÇ **12**

1.1. GENEL BİLGİLER 12

1.1.1. Cinsel İstismar Kavramı *12*

1.1.2. Cinsel İstismarın Yaygınlığı *13*

1.1.3. Cinsel İstismarın Hukuki Boyutu *15*

1.1.4. Cinsel İstismarın Ruhsal Etkileri *18*

1.2. CİNSEL İSTİSMARDA MAĞDUR İFADESİNİN ÖNEMİ 25

1.3. ÇOCUK İFADESİNİN GÜVENİLİRLİĞİ 27

1.4. İFADE GEÇERLİLİK ANALİZİ *29*

1.4.1. Cinsel İstismar Olgularında Adli Görüşme Teknikleri *29*

1.4.1.1. Cinsel İstismar Olgularında Adli Görüşmeyi Etkileyen Faktörler *30*

1.4.1.2. Cinsel İstismar Şüphesi Taşıyan Çocuk Olgularında Adli Görüşme Tekniklerine Dair Protokoller *33*

1.4.1.3. Alternatif Yöntemler *42*

1.4.2. Kriter Bazlı İfade Analizi *44*

1.4.2.1. Kriter Bazlı İfade Analizinin Kriterleri *44*

1.4.2.2. Kriter Bazlı ifade Analizi ile İlgili Yapılan Araştırmalar *48*

1.4.3. *Geçerlilik Kontrol Listesi* 58

2. GEREÇ VE YÖNTEM **63**

2.1. ÖRNEKLEM 63

2.2. UYGULAMA 63

2.3. VERİLERİN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ 65

3. BULGULAR **66**

3.1. MAĞDUR VE SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUĞA İLİŞKİN DEMOGRAFİK VERİLER 66

3.1.1. Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde Mağdur Çocukların Cinsiyet Dağılımlarının Karşılaştırılması *66*

3.1.2. Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde Ortalama Mağdur Yaşının Karşılaştırılması *68*

3.1.3. Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde Ortalama Suça Sürüklenen Çocuk Yaşının Karşılaştırılması *68*

3.1.4. Güvenilir ve Şüpheli ifadelerde Mağdur Çocuk ve Suça Sürüklenen Çocuk Arasındaki Yaş Farkı Dağılımı..... 68
3.2. KRİTER BAZLI İFADE ANALİZİ BULGULARI 70
3.2.1. Güvenilir ve Şüpheli ifadelerde Kriter Bazlı İfade Analizi Toplam Puanlarının Karşılaştırılması..71
3.2.2. Kriter Bazlı İfade Analizi Kriterlerinin İfade Givenilirliği Açısından Karşılaştırılması.....72
3.2.2.1. Genel Özellikler Alt Kategorisinin İfade Güvenilirliği Açısından Karşılaştırılması.....72
3.2.2.2. Özel İçerikler Alt Kategorisinin İfade Güvenilirliği Açısından Karşılaştırılması.....74
3.2.2.3. Motivasyonel Veriler Alt Kategorisinin İfade Güvenilirliği Açısından Karşılaştırılması.....82
3.2.2.4. Suça Özgü Ayrıntılar Kriterinin İfade Güvenilirliği Açısından Karşılaştırılması.....86
3.2.3. Kodlayıcılar Arası Güvenilirlik 87
3.2.4. Kriter Bazlı İfade Analizinin Güvenilir ve Şüpheli İfadeleri Ayırmadaki Etkinlik Düzeyine İlişkin Bulgular.. 89
3.2.5. Kriter Bazlı İfade Analizi Toplam Puanlarına Etki Edebilecek Değişkenler.....91
3.2.5.1. Mağdur Cinsiyetinin Kriter Bazlı İfade Analizi Toplam Puanlarına Etkisi *91*
3.2.5.2. Mağdur Yaşının Kriter Bazlı İfade Analizi Toplam Puanlarına Etkisi *91*
3.2.5.3. Mağdur Çocuk Yaşı ve Cinsiyetinin Kriter Bazlı İfade Analizi Toplam Puanları Açısından Etkileşimi.. .....*93*
3.2.5.4. İlk Bildirim ile Spontan İfade Arasında Geçen Sürenin Kriter Bazlı İfade Analizi Toplam Puanlarına Etkisi.. 94
3.3. OLAY ŞEKLİNE İLİŞKİN BULGULAR 95
3.4. ADLİ SÜRECE İLİŞKİN BULGULAR 99
3.5. ADLİ SÜREÇTE DELİL NİTELİĞİ TAŞIYABİLECEK DEĞİŞKENLERE İLİŞKİN BULGULAR .103
4. TARTIŞMA 107
4.1. KRİTER BAZLI İFADE ANALİZİ BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ 107
4.1.1. Her Bir Kriterin Kendi Başına Güvenilir ve Şüpheli İfadeleri Ayırt Etme Gücünün Değerlendirilmesi 108
4.1.2. Kriter Bazlı İfade Analizi Alt Ölçeklerinin Güvenilir ve Şüpheli İfadeleri Ayırt Etme Gücünün Değerlendirilmesi.....114
4.1.3. Kriterlerin İfadelerde Yer Alma Sıklığının Literatürdeki Diğer Çalışmalarla Karşılaştırılması.....115
4.1.4. Kriter Bazlı İfade Analizinin Güvenilir ve Şüpheli İfadeleri Ayırmadaki Etkinlik Düzeyine İlişkin Bulguların Literatürdeki Çalışmalarla Karşılaştırılması 119
4.1.5. Kriter Bazlı İfade Analizi Toplam Puanına Etki Edebilecek Değişkenlerin Literatürdeki Çalışmalarla Karşılaştırılması 122
4.1.6. Kodlayıcılar Arası Güvenilirlik Değerlerinin Literatürdeki Çalışmalarla Karşılaştırılması 125
4.1.7. Güvenilir ve Şüpheli İfade Gruplarının Oluşturulmasında Kullanılan Yöntemler.....126
5. SONUÇ VE ÖNERİLERİ 128
5.1. KRİTER BAZLI İFADE ANALİZİ SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....128
5.2. ADLİ SÜRECE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER 130
5.3. LİMITASYONLAR 131
5.4. ÖNERILER 131
6. KAYNAKÇA 133
7. ÖZGEÇMİŞ.....141
8. EKLER 144

GRAFİK DİZİNİ

Grafik-1: Güvenilir İfadelerde Ortalama KBİA Puanlarının Mağdur Çocuk Yaş ve Cinsiyeti Açısından Etkileşimi

TABLO DİZİNİ

Tablo-1: Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde Mağdur Çocukların Cinsiyet Dağılımı

Tablo-2: Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde Mağdur Çocukların Yaş Dağılımı

Tablo-3: Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde SSÇ Yaş Dağılımı

Tablo-4: Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde Mağdur Çocuk ve Suça Sürüklenen Çocuk Arasındaki Yaş Farkı Dağılımı

Tablo-5: Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde Kriter Bazlı İfade Analizi Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

Tablo-6 : İfade Güvenilirliği ile Mantıksal Yapı Kriteri Arasındaki İlişki

Tablo-7 : İfade Güvenilirliği ile Yapılandırılmamış Ürün Kriteri Arasındaki İlişki

Tablo -8: İfade Güvenilirliği ile Detayların Niceliği Kriteri Arasındaki İlişki

Tablo -9 : İfade Güvenilirliği ile Bağlamsal Çatı Kriteri Arasındaki İlişki

Tablo-10 : İfade Güvenilirliği ile Etkileşimlerim Tanımlanması Kriteri Arasındaki İlişki

Tablo-11 : İfade Güvenilirliği ile Diyalogların Alıntılanması Kriteri Arasındaki İlişki

Tablo -12 : İfade Güvenilirliği ile Olaya İlişkin Beklenmedik Komplikasyonların Aktarımı Kriteri Arasındaki İlişki

Tablo -13: İfade Güvenilirliği ile Alışılmadık Detaylar Kriteri Arasındaki İlişki

Tablo-14 : İfade Güvenilirliği ile Gereğinden Fazla Detay Kriteri Arasındaki İlişki

Tablo -16 : İfade Güvenilirliği ile Yanlış Yorumlanmış Doğru Aktarılan Detaylar Kriteri Arasındaki İlişki

Tablo -17 : İfade Güvenilirliği ile İlintili Dışsal Bağlantılar Kriteri Arasındaki İlişki

Tablo -18: İfade Güvenilirliği ile Olay Anındaki Subjektif Ruh Haline İlişkin Söylemler Kriteri Arasındaki İlişki

Tablo-19 : İfade Güvenilirliği ile saldırganın ruh haline ilişkin atıflar Kriteri Arasındaki İlişki

Tablo-20: İfade Güvenilirliği ile kendiliğinden düzeltmeler Kriteri Arasındaki İlişki

Tablo -21: İfade Güvenilirliği ile hatırlama güçlüklerine ilişkin göndermeler Kriteri Arasındaki İlişki

Tablo -22: İfade Güvenilirliği ile kendi ifadesinden şüphe etme Kriteri Arasındaki İlişki

Tablo -23: İfade Güvenilirliği ile kendini suçlama Kriteri Arasındaki İlişki

Tablo-24 : İfade Güvenilirliği ile saldırganı mazur görme Kriteri Arasındaki İlişki

Tablo-25: İfade Güvenilirliği ile suça özgü ayrıntılar Kriteri Arasındaki İlişki

Tablo-26: Tüm İfadelerde, Güvenilir İfadelerde ve Şüpheli İfadelerde Kodlayıcılar Arası Güvenilirlik Değerleri
Tablo-27: KBİA Kriterleri için Kodlayıcılar Arası Güvenilirlik ve Cohen's Kappa Değerleri
Tablo-28: Kriter Bazlı İfade Analizi'nin Güvenilir ve Şüpheli İfadeleri Ayırmadaki Etkinlik Düzeyine İlişkin Bulgular
Tablo-29: Mağdur Çocuk Yaş Gruplarında Ortalama KBİA puanları
Tablo-30: Mağdur Çocuk Yaşı ve Cinsiyetinin Kriter Bazlı İfade Analizi Toplam Puanları Açısından Etkileşimi
Tablo-31: Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde Olay Yeri Dağılımlarının Karşılaştırılması
Tablo-32: Güvenilir ve şüpheli ifadelerde SSÇ ile Mağdur arasındaki ilişki biçimi dağılımlarını
Tablo-33: Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde Fiziksel Şiddet Dağılımı
Tablo-34: Cinsel İstismarın Niteliğine İlişkin mağdur beyanının güvenilir ve şüpheli ifadelerdeki dağılımı
Tablo-35: İfade Güvenilirliğine göre Olayın İlk Bildirildiği Kişi Dağılımı
Tablo-36: İfade Güvenilirliğine göre Olayın İlk Bildirim Şeklinin Dağılımı
Tablo-37: İfade Güvenilirliğine göre Adli Bildirimi Yapan Kişi Dağılımı
Tablo-38: İfade Güvenilirliğine göre Olay ile Adli Bildirim Arasında Geçen Sürenin Frekans Dağılımı
Tablo-39: Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde Görgü Tanığı
Tablo-40: Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde Anogenital Muayene Bulguları
Tablo-41: Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde Mağdurun Psikiyatrik Değerlendirme Bulguları
Tablo-42: Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde SSÇ İfadesinin Niteliği
Tablo-43: Bu Çalışma Kapsamında Her Bir Kriterin Kendi Başına Güvenilir ve Şüpheli İfadeleri Ayırt Etme Gücüne İlişkin Bulguların Literatürdeki Diğer Alan Çalışmaları ile Karşılaştırılması
Tablo-44: Bu Çalışma Kapsamında Her Bir Kriterin Kendi Başına Güvenilir ve Şüpheli İfadeleri Ayırt Etme Gücüne İlişkin Bulguların Literatürdeki Diğer Deneysel Çalışmaları ile Karşılaştırılması
Tablo-45: Kriterlerin İfadelerde Yer Alma Sıklığının Literatürdeki Diğer Çalışmalarla Karşılaştırılması

KISALTMALAR LİSTESİ

KBİA-Kriter Bazlı İfade Analizi
SSÇ- Suça Sürüklenen Çocuk
TSSB- Travma Sonrası Stres Bozukluğu
WHO- Dünya Sağlık Örgütü
TCK- Türk Ceza Kanunu
CMK-Ceza Muhakemesi Kanunu
ÇKK-Çocuk Koruma Kanunu
BM-Birleşmiş Milletler

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nün tanımına (1999) göre, "çocuğun sağlığını, fiziksel ve psikososyal gelişimini kötü yönde etkileyen ülkesi, toplum ya da bir yetişkin tarafından bilerek veya bilmeyerek ortaya konan tutumlar veya ortamlarım " her biri cinsel istismar kapsamında değerlendirilmektedir. Cinsel istismar, psikolojik, sosyolojik, tıbbi, davranışsal, hukuki pek çok alanı ilgilendiren, çok boyutlu bir halk sağlığı sorunudur. Hem çocuk hem de toplum adına, kısa ve uzun dönemli etkileri açısından oldukça önemlidir.

Cinsel istismar iddiası olan olgularda anogenital bulgulara sıklıkla rastlanılamaması, görgü tanıklarının olma ihtimalinin azlığı, çocuğa ait psikolojik bulgular ile olay arasında illiyet bağını kurmakta yaşanan güçlükler, çocuk ifadelerinin güvenilirliğinin tespitine ilişkin yöntemler geliştirme çabasını ön plana çıkarmıştır. Bu yöntemlerden en yaygın olarak kullanılanlardan biri İfade Geçerlilik Analizi'dir (Vrij, 2005). Temel olarak, Undeutch hipotezi olarak bilinen, gerçekte yaşanmış olan olaylara ilişkin ifadelerin yaşanmamış ve/veya uydurma olan olaylara ilişkin ifadelere nazaran niteliksel ve niceliksel olarak daha zengin olduğu hipotezine dayanmaktadır.

Çalışmanın bu bölümünde, İfade Geçerlilik Analizi'nin en önemli adımlarından olan Kriter Bazlı İfade Analizi'nin kapsamını incelenerek, konu ile ilgili yapılmış bilimsel araştırmaları tartışılacaktır.

1.1. GENEL BİLGİLER

1.1.1. Cinsel İstismar Kavramı

Cinsel istismarı, bir çocuğun bir yetişkin tarafından ya da yaş veya gelişim bakımından sorumluluk, güven ve güç ilişkisi içinde olan başka bir çocuk tarafından, bu kişinin cinsel gereksinimlerini tatmin etmeyi amaçlayan eylemler" olarak tanımlanmak mümkündür (Dağlı, & İnanıcı, 2010). Cinsel istismar fiziksel temas içermeyen, cinsel içerikli seyretme, konuşma, cinsel organları gösterme, pornografik materyalleri seyrettirme gibi eylemlerden, oral-anal-vajinal penetrasyona kadar değişen geniş bir yelpazede ele alınır. Ayrıca, yaşadışı bir cinsel eyleme zorlamak veya ikna etmek, içerisinde çocuk veya çocuk imgesine ait pornografi görselleri yapmak da bu kapsamda değerlendirilir.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nün tanımına (1999) bakıldığında ise çocuk istismarı, "çocuğun sağlığını, fiziksel ve psikososyal gelişimini kötü yönde etkileyen ülkesi, toplum ya

da bir yetişkin tarafından bilerek veya bilmeyerek ortaya konan tutumlar veya ortamlar" olarak kabul edildiği görülmektedir.

Çeçen'e göre (2007) çocuğun cinsel istismarı, rıza yaşının altında bulunan bir çocuğun, cinsel açıdan olgun bir yetişkinin cinsel doyumuna yol açacak bir eylem içinde yer alması veya bu duruma göz yumulmasıdır. Bu tanıma göre, cinsel istismarın failinin bir yetişkin olabileceği yönünde bir kapsam daraltması söz konusudur, ancak bu kapsam daraltması Türk Ceza Kanunu'ndaki düzenlemelerle örtüşmemektedir. Ayrıca, yetişkinin eylemine göz yuman kişilerin de suça ortak kabul edilebileceği yönünde bir vurgu yapılmıştır.

Konu üzerinde çalışan uzmanlar, cinsel davranış sürecinde, herhangi bir aracın kullanılıp kullanılmamasına, genital veya fiziksel temas içerip içermemesine ve zarar verip vermediğine bakılmaksızın geniş hatlarla değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir (Z-Page, 2004). Çocukların maruz kaldıkları cinsel istismar olarak kabul edilebilecek eylemler, temas içermeyen istismardan (cinsel öneri, seksi konuşma ve yorumlarda bulunma, teşhircilik), röntgencilik, cinsel organlara dokunma, sürtünme, oral, anal, vajinal penetrasyon, çocuk pornografisi ve fuhuşunu kapsayan cinsel sömürüye kadar geniş bir yelpazede değerlendirilebilir (Haugaard, 2000).

1.1.2. Cinsel İstismarın Yaygınlığı

Cinsel istismar, psikolojik, sosyolojik, tıbbi, davranışsal, hukuki pek çok alanı ilgilendiren, çok boyutlu bir halk sağlığı sorunudur. Hem çocuk hem de toplum adına, kısa ve uzun dönemli etkileri açısından oldukça önemlidir.

Yirmi iki ülkeden 65 çalışmanın değerlendirilmesi ile yapılan metaanaliz çalışmasında, cinsel istismar prevelans oranlarının kız çocukları için %19,7, erkek çocukları için ise %7,9 oranında olduğunu ortaya koymuştur (Pereda, Guilera, Foms, & Gomez-Benito, 2009). Cinsel istismar yaygınlığı bölgesel dağılım açısından ele alındığında, %34,4'lük yaygınlık oranı ile en yüksek değerler Güney Afrika'da görülürken, %9,2'lik oranla Avrupa yaygınlığın en düşük olduğu bölgedir. Amerika ve Asya için yaygınlık değerleri sırasıyla %10,1 ve %23,9'dur. Douglas ve Finkelhore'un (2003) yaptığı çalışmaya göre, son bir yıl içerisinde istismar mağduru olan çocukların oranı, ülkedeki çocuk nüfusuna göre bakıldığında binde 1,2'dir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde yayınlanan ulusal rapora göre, çocukların %9,1'i cinsel istismar mağdurudur. Çaışma istatistikleri yaş arttıkça cinsel istismara uğrama riskinin arttığı, ayrıca cinsel istismar olgularının %0,7'lik bir kesiminin ölümle sonuçlandığını ortaya

koymaktadırv(U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families, Administration on Children, Youth and Families, Children's Bureau, 2012).

Geçmişte yapılan retrospektif çalışmalar da, Kuzey Amerika'da kadınların %15-%25'inin, erkeklerin ise %5-%15'inin çocukluklarında cinsel istismara uğradığını ortaya koymuştur (Finkerhor, 1994; Gorey, & Leslie, 1997). Yetişkinlere yönelik yapılan diğer bir anket çalışmasına göre de %9-32 ile kadınların, %5-10 arasında da erkeklerin çocukluk dönemlerinde cinsel şiddete maruz kaldıkları bulgulanmıştır. Yine bu çalışmaya göre kız çocukları erkek çocuklarına göre ve ergenlik çağında olan çocuklar da diğerlerine göre cinsel istismar mağduru olma riskleri daha yüksektir. Farklı ülkelerdeki cinsel istismar yaygınlığını araştıran çalışmanın sonuçlarına göre cinsel istismar bildirimi, kadınlar için %7-36, erkekler için %3-29 aralığında bildirilmektedir (Walrath, Ybarra & Holden, 2003). Avrupa ülkeleri açısından cinsel istismarının prevelansı değerlendirildiğinde Norveç'te %17, İsveç'te % 13 iken, İngiltere ve İsviçre'de %20, Almanya'da %20.1 ve İspanya'da %22 olarak bildirildiği görülmektedir (Pederson & Skrondal, 1996; Peschers, Du Mont, &Jundt, 2003; Keane, Young,& Boyle,1996; Tschumper,Narring, Meier, &Michaud, 1998**).**

Yapılan bir metaanaliz çalışması da 18 yaşına gelene kadar kız çocukların %12-25'inin, erkek çocukların ise %8-10'unun cinsel istismara uğradığı belirtmektedir (Smith & Bentovin, 1994)

Konu ile ilgili yapılan çalışmalarda, cinsel istismarın gerçek yaygınlığının çok daha yüksek oranlarda olduğu, istimsarın psikolojik etkileri, adli süreçte yaşanan zorluklar ve toplumsal düzeyde yaşanan ikincil mağduriyetler nedeni ile olguların yalnız %15'inin ortaya çıktığı tahmin edilmektedir (Cohen & Galynker, 2002). Örneğin, erkek çocuklarındaki oranların düşüklüğünün sebebi olarak, erkek çocuklarının bu mağduriyetin ortaya çıkmasının cinsel yönelimlerine yönelik sorgulamalar yapılacağı korkusu olduğu düşünülmektedir (Kılıçoğlu, 2010).

Cinsel istismar olgularında, saldırgan sadece %10'luk bir kesiminde tamamen yabancı biri iken, %30'unun aynı aileden baba, amca, abi.v.s gibi yakın akrabalar olduğu, geri kalan %60'lık kesimi için ise komşu, bakıcı.v.s. gibi çocuğun daha önceden tanıdığı kimseler olduğu tespit edilmiştir. Cinsel istismarlarla ilgili çalışmalara bakıldığında, cinsel istismarın herhangi bir sosyodemografik grup ya da sosyoekonomik düzeyle bağlantısına rastlanmadığı, bu özellikleri açısından tüm çocukların eşit oranda risk altında olduğu görülmüştür (Hedin, 2000).

Ülkemizdeki çalışmalara bakıldığında, İstanbul'da yapılan bir çalışmada, 14-17,5 yaş arasındaki 839 lise öğrencisinin %10,7'si cinsel istismara uğradığını belirtmiştir (Zoroğlu,

Tüzün, Sar, Öztürk, Eröcal & Alyanak, 2001). Yine İstanbul'da ortaöğretim öğrencisi 1871 kız öğrenciyle yapılan bir çalışmaya göre ise, %1,8 oranında ensest bildirilirken, öğrencilerin %11,3'ü çocukken özel bölgelerine istemedikleri bir şekilde dokunulduğunu, %4,9'u ise cinsel ilişkiye zorlandıklarını belirtmişlerdir (Alikaşifoğlu, Erginöz, Ercan, Albayrak-Kaymak, Uysal & İlter, 2006). İstanbul Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü'nün 2009-2012 yılları arasında cinsel istismar iddiası ile yapılan başvuru sayısına bakıldığında 2009 yılından 2012 yılına kadar başvuru sayılarının 4 kat arttığı görülmüştür.

1.1.3. Cinsel İstismarın Hukuki Boyutu

Cinsel istismar Türk Ceza Kanunu(TCK) açısından da suç olarak kabul edilmiş ve 103. maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir.

> "(1) Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismar deyiminden;
>
> a) Onbeş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,
>
> b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar,
>
> (2) Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, sekiz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur."

Ayrıca mağdur ile fail arasındaki yakınlık derecesi ve eylemin şiddetine göre de çeşitli ağırlaştırıcı hükümler yer almaktadır.Bu düzenlemeler Madde 103'te şu şekilde düzenlenmiştir;

> **(**3) Cinsel istismarın üstsoy, ikinci veya üçüncü derecede kan hısmı, üvey baba, evlat edinen, vasi, egitici, öğretici, bakıcı, sağlık hizmeti veren veya koruma ve gözetim yükümlülügü bulunan diger kisiler tarafından ya da hizmet ilişkisinin sağladıgı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle gerçeklestirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.
>
> (4) Cinsel istismarın, birinci fıkranın (a) bendindeki çocuklara karşı cebir veya tehdit kullanmak suretiyle gerçeklestirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.
>
> (5) Cinsel istismar için başvurulan cebir ve siddetin kasten yaralama suçunun

ağır neticelerine neden olması hâlinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

(6) Suçun sonucunda mağdurun beden veya ruh saglıgının bozulması hâlinde, onbeş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur.

(7) Suçun mağdurun bitkisel hayata girmesine veya ölümüne neden olması durumunda, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

Cinsel istismar suçun oluşumu ve unsurları açısından değerlendirildiğinde, suçunun hukuki konusu, cinsel arzuların tatmin edilmesi amacı ile üzerinde cinsel istismar eylemi gerçekleştirilen çocuğun vücudu ve cinsel dokunulmazlığıdır (Aydın, 2012). Madde belirtilen, "her türlü cinsel davranış" deyiminden ne anlaşıldığına bakmak gereklidir. Yargıtay maddenin sınırsız yorumlanmasını engellemek amacıyla, maddeyi dar yorumlamış, temas ve dokunma esasını getirmiştir (Aydın, 2012). Bu görüşe göre, mağdura yönelik olarak yapılan cinsel davranış, temas ve dokunmayı içermiyorsa, eylem TCK'nın 105. Maddesine göre cinsel taciz olarak değerlendirilecektir. İlgili madde ile korunan hukuki yarar ise çocuğun cinsel dokunulmazlığının korunmasının yanı sıra, çocuğu erken cinsel deneyimden uzak tutarak cinsel gelişiminin herhangi bir olumsuzluğa uğramadan tamamlanmasını sağlamaktadır (Tezcan, Erdem, Önok & Murat, 2006).

Cinsel istismar suçunun mağduru çocuktur. BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 1. maddesine göre, daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşın altındaki her birey çocuktur. Bu düzenleme iç hukukumuzda, ayrıca TCK'nın 6. Maddesi ile Çocuk Koruma Kanunu'nun (ÇKK) 3. Maddesinde de yer almaktadır. Hatta Çocuk Koruma Kanunu'nda, Birleşmiş Nilletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ndeki "daha erken yaşta reşit olma durumları hariç" ifadesinin kabul edilmediği, çocukluğun daha geniş bir kapsamda yorumlandığı görülmektedir. Bu bağlamda, cinsel istismar suçunun mağduru, 18 yaşından küçük bireyleri kapsamaktadır. Cinsel istismar fiilleri, çocuğun onbeş yaşını doldurmuş olup olmamasına göre ikili bir ayrıma göre düzenlenmiştir. Cinsel suçun mağduru olan çocuk (Aydın, 2012);

- Eğer onbeş yaşını doldurmamış ise, bu çocuğa cinsel arzuların tatmini amaçlı yapılan her türlü (cebir, tehdit, hile, organ veya cisim sokulup sokulmasına bakılmaksızın) fiil ve eylem için faile ceza öngörülür. Eğer fail, cebir veya tehdit kullanmış ya da mağdurun vücuduna organ veya sair bir cisim sokmuş ise nitelikli cinsel istismar olur ve cezası ağırlaştırılır.

- Eğer onbeş yaşından büyük, onsekiz yaşından küçük ise ve fail, cinsel içerikli davranışı cebir, tehdit veya hile veya iradeyi etkileyen bir başka nedene dayalı olarak gerçekleştirmemiş ve fiil mağdurun vücuduna organ veya sair bir cisim sokulması boyutuna ulaşmamış ise eylem suç olarak kabul edilmez.
- Eğer onbeş yaşını doldurmuş, onsekiz yaşını doldurmamış bir çocuk ise ve cinsel eylem onun rızası dışında, yani, cebir veya tehdit veya iradeyi etkileyen bir başka nedene dayalı olarak gerçekleştirilmiş ise failin eylemi yine çocuğun cinsel istismarı olarak değerlendirilir.
- Mağdur onbeş yaşını bitirmiş olmasına rağmen maruz kaldığı fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş ise, onbeş yaşını bitirmemiş çocukların tabi olduğu hukuki statüdedir ve bu çocuklara yönelik cinsel davranış, çocuğun cinsel istismarı olarak değerlendirilir.
- Eğer onbeş yaşından büyük onsekiz yaşından küçük olmasına rağmen, fail, mağdurun vücuduna organ veya sair bir cismi onun rızası dahilinde sokmuş ise fiil, çocuğun cinsel istismarı olarak değil, reşit olmayanla cinsel ilişki (TCK 104) olarak değerlendirilir. Bu suçun takibi şikâyete bağlıdır.

Türk Ceza Kanunu'nda Madde 104 şu şekilde düzenlenmiştir;

> (1) Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikayet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Cinsel istismar suçunun faili herkes olabilir. Hatta çocuk bile olabilir. Maddede mağdurun yağına göre çeşitli düzenlemeler getirildiği halde, failin yaşına ilişkin bir düzenleme yapılmadığı görülmektedir. Ancak yasanın yürürlüğe girdiği tarih itibari ile özellikle tarafları çocuk olan vakalarda, suçun mağduru ve failini belirleme konusunda belirsizlikler oluşmuştur. Örneğin 13 yaşındaki bir erkek çocuğu ile 14 yaşındaki bir kız çocuğunun yaşadığı cinsel ilişki durumunda, çocuklara TCK 103-1'e göre hem ceza vermek hem de bu suçun mağduru demek gerekecektir ki, bu durum hem ceza hukukunun genel ilkelerine hem de çocukların korunması esasına aykırı olacaktır. Bu nedenle, bu tarz vakalardaki çocuklar için çocuğun yüksek yararı gereğince öncelikle güvenlik tedbirlerine başvurmak daha yerindedir (Aydın, 2012). Ancak mevcut Ceza Kanunu'muzda böyle bir düzenleme bulunmamaktadır.

Failinin de çocuk olduğu cinsel istismar olgular, oldukça karmaşık nitelikli durmlardır ve hukuki düzenlemeleri de durumun hassasiyetine özgün bir biçimde yapılmalıdır. Burada esas alınması geçerek unsurların, faille mağdur arasındaki yaş farkı ve eylemin taraflar arasında rıza sonucu gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğidir. Yaş farkının çok olduğu, ve taraflar arasında rıza olmayan durumlar cinsel istismarın bir şekli sayılarak, hukuken de bu kapsamda değerlendirilebileceği ve failin çocuk olmasında geçerli olabilecek hukuki düzenleme mevcut koşulda da geçerli olan yaş küçüklüğüne bağlı ceza indirimi ve/ya eylemin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yetisinin olup olmadığının değerlendirmesi olabilecekken, yaş farkının yakın olduğu ve eylemin tarafların rızası ile gerçekleştiği durumların "Akran Cinselliği" olarak kabul edilebileceği ve Madde-103'ten farklı bir yasal düzenlemeyi gerektirdiğini söylemek mümkündür.

1.1.4. Cinsel İstismarın Ruhsal Etkileri

Cinsel istismarın çocuklardaki duygusal ve davranışsal etkileri tanımlayan çalışmalardan yapılan derlemelere bakıldığında çocuğun yaşına ve gelişimsel düzeyine de bağlı olarak geniş bir yelpazede gözlemlenebilecek pek çok belirtiyle karşılaşılabileceği söylenebilir (Friedrich, Beilke, & Urquiza, 1988; Thakkar, Gutierrez, Kuczen, & McCanne , 2000; Kaplan, & Klinetob 2000; Heffernan &Cloitre 2000; Romans, Gendall, Martin, & Mullen, 2001; Everson & Boat ,1990; Green , 1993; Katerndaha, Burge,& Kellogg, 2005; Topçu, 1997)

Bu belirtilerin bazıları aşağıdaki gibidir;

<u>Duygusal/Davranışsal Belirtileri:</u>

Küçük Çocuklar için:

- Bezi değiştirilirken huzursuzluk ve tedirginlik
- Hiperaktiflik
- Yıkıcı davranışlar ve/veya aşırı derecede talepkarlık
- Aşırı derecede kaygı ve mutsuzluk
- Sık sık ağlama krizleri geçirme
- Aşırı itaatkar davranma
- Dikkat eksikliği ve uzun süre dikkatini toplayamama
- "Rüya aleminde" yaşıyormuş gibi görünme
- Regresif davranışlar sergileme (örneğin parmağını emmeye, altını ıslatmaya, bebek gibi konuşmaya yeniden başlama)

- Oyuncaklarla, diğer çocuklarla ve/veya hayvanlarla, yaşına uygun olmayan cinsel davranışlarda bulunma
- Vajina veya rektuma bir cisim veya parmak sokmaya teşebbüs etme
- Aşırı bağımlılık ve başkalarına yapışıp kalmak
- Uyku bozuklukları, kabuslar, karanlık ve yatağa gitme korkusu, çığlık atarak uyanma
- Çeşitli fobiler geliştirme
- İştahta azalma ve kilo kaybı
- Akrabası, komşusu, bakıcısı gibi olası istismar kaynağı olabilecek kimselerle yalnız bırakıldığında duruma karşı aniden ortaya çıkan ve şiddetli protesto
- Evin belirli bir yerine, belirli bir üyesine karşı duyulan aşırı korku
- Geçerli bir mazeret ortaya koymadan akraba, komşu veya aile dostu gibi belirli birinin bulunabileceği bir eve gitmeyi reddetme
- Yabancılara karşı uygunsuz derecede sıcakkanlılık
- Diğer kişilerin vücudları ile ilgili alışılmadık ve abartılı derecede ilgi gösterme
- Yaşına uygun olmayan cinsel bilgilere sahip olma, cinsellik içerek konuşmalara karşı eğilim
- Çizdiği resimlerde ve figurlerde cinsel aktiviteleri yansıtma eğilimi
- Aniden ortaya çıkan somatik belirtiler gösterme (örneğin, başağrısı, mide bulantısı)
- Duygu durumunda ani değişiklikler yaşama
- Okulda konsantrasyon eksikliği, akademik başarıda aniden ortaya çıkan düşüşler
- Arkadaş edinme güçlüğü ve/veya varolan arkadaşlarla ilişkilerini koparma, sosyal ilişkiden kaçınma
- Kendi bedenini algı konusunda zayıflık
- Kendine güven eksikliği
- Okulda düzenlenen sosyal aktivitelere katılmaktan kaçınma
- Beden eğitimi derslerinde ve/veya doktor muayenesinde giysilerini çıkarmaktan kaçınma
- Toplu kullanım alanlarında başkaları varken tuvaletleri kullanmaktan kaçınma
- Mevsime uygun olmayacak kadar kalın ve çok elbise giyme
- Cinsel istismara uğramış kız çocukları için zaman zaman baştan çıkarıcı davranışlar sergileme eğilimi
- İnsanlara karşı güven kaybı, kimseye güvenmeme

Ergenler için:

- Okuldaki sosyal aktivitelere katılımda ani düşüş
- Arkadaş ilişkilerinde kopma
- Cinsel aktivitelere karşı aşırı ilgi
- Dokunmaya karşı korkulu ve ani tepkiler verme
- Otoriteye ve kurallara karşı karşıtlık
- Okuldan kaçma
- Akademik başarıda düşme
- Yanında sürekli birinin bulunmasına ihtiyaç duyma, yalnız kalmaktan kaçınma
- İçine kapanma
- Somatik yakınmalar (fiziksel bir problem bulunamadığı halde aniden ortaya çıkan başağrısı, karınağrısı, mide bulantısı gibi)
- Kimseye güvenmeme
- Hayattan zevk alamama
- Klimik düzeyde depresyon
- İntihar eğilimi ve/veya girişimi
- Kendine zarar veren davranışlar gösterme
- Alkol ve/veya madde kullanımı
- Kişisel hijyenine karşı gösterdiği özende ani düşüş
- Kendine güven eksikliği
- Kendi bedenini algısında problemler
- Ani iştak kaybı veya artışı
- Uyku problemleri
- Agresif davranışlar sergileme
- Sadece cinsel ilişki durumlarında anlam ifade edebilecek birtakım sözleri uygunsuz ortamlarda dillendirme
- Günlüklerinde cinsel içerikli yazılara fazlasıyla yer verme
- Cinsel ilişkiye karşı aniden ortaya çıkan aşırı ilgi
- Baştan çıkarıcı davranışlar sergileme, para karşılığı başkalarıyla birlikte olma eğilimi
- Yaşça kendinden oldukça büyük kişilerde flört etme
- Hamilelik ve cinsel yolla bulaşan hastalıklara karşı aşırı ilgi

Cinsel istismar konusunda ülkemizde yapılan çalışmalarda cinsel istismarın, dissosyatif bozukluk, ruh sağlığı belirtileri, psikolojik ve davranışsal problemler ile ilişkili olduğu ortaya konmaktadır (Eröcal, Alyanak & Motavallı Mukaddaes, 1995; Kaptanoğlu, Aksaray, & Seber , 1993; Yüksel, Ender, Baral, & Öktem, 1994).

Bu sonuçlar çocuğun yaşı, istismar ve ihmalin türü, şiddeti, süresi, istismarcının çocukla yakınlık düzeyi, çocuğa götürülen hizmetin niteliği gibi faktörlere bağlı olarak değişebilmektedir (Runyan, Wattam, Ikeda, Hassan ve Ramiro, 2002). Cinsel istismarın bazı türleri psikiyatrik açıdan digerlerinden daha ciddi sonuçlar doğurabilmektedir. Çocugun yası ve olgunluk düzeyi, etkilenmesiyle ilgili faktörlerden biridir. Mağdurla saldırgan arasındaki yaş farkının artması, saldırganın tanıdık ya da aile içinden biri olması, saldırının tekrarlayıcı nitelikte olması çocuğun travmadan etkilenme düzeyini artırır. Olay sırasında zor ve şiddet kullanılması, yaşanan çaresizlik duygusunun büyüklüğü ruhsal travmanın daha büyük algılanması ile sonuçlanır (Fassler, Amodeo, Griffin, Clay& Ellis, 2005)

Cinsel istismar mağduru çocuklarda rastlanan önemli klinik tablolardan biri de Travma Sonrası Stres bozukluğudur. Travma sonrası stres bozuklugu (TSSB), kişinin yaşamını ve fiziksel bütünlügünü tehdit eden bir travmayı yaşaması ya da buna tanık olması
sonucunda gelişen bilişsel, duygusal, davranıssal ve sosyal bozuklukları içeren psikiyatrik belirtileri tanımlamaktadır. Travma sonrası stres bozukluğu, 1980 yılında DSM-III'ün kullanıma girmesiyle resmi bir tanı kategorisi haline gelmiş ve DSM-IV-TR'de de biraz değişikliğe uğrayarak yer almıstır (American Psychological Association, 2000). DSM-IV-TR'ye göre TSSB tanı ölçütleri şöyledir;

A. Aşağıdakilerden her ikisinin de bulunduğu bir biçimde kişi travmatik bir olayla karşılaşmıştır:

1- Kişi, gerçek bir ölüm ya da ölüm tehdidi, ağır bir yaralanma ya da kendisinin ya da başkalarının fizik bütünlüğüne bir tehdit olayını yaşamış, böyle bir olaya tanık olmuş ya da böyle bir olayla karşı karşıya gelmiştir.

2- Kişinin tepkileri arasında aşırı korku, çaresizlik ya da dehşete düşme vardır. (Not:Çocuklar bunların yerine dezorganize ya da ajite davranışla tepkilerini dışa vurabilirler).

B. Travmatik olay aşağıdakilerden biri (ya da daha fazlası) yoluyla sürekli olarak yeniden yaşanır:

1- Olayın, elde olmadan tekrar tekrar anımsanan sıkıntı veren anıları; bunların arasında düşlemler, düşünceler ya da algılar vardır. (Not: Küçük çocuklar, travmanın kendisini ya da degişik yönlerini konu alan oyunları tekrar tekrar oynayabilirler).

2- Olayı, sık sık, sıkıntı veren bir biçimde rüyada görme. (Not: Çocuklar, içerigini tam anlamaksızın korkunç rüyalar görebilirler).

3-Travmatik olay sanki yeniden oluyormuş gibi davranma ya da hissetme (uyanmak üzereyken ya da sarhoşken ortaya çıkıyor olsa bile, o yaşantıyı yeniden yaşıyor gibi olma duygusunu, illüzyonları, hallüsinasyonları ve dissosiyatif "flashback"epizodlarını kapsar).

4- Travmatik olayın bir yönünü çağrıştıran ya da andıran iç ya da dış olaylarla karşılaşma üzerine yoğun bir psikolojik sıkıntı duyma

5- Travmatik olayın bir yönünü çağrıştıran ya da andıran iç ya da dış olaylarla karşılaşma üzerine fizyolojik tepki gösterme

C. Aşağıdakilerden üçünün (ya da daha fazlasının) bulunması ile belirli, travmaya eşlik etmiş olan uyaranlardan sürekli kaçınma ve genel tepki gösterme düzeyinde azalma (travmadan önce olmayan)

1- Travmaya eşlik etmiş olan düşünce, duygu ya da konuşmalardan kaçınma çabaları

2- Travma ile ilgili anıları uyandıran etkinlikler, yerler ya da kişilerden uzak durma çabaları

3-Travmanın önemli bir yönünü anımsayamama

4- Önemli etkinliklere karşı ilginin ya da bunlara katılımın belirgin olarak azalması

5- İnsanlardan uzaklaşma ya da insanlara yabancılaştıgı duyguları

6- Duygulanımda kısıtlılık (örn. sevme duygusunu yaşayamama)

7- Bir geleceği kalmadığı duygusunu taşıma (örn. bir mesleği, evliliği, çocukları ya da olağan bir yaşam sürebileceği beklentisi içinde olmama)

D. Aşağıdakilerden ikisinin (ya da daha fazlasının) bulunması ile belirli, artmış uyarılmışlık semptomlarının sürekli olması:

1- Uykuya dalmakta ya da uykuyu sürdürmekte güçlük

2- İrritabilite ya da öfke patlamaları

3- Düşüncelerini belirli bir konu üzerinde yoğunlaştırmada zorluk çekme

4- Hipervijilans

5- Aşırı irkilme tepkisi gösterme

E. Bu bozukluk (B, C ve D Tanı Ölçütlerindeki semptomlar) 1 aydan daha uzun sürer.

F. Bu bozukluk, klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, mesleki alanlarda ya da işlevselliğin önemli diğer alanlarında bozulmaya neden olur (American Psychological Association, 2000).

Küçük yaştaki çocuklarda görülen TSSB'nun tipik klinik özelliklerinin neler oldugu konusunda berrak bir düşünce birliği oldugunu söylemek olası gözükmemektedir ve küçük

çocuklarda TSSB tanısı koymak için erişkinler için düzenlenmiş olan tanı ölçütleri kullanılmaktadır (Kılıç, & Oğuz, 1999).

Yapılan çalışmalarda, travmaya maruz kalan çocukların yaklaşık %30'unda TSSB'nun oluştuğu bildirilmektedir (Perry, & Azad, 1999). Masho ve Ahmet (2007) tarafından yapılmış retrospektif çalışmada, cinsel saldırı öyküsü olmayan kadınlarda TSSB görülme sıklığı %8,1 bulunurken, bu oran 18 yaşının altında cinsel istismara uğramış kadınlar için %35,3, 18 yaşının üstünde cinsel saldırıya uğrayanlar için ise %30,2 olarak bildirilmiştir. Cinsel istismara uğramıs 92 çocuk üzerinde yapılan bir çalışmada %43,9'unun tanı ölçütlerini karşıladığı görülmüştür (Deblinger, McLeer, Atkins, Ralphe, & Foa; 1989). Duhner ve Motta'nın (1999) yaptığı çalışmada ise kurum bakımındaki cinsel istismar mağduru çocuklarda TSSB görülme sıklığının %60'lar düzeyinde olduğu belirtilmiştir.Travmatik Sonrası Stres Bozukluğu'nun , cinsel istismara uğramış çocuk ve ergenlerle görülme sıklığı ile ilgili yapılan derlemelerden biri, oranın %44 -%71 arasında değişebileceğini bildirilmektedir (Doğan, 2009). Bazı çocuklar TSSB'nin tüm tanısal ölçütlerini karşılamayabilir; ancak olayı yeniden yaşıyormuş davranışları, korku, kaygı ve konsantrasyon güçlükleri belirtilerini gösterebilmektedirler (Glaser, Rutter & Taylor, 2002).Türkiye'de 9-16 yaşları arasında cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan bir çalışmada ise mağdurların %90'nın TSSB tanı ölçütlerini karşıladıkları saptanmıştır. (Demir, 2008).

Mağdurun olayla ilintili olarak Travma Sonrası Stress Bozukluğu tanı kriterlerini sağlayacak bir psikiyatrik tablo gösteriyor olması, uygun tedavi yöntemlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması açısından önemli bir veri olduğu kadar, adli sürecin seyri açısından da önemlidir. TSSB tanısı adli süreçte, hem olayın gerçekliği yönündeki mahkeme takdirini etkilemekte, hem de fail açısından ağırlaştırıcı ceza niteliği taşımaktadır. Bu nedenle, adli psikiyatrik değerlendirmelerin titizlikle yapılması son derece önemlidir. Bu durum akıllara, TSSB ve temaruz ilişkisini getirmektedir.

Travma sonrası stress bozukluğunun temaruzu ile ilgili yapılan çalışmalar, bireylerin adli süreçte TSSB semptomlarını simüle etmek için çeşitli yönde motivasyonları olabilir. Bunların bir kısmı, iş hukuku çerçevesinde tazminat almak, bir kısmı bireyin fail durumunda kaldığı davalarda ceza sorumluluğundan kaçmak içindir. Yapılan araştırmalar, ordu hizmeti sırasında yaşadığı travmatik deneyimler nedeniyle gazi tazminati almak için başvuran savaş veteranlarında TSSB simulasyon düzeyini araştırmış ve iddiaların %20'sinde semptomların simulasyon olduğunu ortaya koymuştur (Frueh, Hamner, Cahill, Gold, & Hamlin, 2000). Strunk (2005) araştırmasında, adli psikiyatrik değerlendirme öncesi TSSB semptomları ile ilgili koçluk alan bireylerin başarılı bir şekilde semptomları simule edebildiklerini ortaya

koymuştur. Benzer şekilde, Rogers ve arkadaşları (1994), adli olmayan klinik olgularda TSSB simulasyonunun %7,4, adli klinik olgularda ise %15,7 düzeyinde olduğunu belirtmiştir. Özellikle Geç Başlangıçlı Travma Sonrası Stress Bozuklukları'nda temaruz ihtimalinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Yapılan araştırmalar, TSSB simulasyonunun belirlenmesinde, Minnesota Multiphasic Personality Inventory (MMPI), Morel Emotional Numbing Test-Revised (MENT-R), Miller Forensic Assessment of Symptoms Test (M-FAST) gibi psikolojik ölçme yöntemlerinden ve psikofizyolojik değerlendirme tekniklerinden yararlanılabileceğini ortaya koymuştur (Roger, 2008; Strunk, 2005; Hall & Hall, 2007; Ahmadi, Lashani, Afzali, Tavalaie & Jmirzaee, 2013; Elhai, Gold, Sellers & Dorfman, 2001).

Cinsel istismar mağduru çocuklarında TSSB simulasyonu oranları ve altında yatabilecek olası motivasyonlara ilişkin net çalışmalar olmamasına rağmen, adli sürecin objektivitesi açısından bu konudaki araştırmalara ağırlık vermek gerekmektedir.

1.2. CİNSEL İSTİSMARDA MAĞDUR İFADESİNİN ÖNEMİ

Dünyada çocuklara yönelik cinsel istismarının bir gerçeklik olarak tanınmasından itibaren adli süreçte etkili olacak fiziksel ve psikolojik bulguların doğru şekilde toplanarak değerlendirilmesinin yanı sıra mağdur çocuğun ifadesinin güvenilirliğinin değerlendirilmesine ilişkin hususlar tartışmalı bir konu haline gelmiştir. Çocuklara yönelik cinsel istismarlarının büyük bir bölümünde fiziksel bulgulara rastlanmamaktadır. Yapılan çalışmalar, cinsel istismarlar olgularının sadece %6 ile %30 arasında değişen bir kısmında fiziksel delillere ulaşılabildiğini göstermektedir (Heger, Ticson, Velasquez, & Bernier, 2002; Bays & Chadwick, 1993; Faller, 1996). Çalışmalar, cinsel istismara işaret eden klinik belirti ve bulguların tanınmasının fiziksel istismara oranla daha zor olduğunu, çoğu olguda cinsel istismarı kanıtlayacak fiziksel bulguların bulunmadığını, ayrıca psikiyatrik değerlendirmelerde de özgün bulgular olmamasına karşın, çocuk ve ergenler kuşkuyu artırıcı birçok davranış örüntüsü ve klinik bulgular gösterebileceğini ortaya koymaktadır (Thakkar, Gutierrez, Kuczen, & McCanne, 2000).

Cinsel istismar olgularında, istismar türünün patolojik bulguların ortaya çıkmasına izin vermemesi, anogenital dokulardaki hızlı iyileşme süreci, olay ile bildirim süresi arasındaki zamanın uzaması gibi nedenlerde anogenital bulgulara rastlamak zaman zaman kolay olmayabilir (Dağlı, & İnanıcı, 2010). Bu durum istismarın gerçekleşmediği şeklinde yorumlanamaz.

İstismara uğrayan çocuklar genellikle yaşadıklarını birine anlatmakta zorluk çekmektedirler. Eğer birine yaşadıklarını aktarmaya karar verirlerse de konuyu ebeveynleri, başka bir çocuk ya da güvenilen bir erişkinle paylaşmaktadırlar. Bazen de kendi yaşantılarını bir başkası üzerinden anlattıkları izlenmektedir (Taneli, Albayrak,& Sivrioğlu, 1999). Ayrıca çocuklar sorumlu tutulacakları, cezalandırılacakları, reddedilecekleri, hatta ailelerine utanç getirdikleri için yüz üstü bırakılacakları korkusuyla istismarı başkalarına anlatmayı tercih etmemektedirler (Muwanigwa, 1996). Smith ve arkadaslarının (2000) Amerika'da yaptığı ulusal bir çalışmada 18 yaşından önce tecavüze uğramıs 288 yetişkin kadınların % 28'inin uğradığı bu istismarı anlatmadıkları, %47'sinin cesaret edip birisine açıklaması için en az beş yıl bekledikleri görülmüştür. Açıklamanın ertelenmesi failin kurban tarafından tanındığı durumlarda daha sık görülmektedir. Cinsel istismarın yol açtığı tüm bu ruhsal dinamikler sonucunda olayın açığa çıkmasında ve bildiriminde meydana gelen gecikmeler de olası fiziksel ve tıbbi delillerin yok olmasına neden olmaktadır.

Cinsel istismar iddiası olan olgularda diğer görgü tanıklarının olma ihtimalinin azlığı, çocuğa ait psikolojik bulgular ile olay arasında illiyet bağını kurmakta yaşanan güçlükler, çocuk ifadelerinin güvenilirliğinin tespitine ilişkin yöntemler geliştirme çabasını ön plana çıkarmıştır.

Bu amaçla, soruşturma ve kovuşturma aşamalarında çok özenli bir şekilde alınması, yönlendirme ve kontaminasyonlardan mümkün olduğu kadar uzak durulması ve bilimsel veriler ışığında güvenilirliği değerlendirilmesi gereken en önemli bulgulardan biri de çocuğun ifadesidir.

Ceza Muhakemeleri Kanunu'na göre ifade alma işlemi sırasında çocuğun ikincil mağduriyetini önlemek için, yanında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanından bir uzman bulundurulması ve ifadenin görüntü ve sesli kaydının alınması zorunludur. (CMK 52/3; CMK 236/3, ÇKK 15/2.

Ayrıca, mağdurun duruşmada dinlenmesi sırasında yanında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi bulundurulur. Bunlar hakkında bilirkişilere ilişkin hükümler uygulanır. Mağdur çocuğun veya tanığın, sanığın yüzüne karşı gerçeği söylemeyeceğinden endişe edilirse, mahkeme, sorgu ve dinleme sırasında o sanığın mahkeme salonundan çıkarılmasına karar verebilir (CMK 200).

1.3. ÇOCUK İFADESİNİN GÜVENİLİRLİĞİ

Cinsel istismar davalarında çocuğun ifadesinin önemi aynı zamanda çocuk ifadesine güvenilip güvenilemeyeceği sorusunu da akla getirmektedir. Çocuk ifadelerinin güvenilirliğini etkileyen hususların bir kısmı çocuğun gelişimsel özelliklerine ilişkin iken, bir kısmı da adli süreçteki motivasyonal faktörlerden kaynaklanmaktadır. Adli süreçlerin objektif gerçekliğe ters düşecek şekilde sonlanması durumu 2 şekilde gerçekleşebilir. Hatalı pozitif kararlar, istismar gerçekleşmediği halde gerçekleştiği sonucuna varılması, hatalı negatif kararlar ise istismar gerçekleştiği halde gerçekleşmediği sonucuna varılmasıdır. Amerika birleşik devletlerinde yapılan araştırmalar, konu ile ilgili eğitim almamış kolluk kuvvetlerince yapılan güvenilirlik değerlendirmelerin %24'ünün
hatalı olduğu ve hatalı negatif sonuca ulaşma oranının, hatalı pozitif sonuca ulaşma oranından daha yüksek olduğu ortaya koymuştur (Herman, 2005). Bir diğer çalışma, boşanma sürecine eşlik eden cinsel istismar iddialarının %12'sinin gerçek olmadığını göstermektedir (Trocme & Bala, 2005).

Gerçek olmayan istismar iddiaları, tümüyle gerçek dışı iddialar olabileceği gibi istismarın gerçekleştiği, saldırganın doğru tanımlandığı ancak ayrıntıların (saldırının boyutları, zamansal ve mekansal özellikleri…) gerçeği yansıtmadığı iddialar, istismarın gerçekleştiği ancak saldırganın kimliğinin yanlış beyan edildiği durumlar şeklinde de olabilir (Dağlı, & İnanıcı, 2010).

Ayrıca,

-Ebeveyn veya diğer erişkinlerin zihnindeki yanlış bir iddianın çocuğa empoze edilmesi

-Doğal / masum bir davranışın ebeveyn tarafından yanlış yorumlanıp çocuğa aktarılması

-Ebeveynin bazı fiziksel işaretleri yanlış okuması (örn: böcek ısırıkları)

-Ebeveynin yaşadığı sanrısal durumun çocuk tarafından paylaşılması

-Kişisel çıkarları doğrultusunda yetkililere iletilmesi için ebeveynin kafasında kurguladığı hikayeyi çocuğa aşılaması

-Ebeveynin istismar şüphesi ile çocuğa yönlendirici sorular sormuş olması

-Ebeveynlerin davranışlarının çocuk tarafından yanlış yorumlanması

gibi ebeveyn kaynaklı olabileceği gibi, çocuğun bilinçli ve amaçlı olmayan zihinsel mekanizmaları yoluyla ya da, çocuğun bilinçli ve amaçlı bir şekilde tamamiyle veya kısmi olarak yanıltıcı ifade vermesi şeklinde de olabilir.

Çocuğun bilinçli ya da amaçlı olmayan bazı zihinsel mekanizmalar yoluyla iddiada bulunması;

-Küçük çocuklarda fantazi ve gerçeğin ayırt edilememesi

-Cinsel içerikli sanrısal yaşantıların büyük çocuk ve ergenlerde psikotik bir sürecin parçası olarak görülebilmesi

-Çocuğun yaşanılan olayı yanlış yorumlaması

-Erişkin-çocuk iletişimindeki yanlış anlamaların yansıması

Çocuğun bilinçli ve amaçlı nedenlerle iddiada bulunmas;ı

-Yalan söylemenin ne anlama geldiğini bildiği halde erişkine karşı duyduğu hayal kırıklığı ve öfke nedeniyle

-İçinde bulunduğu durum için en uygunu olduğunu düşündüğünden (küçük yaştaki çocuklar)

-Büyük çocuklar bazen kişisel çıkarları için gerçeği çarpıtabilir.

Çocuk istismarcının yerine başka birini suçlu olarak işaret edebilir.

İstismar iddiasının zaman zaman geri çekilmesi de rastlanabilir bir durumdur. Bu durumun olası sebepleri şunlardır;

-İddia olunan istismar hiç gerçekleşmemişse,

-Çocuk, aile üyeleri veya suçlu tarafından iddiasını geri alması için farklı şekillerde (rüşvet, yaralama tehdidi…) zorlanıyorsa,

-Dış baskı olmaksızın çocuk bir ebeveyni ya da aile üyelerinden birini koruyorsa,

-Soruşturma sürecinin yarattığı sıkıntı veya korku nedeniyle,

-Utanma ve suçluluk duyguları nedeniyle,

-Olanlardan kendini sorumlu tutuyorsa,

Tüm bunlar araştırmacıları ve adli alanda çalışan uzmanları, çocuk ifalerininin güvenilirliğini bilimsel veriler ışığında değerlendirecek yöntemler üzerinde çalışmaya yöneltmiştir.

1.4. İFADE GEÇERLİLİK ANALİZİ

Bu yöntemlerden en yaygın olarak kullanılanlardan biri İfade Geçerlilik Analizi'dir (Vrij, 2005). Temel olarak, Undeutch hipotezi olarak bilinen, gerçekte yaşanmış olan olaylara ilişkin ifadelerin yaşanmamış ve/veya uydurma olan olaylara ilişkin ifadelere nazaran niteliksel ve niceliksel olarak daha zengin olduğu hipotezine dayanmaktadır. Bu doğrultuda, ilk olarak Alman mahkemelerinde kullanılmak amacıyla, Max Steller ve Gunter Köhnken tarafından geliştirilen yöntem daha sonra pek çok araştırmacı tarafından revize edilmiştir. İfade Geçerlilik Analizi, başta Almanya olmak üzere (Köhnken, 2002), İsveç (Gumpert & Lindblad, 1999), Hollanda (Lamers-Winkelman & Buffing, 1996) ve Amerika Birleşik Devletleri'nin çeşitli eyaletlerinde (Ruby & Brigham, 1997) ceza mahkemelerinin cinsel suçlar kapsamındaki davalarında delil olarak kullanılmaktadır.

İfade Geçerlilik Analizi, 3 temel aşamadan oluşmaktadır. Bunlar; yarı yapılandırılmış görüşme tekniklerine uygun olarak mağdur ifadesinin alınması, Kriter Bazlı İfade Analizi (KBİA) ve geçerlilik kontrol analizidir.

1.4.1. Cinsel İstismar Olgularında Adli Görüşme Teknikleri

Mağdur çocuklarla yapılacak olan adli görüşmeler, zaman zaman elde edilebilen tek veri niteliğini taşıması sebebiyle, büyük önem taşır. Adli görüşme teknikleri sosyal çalışma görevlileri, psikologlar, hukukçular, sağlık uzmanları gibi pek çok meslek elemanının gerek mesleki görev tanımları içerisinde bizzat uygulayıcısı olarak gerekse bu görüşmelerden elde edilen sonuçlara ilişkin raporların değerlendirilmesi aşamasında ilişkilendiği çok disiplinli olarak incelenmesi gereken bir kavramdır. Burada görüşmeleri yapan kişilerin amacı olguyu tarafsız, çocuğun yüksek yararı ilkesine bağlı, gelişimsel olarak duyarlı ve hukuki olarak değerlendirilebilir bir çerçevede değerlendirmek ve elde edilen veriler ışığında raporlandırmaktır. Yasal düzenlemeler çerçevesinde çocuklara yönelik istismar olgularında adli bildirim yükümlülüğü getirilmesi de incelenmeye tabi tutulan vaka sayısında artışa neden olmuştur (Fallen, 1996). Ancak adli görüşme tekniklerinin yaygınlaşması ile birlikte, standardizasyondan uzak, meslek gruplarının kendi disiplinlerine ait önyargıları içeren, görüşmecinin sezgileri çerçevesinde yapılandırılmış uygulamaların gerçekleştirildiği ortaya çıkmıştır (Faller & Corwin, 1995).

Ortaya çıkan bu problemi gidermek amacıyla Amerika Birleşik Devletleri'ndeki birçok kurum tarafından adli görüşme tekniklerinde izlenilmesi gereken yöntemleri belirleyen protokoller oluşturulmuştur. Bunlara, Ulusal Çocuk Sağlığı ve Gelişimi Enstitüsü tarafından

hazırlanan Adli Görüşme Teknikleri Protokolü (NICHD Investigative Interview Protocol), Amerika Çocuk İstismarı Uzman Topluluğu'nun (APSAC- American Professional Society on the Abuse of Children) hazırladığı protokol, Çocuk Koruma Merkezleri (CCP-Center for Child Protection) tarafından oluşturulan protokoller ve Çocuklar için Aşamalı Görüşme Teknikleri Protokolü (Stepwise interview: A protocol for interviewing children) örnek verilebilir (Orbach ve diğer., 2000; Davies ve diğer., 1996; Cronch, Viljoen, & Hansen, 2006; Yuille, 2002). Ancak bu protokoller uygulanması gereken katı kurallar bütününden çok görüşmeyi yapacak olan meslek elemanlarının faydalanabileceği yardımcı kılavuzlar olarak ele alınmalıdır. Bu protokollerin arasında ufak farklılıklar söz konusudur. Örneğin, Çocuk Koruma Merkezleri Protokolü ve Çocuklar için Aşamalı Görüşme Teknikleri Protokolü'ne nazaran NICHD Adli Görüşme Teknikleri Protokolü daha yapılandırılmış ve yönergelerin ne olduğu bildirilmiş bir formattadır.

Çalışmanın bu bölümünde, yukarıda belirtilen protokollerden yola çıkarak cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan adli görüşme tekniklerinin neler olduğu tartışılacaktır. Ayrıca cinsel istismara uğramış çocuklarda görüşmeleri etkileyen faktörler, alternatif adli görüşme teknikleri ve bu görüşmelerin değerlendirilmesi gibi konulara değinilecektir.

1.4.1.1. Cinsel İstismar Olgularında Adli Görüşmeleri Etkileyen Faktörler

Çocuğa özgü faktörler

Görüşmeyi yapacak olan meslek elemanı öncelikle çocuklara yönelik cinsel istismarın nitelikleri ile ilgili eğitim ve bilgi sahibi olmalıdır. Çocuklarla olası cinsel istismar ile ilgili değerlendirme yaparken gelişimsel, bilişsel, sosyal ve duygusal faktörler de gözönünde bulundurulmalıdır. Bunlar çocuğun yaşı, cinsiyeti, olayda kendini ne kadar sorumlu hissettiği gibi faktörler olabilir (Paine, & Hansen, 2002).

Goodman-Brown ve diğerleri (2003) tarafından 2 ve 16 yaş aralığında cinsel istismara uğramış çocuklarla yapılan bir çalışmada yaşı büyük olan çocukların küçük olanlara nazaran durumu başkaları ile paylaşmayı geciktirdikleri gözlenmiştir. Bunun nedeni, ergenlik dönemindeki çocukların uğradıkları cinsel istismarın ortaya çıkmasının ileride kendileri açısından daha olumsuz sonuçlar doğuracağını düşünmelerine bağlanmıştır.

Çok küçük yaştaki çocukların uğradıkları cinsel istismarı başkalarıyla paylaşmamaların veya paylaşmayı ertelemelerinin, topluma ait cinsel tabular ile ilgili bilgilerindeki yetersizlikten de kaynaklanabileceği vurgulanmıştır (Goodman-Brown ve diğer.,2003). Küçük çocuklar uygun ve uygun olmayan davranışları tam olarak ayırt edemiyor ve dolayısıyla da cinsel istismara maruz kaldıkları düşüncesini kafalarında tam olarak

şekillendiremiyor olabilirler. Görüldüğü gibi farklı yaş gruplarında farklı nedenlerle istismarın paylaşımını engelleyen durumlar ortaya çıkabilir. Bu nedenle cinsel istismarın açığa çıkma oranlarının yaşa göre değişimini lineer bir şekilde incelemek yanlış olur.

Görüşmeleri etkileyen bir diğer konu ise çocuğun cinsiyetidir. Yapılan bir araştırma erkek çocuklarının kız çocuklara oranla uğradıkları istismarı başkaları ile paylaşmakta daha çok zorlandığını ve bu paylaşımı daha çok ertelediğini göstermektedir (Goodman-Brown ve diğer.,2003).

Ayrıca çocuğun yaşına, cinsiyetine ve içinde yaşadığı sosyal çevrenin özelliklerine göre olayı algılayışı ile ilgili birçok faktör de görüşme sürecinde etkili olmaktadır. Örneğin, kız çocuklarının olayda kendi sorumluluğunun olduğunu hissetmesi erkeklere oranla daha sık rastlanır bir durumdur. Küçük çocuklar da benmerkezci bir düşünce biçimine sahip oldukları için sorunun kendilerinden kaynaklandığını düşünebilirler. Bu durum ilk paylaşımda aile fertlerinin çocuğun yalan söylediğine inanması ve çocuğu toplumsal dışlanmaya ve damgalanmaya uğrayacağının hissettirilmesi ile daha da pekişir (Paine, & Hansen, 2002).

İstismarın niteliğine ve saldırgana ait özellikler:

İstismarın aile içi mi yoksa aile dışından tanımayan biri tarafından mı gerçekleştirildiği görüşmeler sırasında çocuğun paylaşıma açıklığını etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Aile içi cinsel istismar olguları ensest olarak adlandırılmaktadır. Ensest mağduru çocuklar, ailenin dağılacağı, saldırganın kendisini cezalandıracağı, ailesine karşı ihanet edeceği gibi inançlarla durumu açığa vurmaktan kaçınabilir. Sas'ın çalışmasında (Goodman-Brown ve diğer.,2003'te belirtildiği üzere) aile içi cinsel istismara uğramış çocukların % 89 oranında olayı saklamayı veya paylaşmayı geciktirmeyi tercih ederken bu oran aile dışındaki cinsel istismarlarda % 54'tür.

Ayrıca aile içinde meydana gelmiş olan cinsel istismar olgularının açığa çıkma oranlarının düşük olma sebeplerinden biri de saldırganın aynı zamanda çocuğun bakım sorumluluğunu üstlenmiş dolayısıyla normal koşullarda problemlerini ilk paylaştığı ve çözüm aradığı kişi rolünde olmasıdır. Bilindiği gibi çoğu olguda çocuklar cinsel istismara uğradığı bilgisini ebeveynleri ile paylaşırlar. Olayın adli boyut kazanması ebeveynleri aracılığı ile gerçekleşir. İstismarın aile içinde görüldüğü durumlarda adli mercilerle çocuk arasındaki bu bağda kopukluk oluşur.

Görüşmeciden kaynaklanan özellikler:

Görüşme esnasında hem çocuğun psikolojik olarak travmaya uğratılmaması hem de görüşmecinin kendini koruması açsından, görüşmecinin konu ile ilgili bilgi sahibi olması, konuya özgü kişisel dinamikleri ile ilgili farkındalık kazanması önemlidir. Görüşmeci bu dinamiklerini gerek hatalı kullanılan sözel ifadeler gerekse sözlü olmayan tutum ve davranışlarla çocuğa yansıtabilir. Bu nedenle görüşmeler esnasında mümkün olduğunca objektif ve ilgili bir tavır sergilemek, aşırı tepkiler vermek veya donuk tavırlar sergilemek gibi uç noktalardan kaçınmak gerekir. Sözel olmayan iletişim biçimlerinden biri de görüşmecinin duruşunu ayarlamasıdır. Çocuk ile görüşmeci arasında ne iletişim kopukluğu yaratacak kadar uzak bir mesafe veya masa gibi araya giren bir obje bulunması ne de çocuğun kişisel alanına taciz edildiğini hissettirecek kadar yakın durmak ve gözleri üzerine dikmek uygun değildir. Görüşme süresini ve hızını belirlemekte önemli bir husustur. Çocuğun ifadelerini dinlerken veya tepki vermesini beklerken sabırlı davranmak önemlidir. Yapılan çalışmalar göstermektedir ki, çocuk görüşmecinin dinlediklerine karşı tolerans gösteremeyeceğini hissettiği durumlarda konuyu paylaşmaktan vazgeçebilir veya erteleyebilir (Goodman-Brown ve diğer.,2003). Jensen ve diğerleri (2005) tarafından cinsel istismara yönelik adli görüşme sürecinden geçmiş çocuklarla yapılmış olan kalitatif bir çalışma, çocukların ifadelerinin bölünmesine karşı çok duyarlı olduklarını, ve ancak olayı paylaşmanın bir işe yarayabileceği konusunda güven duygusunu oluşturduktan sonra istismarı paylaştıklarını göstermektedir. Aynı zamanda, bu görüşmenin teröpatik bir görüşme olmadığını unutmamak ve görüşme esnasında çocuğa tutamayacağımız sözler vermemek gerekir.

Görüşmeleri etkileyen bir diğer unsur da görüşmecinin cinsiyetidir. Cinsel istismara uğramış çocuklarla yapılan bir çalışmada çocukların kadın görüşmecileri tercih etme oranının erkek görüşmecileri tercih etme oranından daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Westcott, 1995). Ancak görüşmecinin cinsiyetinin görüşme dinamikleri üzerine etkisi tercihle sınırlı değildir. Dört ve 14 yaşlar arasında cinsel istismara uğramış 672 çocuk ile yapılan görüşmelerde yola çıkarak yapılan bir çalışmada görüşmeyi yapan kişinin cinsiyetinin, çocuğun cinsiyeti de gözönünde bulundurulursa görüşme dinamikleri üzerinde kompleks bir etki yarattığı gözlenmiştir (Lamb & Garretson, 2003). Kadın görüşmecilerin kız çocuklarına nazaran erkek çocuklarını daha çok açık uçlu sorularla görüşmenin içine katma girişiminde bulunduğu ve daha çok sayıda yönlendirici soru sorduğu gözlemlenmiştir. Erkek görüşmecilerin kız ve erkek çocuklarına yaklaşımında ise bir fark gözlemlenmemiştir. Çocuğun tutumları değerlendirildiğinde, kız çocuklarının kadın görüşmecilere daha ayrıntılı bilgi verdiği, erkek çocuklarında görüşmecinin cinsiyetine bağlı olarak böyle bir fark

gözlemlenmediği görülmüştür. Ayrıca küçük yaştaki çocukların karşı cinsiyetten olan görüşmecinin yönlendirici soruları karşısında daha çok bilgi verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Birden fazla görüşme yapılması:

Cinsel istismar mağduru çocuklarla çok sayıda görüşme yapılması yaygın olan bir durumdur. Gray'in çalışması (Hershkowitz & Terner, 2007'de belirttiği üzere), cinsel istismara uğradığından şüphelenilen çocukların adli süreçte 10'dan fazla formal görüşmeye tabi tutulduklarını ortaya koymuştur.

Araştırmacılar, özellikle küçük çocukların bilişsel gelişimlerini henüz tamamlamadıları, yönlendirilebilirlik düzeylerinin yüksek olduğu gibi çocuklara özgü durumları gözönünde bulundurarak çok sayıda görüşme yapmanın hem çocukların yaşadıkları travmayı tekrarlamak hem de doğru olmayan bilgiler elde etmek gibi olumsuz sonuçlar çıkarabileceğinden endişe duyarlar. Ancak bu durum, görüşmeleri yapan kişinin yetkinliği, uygulanan görüşme teknikleri, görüşmeyi yapan kişinin her seferinde farklılaşması gibi koşullardan bağımsız olarak değerlendirilemeyecek bir durumdur. Hershkowitz ve Terner'in (2007) çalışmasında, adli görüşme tekniklerine dair protokollere uygun hareket ederek ve aynı görüşmeci tarafından yapılan görüşmelerde ikinci görüşmelerde olaya ilişkin yeni temel bilgilerde %25 oranında artış gösterdiği ve ikinci görüşmelerin anlamlı seviyede bilgi tekrarı veya tutarsız bilgiye sebebiyet vermediği bulunmuştur.

1.4.1.2. Cinsel istismar şüphesi taşıyan çocuk olgularında adli görüşme tekniklerine dair protokoller:

Çalışmanın bu bölümünde daha önceden de belirtilen Ulusal Çocuk Sağlığı ve Gelişimi Enstitüsü tarafından hazırlanan Adli Görüşme Teknikleri Protokolü (NICHD Investigative Interview Protocol), Amerika Çocuk İstismarı Uzman Topluluğu'nun (APSAC-American Professional Society on the Abuse of Children) hazırladığı protokol, Çocuk Koruma Merkezleri (CCP-Center for Child Protection) tarafından oluşturulan protokol ve Çocuklar için Aşamalı Görüşme Teknikleri Protokolü'nden (Stepwise interview: A protocol for interviewing children) yararlanılarak adli görüşme tekniklerinin aşamaları aktarılacaktır. (Orbach ve diğer., 2000; Davies ve diğer., 1996; Cronch, Viljoen, & Hansen, 2006; Yuille, 2002). Bu aşamalarda belirtilmiş olan yönergeler NICHD adli görüşme teknikleri protokolünden alıntılanmıştır(Orbach ve diğer., 2000).

Amerika Birleşik Devletleri'nde 2000 yılında uygulamaya konmuş olan NICHD adli görüşme protokolünün hukuki süreci nasıl etkilediği ile ilgili 2008 yılında hazırlanan raporda

1994-2000 yılları arasında protokol öncesi yapılan görüşmeler sonrası neticelenmiş davalar ile 2000-2008 yılları arasında NICHD protokolüne bağlı kalınarak gerçekleştirilmiş görüşmeler sonrası sonuçlanan davalar karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma, protokole bağlı kalınan görüşmelerde %94, protokol öncesi görüşmelerde ise %54 oranında saldırganın ceza aldığı, bu oranın %22'lik bir artışla en çok mağdur çocuğun 7-9 yaş grubunda olduğunda gözlendiğini ortaya koymuştur (Pipe, Orbach, Lamb, Abbott, & Stewart, 2008). Bu çalışma da, uygun görüşme teknikleri ve görüşme sonrası değerlendirmenin adli süreçteki belirleyici rolünü bir kez daha gözler önüne sermiştir.

Bu protokollerin başlıca amaçları çocuğun görüşmeler sırasında deneyimleyebileceği travmayı en aza indirmek, çocuğun paylaştığı bilgileri, yönlendirilmiş ve hatalı bilgilere yol açmadan, nitelik ve nitelik açısından verimli hale getirmek ve adli süreçte yönlendirme yapılacak kurumların kullanımına elverişli hale getirmektir. Görüşmelere daha genel açık uçlu sorularla başlayarak giderek odaklanan bir yöntem izlemek esastır.

Görüşme öncesi veri toplama:

Aile dışında istismara uğramış çocukların koruma ve bakım sorumluluğunu üstlenmiş kişilerden çocuğun gelişimsel özellikleri, dil becerileri, bilinmesi gerekebilecek özel durumları, doğru ve yalan arasındaki farkı ayırt etme becerileri, aile içinde kullanılan disiplin ve ceza yöntemleri, sosyal ve fiziksel çevre koşullarına dair bilgiler alınabilir. Ayrıca çocuğun istismarı paylaştığı ilk kişiden, paylaşımın nasıl gerçekleştiği ve içeriği ile ilgili bilgiler edinilebilir. Ancak eğer görüşmeci buradan elde edeceği bilgilerden etkilenip tarafsızlığını yitirir ve sadece bir olasılığı gözönünde bulundurur ve bunun doğruluğunu kanıtlamaya yönelirse hem başarısız bir görüşme gerçekleştirmiş olur, hem de çocuğun yüksek yararı ilkesini ihlal etmiş olur. Bu amaçla bazı protokollerde dava dosyalarındaki ifadeler, yakınlarından alınacak bilgiler gibi görüşmeyi taraflı hale getirebilecek ön bilgilerin alınmamasının daha doğru bir yöntem olduğunu savunur. Bunlar şüphe körü görüşmeler olarak adlandırılmaktadır (Cronch, Viljoen, & Hansen, 2006).

Çocuğa özgü özelliklerin tespiti:

Daha önceden de belirtildiği gibi, adli görüşme tekniklerine dair protokollerde görüşme öncesinde çocuğun gelişimsel özellikleri, dil ve hafıza özelliklerinin belirlenmesinin gerekliliğini vurgulamışlardır. Çocuğun dil becerilerini bilmek görüşmecinin kullandığı kelimelerin çocuk tarafından anlaşılır olup olmayacağını tespit etmek açısından da önemlidir.

Çocukların kelimelerden kavramsal olarak ne kastettiğini tespit etmek yetişkinlerdeki kadar kolay olmayabilir. Bunun için, yargılayıcı olmadan çocuğun kullandığı kelimelerle ne kastettiğini doğru anlamaya yönelik sorular yönlendirilebilir. Ancak çocukları görüşmecinin dil düzeyine yönlendirmek ve kelimelerini düzeltmek yerine onun kelimeleri üzerinden görüşmelere devam etmek daha uygundur.

Ayrıca, küçük çocukların zaman ve yer-mekan ilişkisine dair kavramları tespit etmekte önemlidir. Bu kavramları, küçük yaştaki çocuklar yetişkinlerle benzer şekilde kullanamıyor olabilirler. Bu gibi durumlarda çocuğun kavramsallaştırabildiği öğelerden yararlanılır. Örneğin zaman kavramı için, 6 yaşından küçük olan bir çocuğa 8 ay önce miydi diye sormak yerine doğum gününden önce miydi sonra mıydı şeklinde soru yönlendirilebilir.

Görüşme mekânı ve üçüncü şahısların katılımı:

Görüşmeler mümkünse bu iş için ayrılmış özel bir odada gerçekleştirilmelidir. Oda mümkün olduğunca sakin ve çocuğun dikkatini dağıtacak eşyalardan arındırılmış olmalı, hem küçük yaştaki çocuklara hem de ergenlere uygun olabilecek şekilde tasarlanmalıdır.

Görüşmeler için ayrı dizayn edilmiş bir mekan tasarlamak mümkün değil ise yukarıda belirtilen standartlara en yakın olan mekanlar tercih edilmelidir.

Görüşmeler esnasında sadece bir görüşmecinin yer alması idealdir. Herhangi bir nedenle birden fazla meslek elemanının görüşmeye katılacağı durumlarda da ana görüşmeci belirlenmeli ve diğer meslek elemanı not alma, çocuğun kendini sözel olmayan yollarla ifade ettiği ipuçlarını değerlendirmelidir. Böyle bir görev paylaşımı yapılmayıp her iki meslek elemanı tarafından da çocuğa sorular yönlendirilmesi çocuğun kafasının karışması, kendini güvensiz hissetmesi gibi olumsuz sonuçlar doğurabilir.

Ebeveyn, öğretmen, akraba gibi çocuğun koruma ve bakım sorumluluğunu üstlenmiş kişiler görüşme odasına alınmaz. Bunun istisnası çocuğun kendisinin yakını örneğin annesi olan yetişkinin odaya girmemesi durumunda görüşme yapmayı reddediyor olmasıdır. Bu özellikle küçük yaştaki çocuklarda karşılaşılabilecek bir durumdur. Bu durumda yetişkinden görüşmeye müdahale etmemesi, mümkünse çocuğun göremeyeceği bir yere oturması ve çocukla fiziksel temasta bulunmaması gerekmektedir. Çünkü yetişkin görüşmeler esnasında verebileceği sözel ve sözlü olmayan tepkilerle çocuğun yanlış yönlendirilmesine veya durumu paylaşmaktan kaçınmasına neden olabilir. Ancak, Davey ve Hill'in (1999) İngiltere'de yaptığı çalışmalar bu protokollere sadık kalınmadığını, araştırmaya katılan meslek grupları içerisinden sadece %27'sinin görüşmeleri ebeveynlerin katılımı olmadan gerçekleştirdiğini, aynı örneklemde saldırganın görüşme sırasında bulunmasının ise sadece %2'lik bir kısmı

tarafından "hiçbir zaman" şeklinde değerlendirildiğini ortaya koymuştur. Araştırmada, ebeveynin veya saldırganın görüşmede yer alması en çok polis memurları, daha sonra sosyal çalışmacılar, en ez da psikologlar tarafından uygulanmaktadır.

Görüşmelerin kayıt altına alınması:

Cinsel istismar mağdurları ile yapılacak adli görüşmelere dair protokollerin görüşmelerin kayıt altına alınmasını öngörür. Bu tercih sırasına göre video kaydı tutmak, ses kaydı tutmak veya not tutmak şeklinde olabilir. Kayıtların saklanması ve paylaşımına ilişkin hususlar dikkatlice değerlendirilmeli ve etik ihlallere yer vermemelidir.

Çocuğun ihtiyaçlarına duyarlı davranmak:

Görüşmeci çocuğun fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarına karşı duyarlı olmalıdır. Görüşmeler özellikle küçük çocukların uyku zamanlarına denk getirilmemelidir. Mümkünse çocuğun yemek ve tuvalet ihtiyaçları önceden giderilmelidir. Ancak görüşmeler esnasında çocuk "Susadım.", "Tuvaletim geldi." gibi herhangi bir ihtiyacını dile getirirse bu ihtiyaçlarının çocuğun dikkatinin dağılmasını engellemek adına öncelikle görüşme odasında önceden hazır edilmiş kaynaklardan giderilmesi uygundur. Örneğin, odada çocuğun içebileceği su, kullanabileceği kağıt mendiller önceden hazır edilebilir. Ancak bu mümkün değilse çocuğun ihtiyaçları giderilene kadar görüşmeye ara verilir.

Tanışma ve temas kurma aşaması:

Çocuk görüşme odasına alınarak, rahat edebileceği kendi tercih ettiği bir yere oturması konusunda yönlendirilir. Çocuğun oturduğu yere göre görüşmeci kendisi için bir yer belirleyerek oturur. İlk aşamada, görüşmeci kendini tanıtır ve çocuğu tanımaya yönelik sorular yönlendirir. Bu ifadeler mümkün olduğunca kısa ve çocuğun anlayabileceği dilde olmalıdır. Bu aşamada aşağıdaki yönergelerden faydalanılabilinir.

"Merhaba, benim adım …. . Benim işim çocuklarla görüşmeler yapmak."

"…. .Ben burada çalışan bir polis memuruyum/psikologum/avukatım..v.b. ve işimin bir parçası da çocuklarla görüşmeler yapmak."

Görüşmenin başında çocuğun rahatlamasının sağlanması, çocukla temasın kurulması ve güven ilişkisinin oluşturulması çok önemlidir. Bunun için, çocuğun yaşı, boş zamanlarda neler yapmaktan hoşlandığı, okula gidip gitmediği, hangi dersleri sevdiği, arkadaşları ile olan

ilişkileri gibi konularda esnek sorular yönlendirilebilir. İlk aşamadaki bu soruların çocuğun kendini kapamasını engelleyecek nitelikte cinsel istismar olgusu ile bağlantılı içeriklerden seçilmemesinde fayda vardır. Yönlendirilecek soruların çocuğun yaşına uygun olmasına özen gösterilmelidir. Bu aşamada yararlanılabilecek yönergeler şöyledir:

"Şimdi seni daha yakından tanımak istiyorum. Bana biraz kendinden ve ailenden bahset."

"Seni gerçekten yakından tanımak istiyorum, bana kendin hakkında söyleyebileceğin başka neler var?

"Ailen hakkında ne söyleyebilirsin?

"Bana kendinden ve ailenden bahsettin. Şimdi kreşin konusunda bir şeyler duymak istiyorum. Bana orada neleri yapmaktan hoşlandığını, neleri sevmediğini anlat.

"Bana okulun hakkında başka ne söyleyebilirsin?"

"Bana öğretmeninden bahset."

"Bana sınıfınızdaki çocuklardan bahset."

Görüldüğü gibi bu aşamanın bir diğer faydası da çocuğun gelişimsel düzeyi ve bir takım demografik bilgileri gibi konularda da bilgi edinmemizi sağlamaktadır. Özellikle yaşı küçük olanlar için, çocuğa dil gelişimi, zaman kavramı gelişimi, bellek özellikleri gibi görüşme esnasında bilinmesinde faydalı olabilecek özelliklerine ilişkin sorular yönlendirilebilir. Her ne kadar görüşme ile ilgili kurallar hakkında bilgilendirme aşamasının içeriğine dahil olsa da mümkün olduğunca kısa sürede çocuk görüşmelerin kayda alınacağı konusunda bilgilendirilmelidir. Bunun öncelikli olarak yapılması mesleki etik ihlallerin oluşmaması açısından çok önemlidir. Kayıt altına almanın amacı ve kapsamı çocuğa aşağıda belirtilen önermelerle açıklanabilir:

"Gördüğün gibi burada bir ses kayıt cihazı var. Bizim konuştuklarımız kaydedecek, böylelikle senin bana söylediğin her şeyi hatırlayabileceğim. Ben bazen, bazı şeyleri unutabilirim ve ses kayıt cihazı söylediğin her şeyi yazmak zorunda kalmadan seni dinleyebilmemi sağlıyor."

Buna rağmen çocuk görüntü kaydı ve ses kaydı alınmasına rıza göstermez ise görüşmelere not tutularak devam edilir.

Görüşme kurallarının tanıtılması:

Bu aşama çocuğun yaşı, gelişimsel özellikleri, görüşmenin o ana kadarki seyri gibi koşullar değerlendirerek opsiyonel olarak uygulanır. Çocukların görüşmenin sürecie yönelik bilgiler vermeye yöneliktir. Genel anlamda, çok küçük yaştaki çocuklar için anlaşılması zor, ergenler için de gereksiz nitelik taşıyabilecek bu açıklamaların en çok ilköğretim düzeyindeki çocuklar için uygun olduğu gözlemlenmiştir. Diğer yaş grupları için görüşmenin tümüne ihtiyaç duyulduğu düzeyde yayılarak kullanılabilir. Görüşme kurallarının başlıca özellikleri protokollere göre şu yönergelerle ifade edilir:

"Eğer senin söylediğin bir şeyi yanlış anlarsam, lütfen bunu düzeltmem konusunda beni uyarmaktan çekinme."
"Eğer benim söylediğim bir şeyi anlayamazsan, lütfen bunu benimle paylaşmaktan çekinme. Böylece ben daha anlaşılır bir şekilde ifade etmeyi deneyebilirim."
"Eğer görüşmenin herhangi bir aşamasında kendini kötü/huzursuz hissedersen, bana görüşmeyi durdurmak istediğini söyleyebilirsin."
"Benim zaten her şeyi biliyor olduğumu düşünsen bile, lütfen söylemek istediğin herşeyi benimle paylaş."
"Eğer sorduğum bir sorunun cevabını bilmiyorsan, kendini cevap vermek zorunda hissetme sadece bana bilmediğini söylemen yeterli."
"Lütfen anlatacağın olaylar esnasında benim orada olmadığımı ve dolayısıyla olayla ilgili senin kadar bilgi sahibi olmadığımı unutma. Bana ne kadar çok şey anlatırsan ben olayları o kadar iyi anlayabilirim."
"Lütfen anlattıklarından dolayı sana kızmayacağımı veya beni üzmeyeceğini unutma."

Bu ifadeler hem daha verimli bir görüşme yapılmasını sağlamak hem de çocuğun görüşmeler sırasında travmatize edilmesini engellemek konusunda bizlere yardımcı olur. Burada amaç, görüşmenin kontrolünün büyük bir kısmının çocuğun elinde olduğunu hissettirmektir.

Doğru ve yalanı ayırt etme egzersizi:

Bu aşamada görüşmeci çocuğun doğru ile yanlışı ayırt edip edemediğini değerlendirip, doğru söylemenin ne demek olduğunu ve yalan söylemenin ne gibi sonuçlar doğurabileceğini çocuğa açıklamaya çalışır. Bu aşamada şu yönergelerden faydalanılabilinir:

"Şimdiye kadar birçok çocukla konuştum ve görüşmelerimiz sırasında bana onlara ne olduğu ile ilgili doğruyu söylediler. Şimdi senin de doğru ile yanlış arasındaki farkı anlatıp anlamadığından emin olmak istiyorum. Örneğin, eğer ben ayakkabılarım mavi (veya kırmızı,, veya yeşil)dersem bu yalan mıdır, doğru mudur?"

"Evet, bu yalan olur çünkü benim ayakkabılarım gerçekte siyah/mavi/v.s. Örneğin, ben senin ile dün tanıştığımı söylersem bu doğru mudur, yalan mıdır?"

"Evet, bu yalan olur çünkü dün tanışmadık."

"Anlıyorum ki sen yalanla doğruyu söylemek arasındaki farkı anladın. Bugün bana sadece doğruyu söylemen çok önemli. Bana, başına gerçekten gelenleri söylemelisin."

Eğer bu aşamada çocuğun doğru ve yanlış kavramlarının yeterince gelişmediği fark edilirse, bu çocukların yönlendirilebilirlik özellikleri de çok yüksek seviyede olacağından görüşmenin bundan sonraki kısımlarına çok dikkatli bir şekilde devam edilmeli ve bu çocuklara kesinlikle "değil mi?" şeklinde bitirilen eklenti soruları sorulmamalıdır. Şu da unutulmamalıdır ki, doğru ile yanlışı ayırt edemeyecek gelişim seviyesindeki çocukların sofistike yalancılar olma olasılığı düşüktür.

Görüşmenin amacına yönlenme:

Buradan sonra çocuk ile görüşmenin temel amacını oluşturan olası cinsel istismar olgusuna dair bilgi alma aşamasına geçilir. Öncelikle çocuğa şu yönlendirmelerin yapılması uygundur:

"Şimdi birbirimizi daha iyi tanıyoruz. Bugün neden burada olduğun konusunda konuşmak istiyorum."

"Bugün beni neden gördüğünü biliyor musun?"

"Benim işim çocukların hayatında olan şeylerle ilgili onlarla konuşmak. Çocuklar bana hayatlarında başlarına gelmiş iyi ve kötü olayları anlatırlar."

"Bana başına gelmiş iyi bir olayı anlatmak ister misin?" ve sonrasında "Peki şimdi de bana başına gelmiş kötü bir olayı anlatmak ister misin?"

"Bildiğim kadarıyla, (annene/babana/öğretmenine/ başka birine) birinin seni rahatsız ettiğini söylemişsin. (Annene, Babana, Öğretmenine, başka birine) neler anlattığını bana söyleyebilir misin?

"(Annen/Babanın/Öğretmenin) başına bir şey gelmiş olabileceğini düşünmüş olabilirler mi?

"(Annenin/Babanın /Öğretmeninin) ne için endişelendiğini bana anlatabilir misin?"

Görüşmenin bu aşaması ve bundan önceki aşamalar için önemli bir husus çocuğun istismar olgusunu paylaşmaya başladığı andan itibaren bu konuya odaklanılması ve konuyu dağıtacak şekilde başka sorulara yönlendirme yapılmamasıdır. Bu aşamada sıralanmış yönergeler sorulması gereken sıraya göre verilmiştir. Bu yönergeler arasında çocuğa cevap vermesi için yeterli süre tanınmalıdır. Eğer çocuk paylaşımda bulunmaktan kaçınırsa diğer yönergelere geçilmelidir.

Eğer çocuk paylaşımdan hala kaçınıyor ise alternatif yöntemler devreye sokulabilir. Bunlardan biri küçük çocuklar için vücudun çeşitli yerlerini nasıl adlandırdığı ve ne işe yaradığına dair bir çizim çalışması olabilir. Bu aşamada çocuğun cinsel organlarının da tanımlanarak herhangi birinin kendisine dokunup dokunmadığına yönelik soruları da içerebilir. Görüşmenin tümünde olduğu gibi burada da çocuğun vücudun çeşitli yerlerine verdiği isimler görüşme esnasında değiştirmeden çocuğa özgün şekli ile kullanılmalıdır. Dokunmalarla ilgili iyi dokunuş ve kötü dokunuşun farkına dair bir çalışma yapılması uygundur.

Cinsel istismar olgusuna dair serbest öyküleme:

Bu aşamaya çocuğun cinsel istismara dair bilgi paylaşmaya başlamasından hemen sonra geçilir. Çocuğun anlattıkları kesinlikle bölünmemeli, mümkün olduğunca öyküyü kendisinin oluşturmasına izin verilmelidir. Bu kural çocuğun verdiği bilgiler arasında ilgisizlik veya tutarsızlıklar olduğu zamanlarda da korunur. Bu tutarsızlıklar daha sonraki aşamalarda çözülmek üzere not edilir. Burada görüşmecinin yargılama yapmadan çocuğu dinleyebiliyor olması büyük önem taşır. Çocuğun paylaştığı bilgilerin zaman zaman tekrarlanması hem çocuğun dikkatini konuya yönlendirmek hem de çocuğa yanlış anlaşılmış ifadelerin düzeltilmesini sağlamak açısından önemlidir. Paylaşımın ilk gerçekleştiği aşama olduğu için, çocuk kendini huzursuz ve sıkışmış hissettiği anlaşılır veya ağlamaya başlarsa, çocuğa görüşmeye ara verebileceği hatırlatılır. Ancak bu bekleme aşamasında çocuğu avutmaya çalışmak, onunla fiziksel temas kurmak doğru değildir. Bu aşamada kullanılabilecek yönergeler şunlardır:

" (İstismarı gerçekleştiren kişinin kimliği tekrarlanarak) Onun sana dokunduğunu söyledin. Bana bu olayın nasıl gerçekleştiğini en iyi hatırlayabildiğin şekilde başından sonuna kadar anlatabilir misin?"

“Daha sonra ne oldu?”

“Bana bu konuda başka ne söyleyebilirsin?”

Bu aşamada sorulması gereken diğer bir soru da cinsel istismarın bir kez mi, birden fazla mı gerçekleştiğidir. Birden fazla kez cinsel istismara uğramış çocuklar için en belirgin şekilde hatırladığı olaydan başlayarak, bu çerçevede sırasıyla diğer olayların öykülenmesine geçilir. Diğer olayların anlatımında da yukarıda önerilen yöntemlerin izlenmesi gerekmektedir.

Açık uçlu soruların yönlendirilmesi:

Açık uçlu soruların yönlendirilme amacı çocuktan serbest öyküleme bölümünde edinilen bilgilerin ayrıntılarını almak ve eksik kalan bağlantıları oluşturmaktır. Burada çocuğun deneyiminin ne olduğu, olayın nerede, nasıl, ne zaman olduğu, ne ile gerçekleştiği ve kimin tarafından gerçekleştirildiğine dair ayrıntılar edinilir. Bunun yanı sıra çocuğun olayı ilk kiminle, nasıl, ne zaman paylaştığı bilgileri de alınır.

Eğer görüşmenin bu aşamasına kadar yeterli bilgiye ulaşılamadığı düşünülüyorsa daha spesifik sorularda yönlendirilebilir ancak bunlar çoktan seçmeli soru niteliği taşımamalıdır. Görüşmeyi sonlandırmadan önce daha önce hissettiğimiz tutarsızlıklar varsa bunlar aydınlatılmaya çalışılır. Çocuğun yaşına uygun olmayacak şekilde cinsel bilgiye sahip olduğu anlaşılırsa bunları kimden öğrendiğine dair sorular yönlendirilebilir.

Orbach ve diğerleri (2000) tarafından İsrail’de yapılan bir çalışmada, konuyla ilgili eğitim almış 6 görüşmeci tarafından gerçekleştirilen 55 tane NICHD adli görüşme protokolüne bağlı kalınarak gerçekleştirilmiş görüşme ile 50 tane protokole bağlı olmayan görüşme teknikleri ile gerçekleştirilmiş görüşme karşılaştırılmıştır. Bu çalışma sonucunda, protokole bağlı kalınarak yapılan görüşmelerde daha çok açık uçlu soruların kullanıldığı ve bu görüşmelerde çocukların yaşadıkları cinsel istismara yönelik daha ayrıntılı bilgilere ulaşılabildiği bulunmuştur. Bir başka çalışma ise cinsel travma mağduru çocukların görüşmelerinde ifade ettikleri bilgileri, saldırganın ifadeleri ile karşılaştırmış ve saldırgan tarafından da kabul edilen mağdur ifadelerin görüşmelerin spesifik olarak yönlendirilen odak sorularından çok açık uçlu soruların yönlendirildiği aşamada cevaplandığını ortaya koymuştur (Lamb, Orbach, Hershkowitz, Horowitz & Abbott, 2007). Bu sonuçlarda açık uçlu sorularla daha doğru bilgilere ulaşılabileceğini kanıtlar niteliktedir.

Görüşmeyi sonlandırma:

Görüşmenin sonucu ne olursa olsun zaman ayırdığı için çocuğa teşekkür edilmelidir. Çocuğa yönlendirme yaptığı ve bundan sonra katılacağı süreç ile ilgili kısa bir bilgi aktarılır ve başka söylemek veya sormak istediği bir şey olup olmadığı sorulur. Çocuğa gerçekleştirilemeyecek sözler vermekten görüşme sonuna kadar kaçınılmalıdır. Görüşmenin en sonunda çocuğun odadan hazırlıksız ve kendini toparlayamamış bir şekilde çıkmasını engellemek için görüşmenin bittiğinin bildirilmesinden sonra cinsel istismar ile ilgisi olmayan kısa bir sohbet gerçekleştirilebilir. Son aşamada kullanılabilecek yönergeler şöyledir:

"Bilmem gereken başka bir şey var mı?"
"Bana söylemek istediğin başka bir şey var mı?"
"Bana sormak istediğin herhangi bir şey var mı?"
"Zaman ayırarak benimle tüm bunları paylaştığın için sana teşekkür ediyorum. Verdiğin bilgiler olayı anlamamda çok yardımcı oldu. Şimdi anneni/babanı /v.b… çağıracağım?"
"Bu görüşme bittikten sonra ne yapacaksın?"
"Eminim çok acıkmışsındır?"

1.4.1.3. Alternatif Yöntemler

Anatomik bebeklerin kullanımı:

1980'lerde kullanılmaya başlanmış olan anatomik bebekler, göğüs, vajina, penis gibi cinsel organların belirginleştirildiği oyuncaklardır. Ancak görüşmeler esnasında kullanılan bu oyuncakların çocuğun cinsel istismarını değerlendirirken çocuğun oyuncaklara yönelimine göre karar verildiği dönemlerde çok yanıltıcı nitelikte görüşmeler yapılmasına da sebep olmuştur. Bu nedenle günümüzdeki kullanımı eskisi kadar önerilmektedir. Örneğin, Yuille (2000) anatomik bebeklerin sadece çocuğun istismarı sözel olarak paylaşımından sonra, ayrıntıların paylaşmaktan kaçındığı durumlarda kullanılabileceğini, bunun dışında yönlendirici niteliğinden dolayı hatalı değerlendirmelere sebep olabileceğini savunur.

Diğer bir taraftan Faller (2005) ise ekolojik olarak geçerliliği kanıtlanmış, dikkatli bir şekilde dizayn edilmiş bir görüşmede anatomik bebek kullanımlarının çocuğun yaşı, gelişimsel düzeyi doğru tespit edilip, bebeklere olan tepkisi doğru bir şekilde değerlendirildiğinde dezavantajlara yol açmadığını aksine cinsel istismarı sözel olarak paylaşmaktan tamamen kaçınan veya dil gelişiminde problem olan çocuklarda fayda sağlayacağını savunmaktadır. Davey ve Hill'in (1999) İngiltere'de farklı meslek gruplarından cinsel istismar mağduru

görüşmeler yapan uzmanlarla yaptığı araştırma da göstermektedir ki, anatomik bebekleri daha sık kullanan grup çocuklarla birden fazla görüşme yapmak durumunda kalan, çocukla yalnız görüşmeyi gerçekleştiren, mahkemeye kayıt sunmak amaçlı video kaydı tutan ve mağdur çocuğun pornografik içerikli materyaller izletilerek cinsel istismara uğratıldığı durumlarda daha yaygındır.

Bilişsel Teknikler:

Bazı araştırmacılar tarafından, görüşmeler esnasında yeteri kadar bilgiye ulaşılamadığı koşullarda ve sadece belli yaşın üzerindeki çocuklarla yapılabileceği düşünülmektedir. Bilişsel teknikler, olayın zihinde canlandırılması, ne kadar önemsiz olursa olsun tüm ayrıntıların dillendirilmesi, olayı başka birinin gözünden anlatma ve olayı sonundan başlayarak başına doğru anlatma gibi bölümler içermektedir (Cronch, Viljoen, & Hansen, 2006). Yöntem gereği, çocuğun hayal dünyasını harekete geçirmeye neden olabileceği, bir diğer açıdan da çocuğun görüşme sırasındaki travmatizasyonunu arttırabilecek nitelikte olduğu için günümüzde çok fazla tercih edilmemektedir.

İyi dokunuş-kötü dokunuş tekniği:

Bu teknik 1980'lerde Sandra Hewitt tarafından geliştirilmiştir. Örnekler üzerinden çocukla birlikte iyi, nötr ve kötü dokunuşların ne olduğunun tanımlanması ile başlar. Daha sonrasında çocuklardan kendi deneyimlerinden yola çıkarak iyi dokunuş ve kötü dokunuş örnekleri vermeleri istenerek çocuk cinsel istismarı paylaşmaya yönlendirilir. Dikkat edilmesi gereken husus, tanımlanan dokunuşların ne olduğunun yanı sıra (sarılma, öpme, dokunma), bu dokunuşun çocuğun vücudunun hangi böylesine gerçekleştiği, kim tarafından gerçekleştirildiği, nerede gerçekleştiği ve çocuğun bu dokunuşa karşı neler hissettiğinin de ortaya konmasıdır. Bu yöntem cinsel istismar şüphesi içeren olgularda özellikle küçük yaştaki çocuklar için yanlış pozitif değerlendirmelerin, yani istismar gerçekleşmediği halde çocuğun gerçekleştiğini iddia ettiği durumların, engellenmesine katkıda bulunmaktadır (Cronch, Viljoen, & Hansen, 2006).

1.4.2. Kriter Bazlı İfade Analizi

İkinci aşama olan Kriter Bazlı İfade Analizi, İfade Geçerlilik Analizini'nin en önemli kısmı olup Undeutsch hipotezi doğrultusunda ifade içeriğinde 19 kriterin bazılarının veya hepsinin varlığı esasına dayanarak ifade güvenilirliğini tespit etmekte kullanılan bir yöntemdir. Bu kriterler, mantıksal yapı, yapılandırılmamış ürün, detaların niceliği gibi genel karakteristikler, bağlamsal çatı, etkileşim tanımlamaları, diyologların alıntılanması, olaya ilişkin beklenmedik komplikasyonların aktarımı, alışılmadık detaylar, gereğinden fazla detay, yanlış yorumlanmış doğru aktarılan detaylar, ilintili dışsal bağlantılar, olay anındaki subjektif ruh haline ilişkin söylemler, saldırganın ruh haline ilişkin atıflar gibi özel içerik verileri, kendiliğinden düzeltmeler, hatırlama güçlüklerine ilişkin göndermeler, kendi ifadesinden şüphe etme, kendini suçlama, saldırganı maruz görme gibi motivasyonel veriler, suça özgü ayrıntılardır (Quandte, 2009; Vrij, 2005; Sternberg, Lamb, Orbach, Esplin, & Mitchell, 2001).

1.4.2.1. Kriter Bazlı İfade Analizinin Kriterleri:

Kriter Bazlı İfade Analizi'nin kriterlerinin değerlendirilmesi için temel olarak KBİA Kodlama Klavuzu esas alınmıştır (Quandte, 2009).

Genel Özellikler:

Genel özellikler kapsamında değerlendirilen kriterlerde ifadenin bütünü ele alınarak değerlendirme yapılır.

1-) Mantıksal Yapı

Mantıksal Yapı kriterinde ifade genelinin tutarlı olup olmadığına bakılır. Burada sorulması gereken soru mağdurun ifadesi boyunca kendiyle çelişip çelişmediğidir. İfadenin öğelerinin ilk bakışta inanılmaz veya garip görülmesi ifadenin tutarsız olduğunu göstermez. Tutarsızlık, objektif olarak birbirine çelişen ifadeler kullanılmasıdır. Mantıksal yapı kriterinin puanlanmasında dışlama esasına dayanarak, ifadenin tutarsızlıkları olup olmadığına bakılır. Eğer ifadenin bütününde tutarsızlık sözkonusu değil ise mantıksal yapı kriterinin gerçekleştiği kabul edilir.

Eğer mağdur ifadesi sırasında tutarsızlık yaratan belirsiz veya çelişkili ifadeler kullandığını spontan olarak farkeder ve kendiliğinden düzeltme yaparsa bu ifadenin bütününde çelişkiler olduğu söylenemez. Bu durum, KBİA'nin diğer bir kriteri olan " Spontan düzeltmeler" kriteri olarak kodlanmalıdır.

Bunun yanı sıra, "alışılmadık detaylar" ve "olaya ilişkin beklenmedik komplikasyonların aktarımı" ifadenin mantıksal tutarlılığını bozan özellikler değildir.

2-) Yapılandırılmamış Ürün

Yapılandırılmamış ürün kriteri ifadenin içeriğindeki bölüm sıralamalarının mantıksal yapı bozulmadan kronolojik sırayı birebir takip etmeden düzensiz ve kopukluklarında yer aldığı bir anlatımla aktarılmasıdır. Aşağıdaki aktarım biçimleri yapılandırılmamış ürün kriterinin özellikleridir;

-Kopuk anlatım

-Spontan/düzensiz anlatım

-Kronolojik organizasyondaki aksamalar

-İfade detaylarından birinin önce kısa şekilde aktarılarak, ifadenin ilerleyen aşamalarında spontan olarak ayrıntılandırılması..v.s.

3-) Detayların Niceliği

Bu kriter için, ifadenin ne kadar detay içerdiği değerlendirilir. Mekanın, kişilerin, olayın ve etraftakilerin detaylandırılması bu kapsamda incelenir. Detayların yeterince net ve ayrıntılı olup olmadığı temel sorudur. Ayrıntılı ifade, sadece ana olayın değil perifer detayların da yer aldığı ifadedir.

<u>Özel İçerikler:</u>

4-) Bağlamsal Çatı:

Bağlamsal çatı kriteri, ifadenin uzay-zaman ekseninde kurgulamasına ilişkin bir kriterdir. Bir diğer deyişle, kriter iddia edilen olayın ifade biçiminin zamansal, mekansal, biyografik bağlamda, bireyin alışkanlıkları, günlük faaliyetleri, sosyal ilişkileri, psikolojik durumunu da kapsayan belirli bir kurguya oturup oturmadığını baz alır. Olayın bağlamsal koşulları net olmalıdır (Quandte, 2009).

Örneğin, ifadelerde olayın anlatımı esnasında spontan bir şekilde yer alan "doğum günümden 2 gün önceydi", "yaklaşık 20-25 dakika kadar sürdü", "ben kanepede otururken, o da televizyonun yakınındaki minderde oturuyordu." gibi ifadelerde olay biyografik, zamansal ve mekansal olarak bir uzay-zaman örüntüsünün içerisinde ifade bulmuştur.

5-) Etkileşimlerin Tanımlanması

İki kişi arasındaki sözel olmayan etkileşimlerin tanımlanmasıdır. Bu kriter için tarafların birbirine bağlı ve hangisi kimin tarafından yapıldığı net bir şekilde ifade edilmiş en az iki eylem dizisinin ifade edilmesi gerekmektedir. Örneğin, " Arkamda dikiliyordu, bir eli ile ağzımı kapatırken diğer eliyle pantolonumu indirmeye çalışıyordu. Onu durdurmaya çalıştım ama elimi itti ve denemeye devam etti." ifadesi etkileşimlerin tanımlanmasına bir örnektir.

6-) Diyalogların Alıntılanması

İki kişi arasındaki diyalogların ifade içerisinde aktarılmasıdır. Burada diyalog içeriklerinin ve kimin neyi söylediğinin net olması gerekir. Örneğin, "Bana, "bu olayı birine anlatırsan, elimdeki görüntüleri internete koyarım, rezil olursun"dedi." ifadesi diyalogların alıntılanmasına bir örnektir.

7-) Olaya İlişkin Beklenmedik Komplikasyonların Aktarımı

Olayın failinin bakış açısından eylemin bölünmesine neden olacak, beklenmedik bir durumun oluşup oluşmadığıdır. Örneğin, "tam beni koltuğa doğru itmişti ki, kapı çaldı ve gidip kapıyı açmak zorunda kaldı." gibi...

8-) Alışılmadık Detaylar

Düşük yüzdeli, sıklıkla karşılaşılmayan ancak gerçek dışı olmayan detaylardır. Örneğin, komşusu tarafından cinsel istismara uğramış 7 yaşında bir çocuğun eylem sırasında komşusunun penisi üzerinde şemsiye açıp tutmaya zorlanması bu duruma örnek olabilir.

9-) Gereğinden Fazla Detay

Bu kriter kapsamında aktarılan detalar olay örüntüsü sırasında gözlemlenmiş ancak ana olay açısından önem arzetmeyen ve olay örüntüsünü etkilemeyen perifer detaylardır. Örneğin spontan bir şekilde olay esnasında odada olan masanın üzerindeki renkli çiçeklerin olduğunun ifade edilmesi, olay anındaki bir gözlemin aktarımıdır ancak olay örüntüsünü etkileyebilecek herhangi bir öneme sahip değildir.

10-) Yanlış Yorumlanmış Doğru Aktarılan Detaylar

Özellikle çocuk ifadelerinde, çocuğun sosyal ve bilişsel gelişim düzeyine bağlı olarak önem kazanan bir kriterdir. Ne anlama geldiği doğru yorumlanamamış detayların gözlemlerinin

aktarılmasıdır. Örneğin, ejekülasyondan bahseden bir çocuk durumu"...sonra beyaz bir sıvı geldi, çişini yaptı" şekline tariflendirdiğinde bu kriter kapsamında değerlendirilebilir.

11-) İlintili Dışsal Bağlantılar

Dava konusu olan olgudaki deneyimine çeşitli özellikleriyle benzerlik gösteren dışsal deneyimlerinin söyleme katılmasıdır. Ancak dışsal bağlantıların başka zaman ve kişileri içermeis gerekir.

12-) Olay Anındaki Subjektif Ruh Haline İlişkin Söylemler

Olay anındaki bilişsel, fizyolojik ve duygusal süreçlerin tariflenmesidir. Örneğin, "çok korkmuştum, kalbim hızlı hızlı çarpıyor, ellerim titriyordu." söylemi hem fizyolojik hem de emosyonel deneyimlerinin aktarımını içeren bir ifadedir.

13-) Saldırganın Ruh Haline İlişkin Atıflar

Saldırgana ait gözlemlenebilir eylemlerin mağdur tarafından motivasyonel ve ruhsal düzlemde yorumlanmasıdır. Örneğin, "kilit takılınca kapıyı yumruklamaya başladı. Çok sinirlenmişti. Adeta gözlerinden ateşler çıkıyordu." söylemi saldırganın kapıyı yumruklaması eyleminin kızgınlık olarak yorumlanmasına bir örnektir.

<u>Motivasyonal Veriler:</u>

14-) Kendiliğinden Düzeltmeler

Mağdurun ifadelerini görüşmecinin yönlendirmelerinden bağımsız spontan bir şekilde düzeltmesidir. Eğer düzeltme soruya cevap şeklindeyse, dilbilgisine ilişkin bir düzeltmeyse, daha önceki içerik ile çelişkili bir durum oluşturuyorsa, kriterin koşullarını sağlamaz.

15-) Hatırlama Güçlüklerine İlişkin Göndermeler

İlişkinin ayrıntılarına dair ufak tefek hatırlama güçlükleri yaşadığını beyan etmektir. Merkezi olaya ilişkin hatırlama güçlükleri, olayın travmatik doğasından dolayı ifadenin güvenilirliğine ilişkin daha güçlü bir gösterge olarak kabul edilir.

16-) Kendi İfadesinden Şüphe Etme

Kendi ifadesinde dile getirdiği eylem veya ayrıntılara kuşkuyla yaklaşılması, garipsenmesidir. Örneğin, "Bana biri böyle birşey anlatsa inanmazdım." gibi...

17-) Kendini Suçlama

Mağdurun kendi eylem ve eylemsizlikleriyle olayın gidişatına katkı sağladığı yönünde kendini suçlamasıdır.

18-) Saldırganı Mazur Görme

Saldırganın kendi travmatik deneyimini azımsayarak, saldırganın zarar vermek istemediğinin, eylemlerinin kötücül motivasyonunun olmadığının ileri sürülmesidir.

19-) Suça Özgü Ayrıntılar

İfade edilen detayların mağdur tarafından bilinmeyen bir şekilde kriminolojik ve viktimolojik açıdan suçun genel özellikleri ile örtüşmesidir.

1.4.2.2. Kriter Bazlı İfade Analizi ile ilgili Yapılan Araştırmalar

İfade Geçerlilik Analizi'nin en önemli aşaması olarak kabul edilen KBİA ile ilgili bilimsel çalışmalar deneysel çalışmalar ve alan çalışmaları olmak üzere 2 grupta toplanabilir.

Deneysel araştırmalarda, katılımcılar araştırmacı tarafından doğru ifade verenler ve yanlış ifade verenler olmak üzere 2 gruba ayrılır. Doğru ifade veren katılımcılar, deneysel olarak dizayn edilmiş bir olayı deneyimlemeleri ardından olayla ilgili deneyimlerini aktardıkları görüşmeye tabi tutulurlar. Yanlış ifade veren katılımcılar ise, manipule edilen olayı deneyimlemedikleri halde deneyimlemiş gibi ifade vermesi istenen gruptur. Alan çalışmaları ise cinsel istismar mağduru olduğu iddia edilen bireylerin ifadelerini güvenilirliğinin tespitinde KBİA'nin kullanıldığı araştırmalardır. Her iki yöndemin de bilimsel araştırma teknikleri açısından bir takım avantajlar ve dezavantajlar barındırdığını söylemek mümkündür.

Deneysel yöntemlerde, kontrol değişkenlerinin sağlanarak, karıştırıcı değişkenlerin elimine edilmesi, şüpheli ve güvenilir ifadelerin gruplandırılması daha kolaydır. Bununa birlikte, deneysel yöntemlerde kullanılan paradigmaların birçoğu cinsel istismarın doğasına özgü deneyimlerin yansıtılmasında yetersiz kaldığı, elde edilen bulguların Kriter Bazlı İfade Analizi'nin adli alandaki kullanımını tek başına destekleyecek niteliğe sahip olmadığı yönünde eleştirilerek maruz kalmaktadır. Steller (1989), olayın bire bir kendi deneyimini içeren kişisel katılımla gerçekleşmiş olması, olayın emosyonel olarak negatif tona sahip olması ve durum üzerinde kontrol kaybının olmasınının cinsel istismar deneyiminin önemli 3 temel özelliği olduğunu, ilk 2 özelliği deneysel yöntemlerle de manipule etmek mümkün olsa

dahi, durum üzerinde kontrol kaybının olabileceği bir deneyim manipülasyonun etik açıdan mümkün olmadığını vurgulamıştır.

Alan çalışmalarının ise gerçek istismar vakalarından yola çıktığı göz önünde bulundurulduğunda ekolojik geçerliliğinin daha yüksek olması ve adli süreçlerde kullanımına ilişkin daha güvenilir bilgi vermesi beklenmektedir. Ancak alan çalışmalarında şüpheli ve güvenilir ifade tasnifini yapmak ve bu işlemde kullanılacak kriterleri belirlemek deneysel çalışmalara göre çok daha zordur. Alan çalışmalarında bu ayrımın yapılması için, sanık itirafları, poligrafi sonuçları , mahkumiyet kararları, savcılığın suçun maddi unsurlarının oluşmadığına ilişkin kararı, kanıt niteliğindeki DNA ve tıbbi muayene bulgularına ilişkin raporlar, mağdurun geri çekilmesi.. v.s. gibi kriterler (Vrij, 2005). Ancak bu kriterlerin hiçbirini mağdurun ifadesinden bağımsız değerlendirmek mümkün değildir. Ayrıca bu kriterlerin bir kısmına cinsel istismar olgusunun doğru olduğu durumlarda bile rastlamak mümkün değildir. Örneğin, cinsel istismar olglarında sanığın itirafı, hakkında güçlü fiziksel ve biyolojik delillerin bulunduğu durumlar hariç, çok ender rastlanan bir durumdur (Craig, Scheide, Raskin, Kircher, &Dodd, 1999). Benzer bir durum, DNA, tıbbi muayene bulguları, diğer fiziksel kanıtlara rastlanması gibi kriterler için de geçerliliğini sürdürmektedir (Horowitz ve ark., 1996).

Alan Çalışmaları

Alan çalışmaları, cinsel istismar mağduru olduğu iddia edilen bireylerin ifadelerini güvenilirliğinin tespitinde KBİA'nin kullanıldığı araştırmalardır. Birçok araştırmacı, adli sürece konu olmuş cinsel istismar vakaları üzerinden KBİA'nin güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırt etmedeki gücünü, hangi kriterlerin daha etkili olduğunu ve KBİA puanlarını etkileyen diğer faktörleri inceleyen çalışmalar yürütmüştür.

Bu konuda yapılan ilk çalışmalardan biri, Esplin ve arkadaşları (1988) tarafından cinsel istismar iddiası ile polise ifade vermiş 3-15 yaşları arasındaki mağdur çocukların ifadelerini içeren çalışmadır.Kriter puanlamalarında, 19 kriterin her biri yok, var, güçlü düzeyde var değerlendirmesi üzerinden 0-2 aralığında puanlandırılmış ve toplam KBİA puanları 38 üzerinden belirlenmiştir. Araştırmanın bulguları, güvenilir ifadelerde toplam KBİA puanı ortalamalasının 24.8, şüpheli ifadelerde ise 3.6 olduğunu göstermektedir. Ayrıca güvenilir ifadelerde en düşük KBİA puanının 16, şüpheli ifadelerde en yüksek KBİA puanının 10 olduğu, puanlama dağılımı açısından güvenilir ve şüpheli ifadelerin çakışma göstermediği belirtilmiştir. Her bir kriter güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırt edici niteliği açısından değerlendirildiğinde 19 kriterin 16'sının bu özelliği taşıdığı, yanlış yorumlanmış doğru aktarılan detaylar, kendi ifadesinden şüphe etme, kendini suçlama kriterlerinin tek başına ayırt

edici güce sahip olmadığı belirtilmiştir. Ancak bu çalışma, tüm değerlendirmelerin tek bir kodlayıcı tarafından yapıldığı, güvenilir ve şüpheli ifadeler grubundaki çocukların yaş ortalaması açısından da farklılık gösterdiği ve güvenilir ifadelerdeki yaş ortalamasının (9,1), şüpheli ifadelerdekinden yüksek olduğu (6,9), örnekleme 5 yaşının altında dil becerileri henüz yeterli seviyeye ulaşmamış çocukların da dahil edildiği ve buradan yola çıkarak aradaki KBİA puanı farkının ifade güvenilirliğinden mi yoksa gruplar arası yaş farkından mı kaynaklandığını tespit etmenin mümkün olmadığı nedeniyle eleştirilere maruz kalmıştır (Wells, & Loftus, 1991).

Bu eleştirilerin bir kısmını da dikkate alarak Boychuk (1991) tarafından yapılan çalışmada, 4-16 yaşları arasındaki çocukların konu olduğu 75 cinsel istismar dosyasının kapsamı içerisinde yer alana ifadeler üzerinden yapılan çalışmada KBİA değerlendirmeleri 3 araştırmacı tarafından ayrı ayrı yapılmış, ayrıca Esplin ve arkadaşları'nın (1988) çalışmasının aksine, istismarın gerçekleştiği, istismarın yüksek ihtimalle gerçekleştiği ve istismarın gerçekleşmediği dosyalar olmak üzere 3 grup halinde inceleme yapılmıştır. İstismarın büyük ihtimalle gerçekleştiği gruba, ifadelerden bağımsız herhangi bir tıbbi bulgunun olmadığı fakat Yüksek Mahkeme'nin sanık aleyhine karar verdiği dosyalar dahil edilmiştir. Daha sonraki analiz sürecinde istismarın gerçekleştiği ve istismarın yüksek ihtimalle gerçekleştiği dosyalar birleştirilerek güvenilir ifade kategorisinde, istismarın gerçekleşmediği ifadeler ise şüpheli ifadeler kategorisinde değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, güvenilir ve şüpheli ifadeler arasındaki toplam KBİA puanı ortalaması farkı, Esplin ve arkadaşlarının (1988) yaptığı çalışmada olduğu kadar yüksek olmasa da istatistiksel olarak ayırt edici nitelikte olduğu görülmüştür (Boychuk,1991). Bu çalışmada, 19 kriterin 13 tanesinin tek başına ayırt edici nitelikte olduğu saptanmıştır. Ayırt edici niteliğe sahip olmayan kriterler, kendi ifadesinden şüphe etme, saldırganın ruh haline ilişkin atıflar, hatırlama güçlüklerine ilişkin göndermeler, kendi ifadesinden şüphe etme, kendini suçlama ve suça özgü ayrıntılardır.

Parker ve Brown'un (2000), cinsel saldırı iddiası ile adli mercilere başvurmuş yetişkinlerin ifadeleri üzerinden yaptığı İfade Geçerlilik Analizi çalışmasında, KBİA puanlarının güvenilir ifadelerle şüpheli ifadeler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark gösterdiğini ortaya koymuştur. Ancak kriterlerin ayrı ayrı ayırt edici niteliğine bakıldığında, toplam 19 kriterden sadece 6 tanesinin tek başına bu niteliği sahip olduğu görülmektedir. Bu kriterler, yapılandırılmamış ürün, detayların niceliği, etkileşimlerin tanımlanması, diyalogların alıntılanması, olay anındaki subjektif ruh haline ilişkin söylemler ve saldırganın ruh haline ilişkin atıflardır. Parker ve Brown'un çalışması (2000) tek kodlayıcı kullanıldığı ve güvenilir-şüpheli ifade gruplamasında "tecavüzün gerçekleştiğine dair ikna edici deliller" şeklinde

nitelendirilmiş içeriği belirsiz bir yöntemin kullanıldığı gerekçesiyle eleştirilerin odağı olmuştur.

Craig, Sheibe, Kircher, Raskin ve Dodd (1999), 3-16 yaşları arasında 48 çocuk mağdurun dosyaları üzerinden yaptığı çalışmada, güvenilir ve şüpheli ifadelerin KBİA puanlarının anlamlı farklılık gösterdiğini bulunmuştur. Bu çalışmada şüpheli ifadeler, mağdur çocuğun iddiadan vazgeçtiği ve istismar iddiasının yalan olduğu beyanında ayrıntılı gerekçeler sunabildiği ve/veya sanığın poligrafi testini geçemediği dosyalar olarak gruplanmıştır. Buna göre, güvenilir ifadelerdeki KBİA toplam puan ortalaması 7,2 olarak bulunurken, şüpheli ifadelerde 5,7 olduğu görülmüştür. Bu çalışma kapsamında KBİA 19 kriterinden sadece ilk 14'ü değerlendirmeye katılmış, motivasyonel veriler ve suça özgü ayrıntılar değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Lamb, Sternberg, Esplin, Hershkowitz, Orbach ve Hovav (1997), 4-12 yaşları arasındaki çocukların cinsel istismar iddiası ile adli mercilere yansıyan dosyaları üzerinde yaptığı çalışmada, Craig, Sheibe, Kircher, Raskin ve Dodd'in çalışmasında (1999) olduğu gibi ilk 14 kriteri baz almış, sadece nitelikli cinsel istismar iddiası olan 98 ifadeyi çalışmaya dahil etmiştir. Güvenilir ve şüpheli ifadelerin KBİA puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulmasına rağmen ortalama puanların birbirine çok yakın olduğu (güvenilir ifade: 6,74, şüpheli ifade: 4,85) ve güvenilir ve şüpheli ifalere ait KBİA puanlarının çakıştığı veriler olduğu gerekçesiyle KBİA'nin adli olgularda kullanımına temkinli yaklaşılması gerektiğini savunanlardandır. Kriterlerin ayırt edici niteliği açısından incelendiğinde ise, dahil edilen 14 kriterin sadece 5 tanesinin güvenilir ve şüpheli ifadeler için anlamlı fark gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu kriterler, yapılandırılmamış ürün, detayların niceliği, bağlamsal çatı, etkileşimlerin tanımlanması ve diyalogların alıntılanmasıdır.

Roma, San Martini, Sabatello,Tatarelli ve Ferracuti (2011) cinsel istismar iddiası ile adli süreci başlamış davalarda, mahkemede alınan ifadeler üzerinden KBİA'nin etkinliğini araştıran bir çalışma yapmış, dava sonucunda en az 3 uzmanın fikir birliğiyle sanığa mahkumiyet kararı çıkmış ve ifadeden bağımsız istismarın gerçekleştiği yönünde en az 1 delilin olduğu dosyaları güvenilir ifadeler, diğerlerini de şüpheli ifadeler olarak sınıflandırmıştır. Altmış güvenilir, 49 şüpheli olmak üzere toplam 109 mahkeme ifadesi üzerinden yapılan bu çalışmanın sonucunda, KBİA'nin ilk 14 kriteri kullanılmış, KBİA toplam puanlarının güvenilir ifadelerle şüpheli ifadeler arasında anlamlı fark gösterdiği bulunmuştur. Ayırt etme gücü en yüksek kriterler, detayların niceliği, etkileşimlerin tanımlanması ve olay anındaki subjektif ruh haline ilişkin söylemler kriterleridir.

Deneysel Çalışmalar

Akehurst, Köhnken,ve Höfer (2001) tarafından yapılan çalışmada, katılımcılar 7-8 yaş grubu, 10-11 yaş grubu ve yetişkinler olmak üzere üç gruba ayrılmış, ve bu 3 grup içerisinden de fotoğraf çekimi eğitimine katılanlar, yaşıtlarının katıldığı fotoğraf çekimi eğitim programının video kaydını izleyenler ve kendisi katılmadığı ve bu konuyla ilgili eğitim videosu izlemeyip sadece eğitimle ilgili sözlü genel bilgi edinenler olmak üzere 3 alt grup oluşturulmuştur. İlk 2 grup olaya birebir deneyimleyen ve tanık olanları kapsadığı için güvenilir grup olarak kabul edilmiş, 3. gruptan ise görüşmeciyi eğitimlere katıldığı yönünde ikna edici şekilde yalan beyanda bulunması istenmiştir. Araştırma sonuçları, fotoğraf çekimine katılan grupla, yalan beyanda bulunan grubun KBİA puanlarının anlamlı fark gösterdiğini ancak yaşıtlarının katıldığı fotograf çekimi eğitim programını izleyerek kendisi deneyimlemiş gibi ifade verenler ile yalan beyanda bulunanların KBİA sonuçlarının farklılaşmadığını göstermiştir.

Vrij, Akehurst, Soukara ve Bull (2004) tarafından yapılan çalışmada, 6-8, 11-12, 14-15 yaş grupları ve üniversite öğrencileri katılımcı olarak yer almış ve güvenilir ifade grubundakiler "tahtadan gizlice birşeyler silme" senaryosuna tanıklık etmişler, yalan ifade grubundakiler ise senaryoya tanıklık etmedikleri halde ettikleri yönünde ifade vermişlerdir. Diğer çalışmalarda olduğu gibi bu çalışmada da, güvenilir ifadelerdeki KBİA puanları yalan ifadelerdekilere göre anlamlı şekilde daha yüksek çıkmıştır.

Gödert, Ganer, Rill ve Vossel'in (2005), yetişkinlerle hırsızlık simulasyonu üzerinde yaptığı KBİA güvenilirlik çalışmasında, KBİA sonuçlarının doğru ifade veren grupta yanlış ifade veren gruba nazaran anlamlı bir şekilde farklı olduğu görülmüştür. Benzer şekilde, çocuklarla yapılan bazı çalışmalar da, KBİA'nin doğru ve yanlış ifadeleri ayırt etmekte etkili bir yöntem olduğunu ortaya koymuştur (Vrij, Akehurst, Soukara, & Bull, 2002; Vrij, Akehurst, Soukara, & Bull, 2004).

Türkiye'de bu konuda yapılan ilk çalışmalardan biri olan, Ergönül'nin (2012) araştırmasında diş taraması için kliniğe başvuran 9-12 yaşları arasındaki 20 çocuktan, daha önce diş hekimi tecrübesi olan 10 tanesinden bu deneyimi ile ilgili sözlü ifade vermesi, geri kalan ve daha önce diş hekimi tecrübesi olmamış 10 çocuktan ise hayal ettikleri ölçüde bu deneyimin nasıl olabileceğine ilişkin sözlü ifade vermesi istenmiştir. İfadeler daha sonra KBİA yöntemine göre değerlendirilmiş ve yurtdışında yapılan çalışmalarda olduğu gibi, 2 grup arasında KBİA puanları açısından anlamlı fark olduğu ortaya konmuştur.

Alan çalışmalarında olduğu gibi cinsel istismar olguları üzerinden çalışılmamış deneysel çalışmalar da KBİA kriterlerinin güvenilir ifadelerde, şüpheli ifadelere oranla daha

çok yer aldığını desteklemektedir. Ancak alan çalışmaları ile kıyaslandığında deneysel çalışmalarda, güvenilir ve şüpheli ifadeler arasında daha az KBİA puan farkı olduğunu ortaya koymuştur (Vrij, 2005).

Deneysel çalışmaların bir kısmı, güvenilir-şüpheli ayrımı yapmaksızın analiz edilen ifadelerin tümümün çok kısa olduğu, tüm değerlendirmenin ortalama 255 kelimelik ifadeler üzerinden yapıldığı ancak KBİA'nin daha kapsamlı ifadelerin analizi için dizayn edildiği yönünde eleştiri almıştır (Vrij, 2005). Ayrıca, çalışmaların bir kısmında değerlendirmeler, yazılı ifadeler yerine ifade sırasında alınan video kayıtları üzerinden gerçekleştirilmiş, bu da kodlayıcının ifade verenin jet, mimik, duygulanımlar gibi sözel olmayan ipuçlarını da görerek, objektif değerlendirmenin bozulmasına yol açmıştır. Örneğin, Strömwall & Grandag (2003) tarafından yapılan çalışmada video kayıtlarını izleyerek değerlendirme yapan kodlayıcıların, yazılı ifadeleri okuyarak kodlama yapanlara göre ifadelere daha yüksek KBİA puanı verdiklerini ortaya koymuştur. Ancak diğer çalışmalar, yazılı ifadeler üzerinden çalışmaların video kayıtları üzerinden yapılanlara kıyasla yalan ve doğru beyanları ayırt etmede daha başarılı olduğunu ortaya koymuştur (DePaulo, Stone, & Lassiter, 1985).

Yapılan çalışmalar her bir kriterin ayrı ayrı güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırt etme gücü açısından değerlendirildiğinde, Ayrıntıların Niceliği kriterinin 20 çalışmanın 16'unda (%80) bu niteliğe sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca, Yapılandırılmamış Ürün, Bağlamsal Çatı, Diyalogların Alıntılanması kriterleri de, çalışmaların %60'dan fazlasında güvenilir ifadelerde şüpheli ifadelerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha sık yer almaktadır. Buna karşı, Mantıksal Yapı, Etkileşimlerin Tanımlanması, Alışılmadık Detaylar, Yanlış Yorumlanmış Doğru Aktarılan Detaylar, İlintili Dışsal Bağlantılar, Hatırlama Güçlüklerine İlişkin Göndermeler Saldırganı Mazur Görme, Suça Özgü Ayrıntılar kriterleri çalışmaların sadece %40-%60'ında güvenilir ifadelerde daha çok yer almıştır. Son olarak da, Olaya İlişkin Beklenmedik Komplikasyonların Aktarımı, Gereğinden Fazla Detay, Yanlış Yorumlanmış Doğru Aktarılan Detaylar, Saldırganın Ruh Haline İlişkin Atıflar, Kendiliğinden Düzeltmeler, Kendi İfadesinden Şüphe Etme kriterlerinin çalışmaların %40'ından daha azında ayırt edici niteliğii açısından destek bulduğu bildirilmiştir. Kendini Suçlama kriterin hiçbir çalışmada tek başına ayırt edici nitelik taşımamaktadır.

KBİA'nin alt kategorileri açısından değerlendirildiğinde, Genel Özellikler ve Özel İçerikler gibi bilişsel süreçlerdeki farklılıkları gözeten kriter gruplarının ayırt edici niteliğinin daha yüksek olduğu, motivayonel verilerin ise ayırt edici niteliğinin o kadar güçlü olmadığını söylemek mümkündür (Vrij, 2005).

Kriterlerin İfadelerde Yer Alma Sıklığı

Vrij (2005), Kriter Bazlı İfade Analizi'nin etkinliğini araştıran 37 çalışmanın derlenmesiyle oluşturduğu metaanaliz çalışmasında, KBİA kapsamındaki her bir kriterin ifadelerde yer alma sıklığını gözden geçiren kapsamlı bir değerlendirme yapmıştır. Bu değerlendirme 10 tane alan araştırması ile 6 tane deneysel çalışmada yer alan ifadelerde, kriterlerin ifadelerde yer alma yüzdelerine dayanmaktadır. Buna göre ifadelerin genelinde, Mantıksal Yapı, Ayrıntıların Niceliği, Bağlamsal Çatı ve Suça Özgü Ayrıntılar kriterlerine rastlanırken, YanlışYorumlanmış Doğru Aktarılan Detaylar, Kendi İfadesinden Şüphe Etme, Kendini Suçlama kriterlerine rastlanma sıklığı %10'un altında kalmıştır (Vrij, 2005).

Kriterlerin ifadelerde yer alma oranı yapılan çalışmalarda yer alan örneklem grubunun yaş özelliklerine ve çalışmada ifade verilmesi istenen olgunun niteliğine göre de farklılık göstermektedir.

Esplin ve arkadaşları tarafından 3-15 yaşları arasındaki cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan çalışmada (1988) ifadelerin güvenilir ve şüpheli olma durumuna göre kriterlerin ifadede yer alma sıklığı ayrı ayrı hesaplanmıştır. Bu çalışmaya göre, Mantıksal Yapı, Detayların Niceliği, Bağlamsal Çatı, Etkileşimlerin Tanımlanması, Gereğinden Fazla Detay, Kendiliğinden Düzeltmeler,Suça Özgü Ayrıntılar kriterleri güvenilir ifadelerin tümünde yer almaktadır. Güvenilir ifadelerde en az rastlanan kriterler ise, Yanlış Yorumlanmış Doğru Aktarılan Detaylar, Saldırganın Ruh Haline İlişkin Atıflar, Kendi İfadesinden Şüphe Etme, Kendini Suçlama, Saldırganı Mazur Görme kriterleridir.

Bu değerlendirme kapsamındaki alan araştırmaları bulguları, deneysel çalışmalardaki bulgulara nazaran cinsel istismar olgularına ilişkin ifadelerinin niteliği açısından daha bilgilendiricidir. Çünkü, deneysel çalışmalar sırasında manipule edilen senaryoların bir kısmı, içeriğinde bazı kriterlerin ifade edilmesine neden olacak öğeler taşımamaktadır. Buna, alışılmadık detaylar kriteri örnek verilebilir (Vrij, 2005).

Kodlayıcılar arası Güvenilirlik

Kriter Bazlı İfade Analizi'nin kodlama aşaması, mağdur ifadelerinin içeriğinde yöntemdeki her bir kritere örnek teşkil edecek ifade, veri ve özelliklerin değerlendirilmesi gibi nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan içerik çözümlemesi tekniğinden yararlanılarak gerçekleştirilmektedir. İçerik çözümlemesi tekniği, araştırmanın kuramsal olarak çok açık ifade edilemediği veya daha derinlemesine bir çözümlemeye gereksinim duyulduğu durumlarda gerçekleştirilmektedir

(Yıldırım & Şimşek, 2006). Araştırma sürecindeki içerik çözümlemesi her ne kadar yöntemle ilgili eğitim almış kişiler tarafından yapılsa da, objektivitenin sağlanabilmesi açısından kodlamalar birden fazla araştırmacı tarafından yapılmalı ve kriter kodlamalarının güvenirliği için araştırmacılar tarafından Kodlayıcılar Arası Güvenirlik Analizi gerçekleştirilmelidir. Bunun için, Pearson Korelasyon Analizi, Cohen's Kappa Analizi ve uyum yüzdesi hesaplanması gibi yöntemler kullanılabilir. Kriter Bazlı İfade Analizi çalışmaları, kodlayıcılar arası güvenilirlik değerleri açısından değerlendirildiğinde büyük çoğunluğunun .75 ve üzeri değerler aldığı, KBİA toplam puanları üzerinden yapılan değerlendirmenin, her bir kriter için ayrı ayrı yapılan kodlayıcılar arası güvenilirlik analizlerinden daha yüksek güvenilirlik değerlerine sahip olduğu bulunmuştur (Vrij, 2005). Gödert, Gamer, Rill ve Vossel tarafından (2005) hırsızlık simulasyonu kullanılarak yapılan deneysel çalışmada da, kodlayıcılar 18 saatlik KBİA eğitimime tabi tutulmuş ve Gereğinden Fazla Detay kriteri haricindeki kriterlerin tespitinde kodlayıcılar arası güvenilirlik değerlerinin istatistiksel olarak kabul edilebilir seviyeye ulaşabildiği gözlenmiştir. Kriter bazında değerlendirildiğinde en yüksek kodlayıcılar arası güvenilirlik puanı alan kriterler, mantıksal yapı, beklenmedik komplikasyonlar, yanlış yorumlanmış doğru aktarılan detaylar, ilintili dışsal bağlantılar, kendi ifadesinden şüphe etme ve kendini suçlamadır.

Kriter Bazlı İfade Analizi'nin Güvenilir ve Şüpheli İfadeleri Ayırmadaki Etkinlik Düzeyi

Kriter Bazlı İfade Analizi toplam puan ortalamalarının güvenilir ve şüpheli ifadelerde fark gösterdiğini birçok çalışma ortaya koymuştur. Ancak bu bulgular KBİA'nin adli alanda kullanılabilirliği açısından yeterince bilgilendirici değildir. İstatistiksel olarak KBİA puanlarınının güvenilir ifadelerde, şüpheli ifadelere nazaran daha yüksek olması, bilirkişiye gerçek olgulardaki tekil ifade değerlendirmelerinde yeterli veriyi sağlamaz. Bunun için, yöntemin tersi biçimde de etkin olması gerekmektedir. Yani KBİA puanlarından yola çıkarak değerlendirmecilerin güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırt edip etmediği de önemli bir araştırma konusudur.

Bu durumu değerlendirmek için yapılan çalışmalarda temel olarak 3 yöntem kullanılmıştır. Birinci yöntem, KBİA konusunda yetkin kişilerin, yetkin olmayanlara nazaran güvenilir ifadelerle şüpheli ifadeleri karşılaştırmadaki başarı düzeylerini karşılaştırmaktadır. Bu yöntemde karar vericinin yetkinlik düzeyinin nasıl belirleneceği önemli bir tartışma konusudur. Zira, çalışmalardaki KBİA kodlayıcılarının konuyla ilgili katıldıkları eğitimler

içerik ve süre olarak 45 dakikalık eğitimlerden (Ruby & Brigham, 1998), 2-3 günlük eğitimlere kadar (Akehurst, Bull & Vrij, 1998) geniş bir varyans göstermektedir.

İkinci yöntem istatistiksel olarak Diskriminant Analizi kullanılarak, KBİA puanlarına dayanarak yapılan güvenilir ve şüpheli ifade klasifikasyonunun, çalışmanın örneklemindeki güvenilir şüpheli ifade oranları ile yüzde kaçlık oranda uyum gösterdiğini bulmaktır. Ancak bu yöntem de istatistiksel olarak hesaplanan güvenilir-şüpheli ifade klasifikasyonunda, sadece istatistiksel bir ayrım yapıldığı, KBİA kriterlerinin dağılımına ilişkin bir hesaplama yöntemi olmadığı için, adli alandaki gerçek ifadelerde ne gibi bir ayrım kriteri gözetilmesi gerektiği ile ilgili bilgi vermemektedir.

Üçüncü yöntemde ise, karar verme eşiği kuralı uygulanır. Bunlardan biri Zaparniuk ve arkadaşları tarafından (1995) belirlenmiş, "Kriter Bazlı İfade Analizi'nin ilk 5 kriterini ve geri kalan kriterlerden herhangi 2'sini veya daha fazlasını sağlayabilen" ifadelerin güvenilir kabul edilmesi yönünde olandır. Karar verme eşiği kuralının, ilk 2 yönteme göre daha objektif ve bağımsız bir değerlendirme olduğunu söylemek mümkündür. Ancak bu yöntem de, ifadeyi veren kişini yaşı, sözel ifade becerileri, kullanılan görüşme tekniği gibi KBİA puanlarını etkileyebilecek ve Geçerlilik Kontrol Listesi kapsamında değerlendirilmesi gereken özellikleri dikkate almadığı için, İfade güvenilirlik Analizi'nin bütünlüğüne ters düştüğü, özellikle çocuk ifadelerinde minimum 7 kriter bulmayı beklemenin güvenilir dahi olsalar daha düşük ihtimalli olduğu nedeniyle yoğun eleştiri almıştır (Steller & Köhnken, 1989).

Bu konuda yapılan ilk çalışmalardan biri olan Esplin ve arkadaşlarının çalışmasında (1988), KBİA toplam puan ortalamalarının güvenilir ve şüpheli ifadelerde hiç çakışma göstermediği, yöntemin ayırt edici gücünün %100 olduğu savunulmuştur. Ancak, gerek araştırmanın yönteminden kaynaklanan sınırlılıklar gerekse ayırt edici nitelik değerlendirmesinde tek bir KBİA kodlayıcısının verdiği karardan yola çıkılmış olması nedeniyle bu bulgular diğer araştırmacılar tarafından kabul görmemektedir.

İlk beş kriter ve geri kalan kriterlerden en az ikisi kuralına dayanan karar verme eşiği yöntemi kullanılarak, KBİA'nin şüpheli ve güvenilir ifadeleri ayırt edici niteliğini değerlendiren 2 araştırmanın bulguları %90 ve %78'lik bir isabet oranından bahsetmektedir. Ancak bu çalışmarın her ikisinde de örneklemin yetişkinlerden oluştuğu görülmektedir (Zaparniuk ve ark., 1995; Parker & Brown, 2000).

Akehurst, Manton ve Quandte'nin (2011) adli süreci tamamlanmış, fiziksel delillerin varlığı, sanığın itirafı, mahkeme tarafından sanığın suçlu bulunması, diğer görgü tanıklarının varlığı ve istismara ait video kaydının bulunması gibi delillere dayanarak doğru bildirim ve yanlış bildirim olarak sınıflandırılmış cinsel istismar bildirim kayıtlarında yer alan çocuk

mağdur ifadelerine dayanarak yaptığı kriter bazlı ifade analizlerinin güvenilirliğine ilişkin çalışmada, doğru bildirimlerin yanlış bildirimlere oranla kriter bazlı ifade analizi skorlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgular, Undeutsch Hipotezini destekleyici niteliktedir. Ayrıca KBİA'ne göre yapılan ifade güvenilirlik klasifikasyonunun ayırıcı gücünün %81 olduğu ortaya konmuştur.

Akehurst, Köhnken,ve Höfer (2001) tarafından yapılan çalışmada deneysel çalışma da KBİA'nin güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırmada %70'lik bir güce sahip olduğunu ortaya koymuştur. Diskriminant analizi kullanılarak yapılan bu değerlendirmelerde, güvenilir ifadeleri doğru sınıflama oranı %73, şüpheli ifadeleri doğru sınıflama oranı ise %67 oranındadır. Analiz araştırmanın örneklemini oluşturan çocuk ve yetişkin ifadeleri için ayrı ayrı yapıldığında ise, çocuk ifadeleri için genel etkinlik düzeyinin %72, yetişkin ifadeleri için genel etkinlik düzeyinin de %90 olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar bize, KBİA puanlarının yaşa göre değiştiği, yetişkinler ve çocuklar için aynı ayırıcı kriterlerin kullanılamayacağı yönünde de önemli ipuçları vermektedir.

Parker ve Brown'un (2000), yetişkin bireylerin tecavüz iddiaları üzerinden yaptığı İfade Geçerlilik Analizi çalışmasında, KBİA puanları ve çalışmada yer alan Geçerlilik Analizi puanlarına ait değişkenlerin toplam puanlarının doğru ve yanlış tecavüz iddialarını %96'lık bir oranda doğru şekilde tanımlanmasını sağladığı bulunmuştur.

Santtila, Roppola , Runtti ve Niemi (2000), 7-8, 10-11 ve 13-14 yaş gruplarından çocuklardan aşı olma, bir hayvan tarafından saldırıya uğrama, minor bir operasyon geçirme, kan verme, dişinin çekilmesi, medikal tedavi gerektirebilecek bir kaza geçirme veya kaybolma gibi çocuklar için orta düzeyde travmatik deneyim olarak kabul edilebilecek olgular arasından bir tane gerçekten başına gelmiş bir tane de gelmemiş olanı ile ilgili ifade yazması istenmiştir. Bu ifadeler daha sonrasında KBİA değerlendirmesine tabii tutulmuştur. Yapılan çalışma sonucunda her ne kadar ortalama KBİA puanları yaşanmış olaylarda yaşanmamış olaylardan daha fazla bulunsa da, yöntemin ayırt edici niteliğinin %66'larda kaldığı, yaş ve çocuğun sözel ifade becerilerinden fazlasıyla etkilendiği gerekçesiyle adli alanda kullanımının sakıncalar doğuracağı belirtilmiştir.

Grandag, Stromwall ve Landstrom (2006) çalışmasında, KBİA'nin doğru ve yanlış ifadeleri tespitinde güvenilir bir yöntem olmadığı sonucuna varmış, Santtila, Ropppola, Runtti ve Niemi (2000) ise KBİA'nin gücünün %66'larda kaldığını mahkemelerde güvenilir bir şekilde kullanılabilmesi için etkinlik oranını arttıracak revizyonların yapılması gerektiğini savunmuştur. Akehurst, Manton ve Quandte (2011) tarafından 6-17 yaşları arasında cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan çalışmada, KBİA konusunda eğitim almış uzmanların

ifade güvenilirliğini ayırt etme oranları araştırılmıştır. Bunun için 2 farklı uzmandan vakalara ilişkin güvenilir-şüpheli ayrımı yapması istenmiştir. Birinci uzmanın, güvenilir ifadelerin %95'ini, şüpheli ifadelerin %60'ını başarılı bir şekilde teşhis edebildiği, ikinci uzmanın ise hem güvenilir hem de şüpheli ifadelerde %81 oranında başarıya ulaştığı görülmüştür.

Vrij (2005), yaptığı metaanaliz çalışmasında KBİA'nin doğru ve yanlış ifadeleri ayırt etmedeki etkinlik düzeyinin %65 ila %90 arasında değiştiğini ortalama değerin %77 oranında olduğunu belirtmiştir.

1.4.3. Geçerlilik Kontrol Listesi

Son aşama olan Geçerlilik Kontrol Analizi, uygulanan görüşme teknikleri, ifade veren kişinin yaşı, yönlendirilebilirlik düzeyi, dil gelişim kapasitesi, psikiyatik durumu, vereceği ifadeyle ilgili koçluk alıp almadığı gibi değişkenlerin ifadenin güvenilirliği ve KBİA skorlarına etkisinin tanımlanmasını kapsar (Vrij, 2005; Parker & Brown, 2000). Araştırmacılar, İfade Geçerlilik Analizi'nin adli vakalara ilişkin bilirkişilik hizmetlerinde kullanımının uygun şekilde yapılmış adli görüşmeden başlayarak , geçerlilik kontrol listesi olarak kabul edilen olayı ve KBİA değerlendirmelerini etkileyebilecek tüm alternatif açıklamaların da değerlendirilmesine uzanan bir bütün olduğunu belirtmektedir (Köhnken, 2012).

Lamb ve arkadaşları (1997), ifadenin geçerliliğine karar vermeden önce şu soruların cevaplarının aranmasının önemine değinmiştir;

Arka Plan Özellikleri:

1-) Bilişsel Duygusal Sınırlılıklar (Çocuğun bilişsel gelişimi ve/veya psikiyatrik durumu olaya ilişkin kapsamlı bilgi almayı engellemiş midir?)

2-) Dil Becerileri (Mağdur çocuğun dil becerileri ifade verebilecek nitelikte ve yaşına uygun mudur?)

3-) Yönlendirilebilirlik (Mağdur çocuk gerek görüşme esnasında ve öncesinde yönlendirmeye yatkın mıdır?)

4-) Görüşme Sırasındaki Duygulanımı (Mağdur çocuk görüşme sırasında beklenenden az veya çok uygunsuz bir duygulanım sergilemekte midir?)

Görüşmenin Özellikleri:

5-)Adli Görüşme Protokollerine Uygunluk (Görüşmeci ifade verenin güvenini açık ifade verebilecek kadar kazanmış mıdır? Öykülenimin doğru aktarılmasını sağlayabilmiş midir? Uygun şekilde sonlandırabilmiş midir?)

6-) İfade İçeriğini Etkileyebilecek Sorular (Görüşmeci yönlendirici sorular sormuş mudur?)

Motivasyonel Faktörler:

7-) Bildirim motivasyonu (Mağdurun yalan beyanda bulunmasını sağlayabilecek herhangi bir motivasyon öğesi var mıdır?)

8-) İlk Bildirimin Özellikleri (Olayın açığa çıkış şeklinin aktarımında tutarsızlıklar gözlenmiş midir?)

9-) Başkalarının Etkisi (Yalan beyanda bulunmak konusunda başkalarının koçluğu veya baskısı var mıdır?)

Diğer Adli Veriler

10-) Uyumsuz Deliller (İfade haricinde adli sürece etki edebilecek bulgularla ifade içeriği arasında uyumsuzluk var mıdır?)

11-) Tutarsız İfadeler (Olaya müdahil olmuş tanık, müşteki, mağdur ifadeleri arasında uyumsuzluk var mıdır?)

Mağdur çocuğun ifadesinin niteliğine ve Kriter Bazlı İfade Analizi değerlendirmelerine etki edebilecek en önemli unsurlardan biri çocuğun yaşıdır. Yapılan araştırmaların bir çoğu, yaşın KBİA puanları ile pozitif korelasyon gösterdiğini ortaya koymuştur (Santtila ve ark., 2000; Vrij ve ark. 2002; Hershkowitz ve ark., 1997).

Cinsel istismar olgularına ait çocuk mağdur ifadelerindeki kriter bazlı ifade analizi skorlarının yaş gruplarına göre ne kadar farklılık gösterdiği üzerinde çalışılması gereken bir diğer konudur. Buck, Warren, Betman ve Brigham'in (2002) 2-14 yaş arası cinsel istismar davası görülen çocuklarla yaptığı çalışmasında, KBİA'nin 19 kriterinden 12 tanesinin yaşla anlamlı bir şekilde korelasyon gösterdiği, küçük çocukların KBİA skorlarının büyüklere göre göre daha düşük olduğu ortaya konulmuştur.Yaşa göre korelasyon göstermeyen, alışılmadık detaylar, yanlış yorumlanmı doğru aktarılan detaylar, saldırganın ruh haline atıfta bulunma, saldırganı mazur görme, kendini suçlama ve kendi ifadesinden şüphe etme gibi kriterlerin ise zaten tüm ifadelerde ortalama %10'dan az bir oranda yer aldığı bu nedenle yaşla korelasyon göstermediği savunulmuştur.

Anson ve arkadaşları tarafından 4-12 yaşları arasında cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan KBİA çalışmasında, mantıksal yapı, bağlamsal çatı, etkileşimlerin tanımlanması, diyalogların alıntılanması ve suça özgü faktörler kriterlerinin ifadede yer alma oranını yaşa göre anlamlı farklar gösterebileceğini ortaya koymuştur.

Lamers-Winkelman ve Buffing (1996) tarafından 2-11 yaşları arasında cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan çalışmada ise, 6 kriterin yaşla pozitif korelasyon gösterdiği, bu

kriterlerin de bağlamsal çatı, etkileşimlerin tanımlanması, diyalogların alıntılanması, gereğinden fazla detay, hatırlama güçlükleri ve suça özgü faktörler olduğu belirtilmiştir.

Yaş farkının KBİA kriterlerine olan etkisini araştıran deneysel çalışmalardan birinde de, 7-8 yaş grubu ile 13-14 yaş grubu karşılaştırılmış ve 7-8 yaş grubundaki katılımcıların ifadelerinde mantıksal yapı, ayrıntıların niceliği, spontan düzeltmeler ve saldırganın ruh haline atıflar kirterlerinin oranının 13-14 yaş grubundan anlamlı şekilde düşük olduğu bulunmuştur.

Kriter Bazlı İfade Analizi'ne etki eden bir diğer faktör de kullanılan görüşme tekniğidir. Craig, Sheibe, Kircher, Raskin, & Dodd (1999) uygun görüşme yöntemleri kullanılmasının ifade güvenilirliğinin tespitindeki önemini belirtmiştir. Scheibe ve diğerleri (1999) tarafından yapılan araştırmada,protokollere bağlı kalınarak, açık uçlu sorular sorularak gerçekleştirilen görüşmelerin daha yönlendirici sorular sorularak yapılmış görüşmelere nazaran KBİA'den daha yüksek güvenilirlik puanları aldığını bulunmuştur. Ayrıca, Hershkowitz ve arkadaşlarının (1997) yaptığı çalışma, görüşmecinin yönlendirici olmayan ancak cesaretlendirici bir tarza sahip olmasının KBİA puanlarını yükselttiği görülmüştür. Davies ve arkadaşları (2000) ise çocuğun ifadesini toparlayan kısa özetler yapılmasının ifade niteliğini güçlendirici etkisine değinmiştir. Görüşme sırasında yarı yapılandırılmış bilişsel görüşme teknikleri kullanılmasının KBİA değerlendirmeleri açısından en kapsamlı verilere ulaşılmasını sağlayacağı ifade edilmiştir (Köhnken ve ark., 1995). Lamb, Sternberg, Esplin, Hershowitz ve Orbach (1997), İfade Geçerlilik Analizi'nin adli kullanımıyla ilgili yaptığı değerlendirmelerde kullanılan görüşme tekniklerinin önemine değinerek, düşük KBİA puanlarının her zaman için ifadenin güvenilmez olduğunu şeklinde yorumlanamayacağını, bunun adli görüşmenin uygun zaman ve yöntemlerle yapılamamasından, görüşmecinin yeterince güven sağlayamamasından da kaynaklı olabileceğini vurgulamıştır.

Mağdurun sosyal becerilerinin KBİA üzerine etkisine bakan çalışmalarda ise, çocuğun sözel ifade becerilerini ve kendini denetleme kapasitesinin KBİA puanları ile pozitif korelasyon gösterdiği bulunurken, sosyal anksiyetenin ise negatif korelasyon gösterdiği belirtilmiştir (Vrij ve ark., 2002; Santtila ve ark, 2000).

Vrij (2005), adli süreçte geçerlilik kontrol listesinde dahil edilmesi gereken özelliklerin hepsine ilişkin güvenilir verilere ulaşmanın zorluğuna değinmiş, örneğin mağdur çocuğun yönlendirmelere ne kadar açık olup olmadığının tespitinin ayrı bir psikiyatrik değerlendirme gerektiğini ve kolaylıkla elde edilebilir veriler olmadığını vurgulamıştır. Goodman, Rudy, Bottoms ve Aman tarafından (1990) yapılan bir çalışma küçük yaştaki

çocukların olayların ana içeriğine dair veriler konusunda yönlendirmeye daha çok direnç gösterdiğini, perifer özellikler konusunda ise daha yönlendirilebilir olduklarını bulmuştur. Candel, Merckelbach, Jelicic, Limpens ve Widdershoven (2004) yapılan çalışma da benzer şekilde çocukların perifer özelliklere nazaran ana hatlara ilişkin detaylarda yönlendirmelere daha dirençli olduğunu gösterirken, bu farkın yaşı büyük çocuklarda küçüklere nazaran daha belirgin olduğunu ortaya koymuştur.

Vrij (2005), bazı hatalı cinsel istismar bildirimlerinin gerçekten ayırmanın çok zor olduğunu ifade etmiştir. Bunlar, cinsel istismarın gerçekleştiği ancak saldırganın kimliği hakkında yalan beyanda bulunulduğu durumlar, mağdurun İfade Geçerlilik Analizi gibi adli süreçte kullanılacak teknikler ile ilgili koçluk aldığı durumlar ve olayın gerçekleştiğine dair yanlış hafızanın oluştuğu durumlardır.

Mağdurun yönteme ilişkin koçluk alıp almadığı KBİA sonuçlarını etkileyen faktörlerden bir diğeridir. Vrij, Akehurst, Soukara ve Bull (2004), Kriter Bazlı İfade Analizi değerlendirmelerin kapsamı konusunda önceden koçluk almış çocukların ifadelerinden elde edilen ortalama puanın konu ile ilgili bilgi sahibi olmayanlara nazaran daha yüksek olduğunu, koçluk almanın sadece 6-8 yaş grubu çocuklarda ifade niteliğine etki etmediğini ortaya koymuştur. Ayrıca, KBİA puanlarının çocukların sosyal becerileriyle de doğru orantılı olduğu bulunmuştur.

Bazen kişiler, olay gerçekleşmediği halde, olayın gerçekleştiği yönünde yanıltıcı anılara sahip olabilirler, Bu mağdur konumundaki kişinin, yönlendirilebilirlik düzeyinden kaynaklanabileceği gibi, içinde bulunduğu psikiyatrik tablonun da bir yansıması olabilir. Araştırmacılar, olayın fantazi ürünü olduğu, bu gibi durumlarda da kişilerin en az gerçekleşen olaylardaki kadar ayrıntılı ve tutarlı ifadeler verebileceğini ortaya koymuştur (Ceci, Huffmann, Smith, & Loftus, 1994). Kulkofsky (2008), çocuklarla doktor muayenesi paradigması kullanılarak yapılan çalışmada, çocukların bir bölümünün olayın gerçekleştiğine ilişkin hatalı inançlar geliştirebileceği kadar yönlendirmeye maruz bırakıldığı ve sonucunda yapılan KBİA değerlendirmelerinde, olayın gerçekliğine inanacak şekilde hatalı anılar geliştiren ancak olayın aslında gerçekleşmediği gruptaki çocuklarda, olayı gerçekten deneyimlemiş çocuklar arasında fark bulunamadığını belirtmiştir. Benzer bulgular, Blandon-Gitlin, Pezdek, Lindsay ve Hagen'in (2009) 2-12 yaşları arasında çocuklarla yaptığı ve öğretmen masasına yapıştırıcı koymak paragiması üzerinden yapılan hatalı bellek oluşturma deneyinde de görülmüş, yönlendirilmiş ancak deneyimlenmemiş anılara sahip çocukların verdiği ifadelerin niteliği olayı deneyimleyen çocukların ifadeleriyle KBİA açısından benzer puanlar almıştır.

Kriter Bazlı İfade Analizi değerlendirmelerine etki eden bir diğer önemli unsur da ifade veren kişinin olaya ne kadar aşina olduğudur. Blandon-gitlin, Pezdek, Roger ve Brodie (2005), çocukların o an için deneyimlemediği ancak başka şekillerde aşina olduğu durumlarla ilgili verecekleri ifadelerin, hiç aşina olmadıkları durumlara ilişkin verecekleri ifadelerden daha ayrıntılı şekilde aktarabildikleri ve daha yüksek KBİA puanları aldıkları görülmüştür. Olaya aşina olmanın etkisini araştıran diğer bir çalışma da, rutin tıbbi kontrolden geçen, bir kez travmatik bir tıbbi operasyondan geçiren ve birden fazla travmatik bir tıbbi operasyon geçiren çocukların, olaya ilişkin deneyimlerini aktarması istenmiş, en yüksek KBİA puanlarının birden fazla travmatik operasyon geçiren çocuklarda, en düşük puanların ise rutin tıbbi kontrolden geçen çocuklarda görüldüğünü ortaya koymuştur (Pezdek, Morrow, Blandon-Gitlin, Goodman, Quas, Saywitz, Bidrose , Pipe, Rogers ve Brodie, 2004) .

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. ÖRNEKLEM

Araştırma kapsamında, Ocak 2009- Aralık 2012 yılları arasında Üsküdar Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen cinsel istismar dava dosyaları retrospektif olarak incelenmiştir. Amaca yönelik örneklem seçim yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın yürütülebilmesi için Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu'ndan gerekli izinler alınmıştır (bknz. EK-1). Ayrıca, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Etik Kurulu'ndan araştırmanın etik açıdan uygun olduğuna ilişkin izin alınmıştır (bknz. EK-2).

Yapılan inceleme sonucunda, dava dosyalarından aslı bilimsel mütalaa için Adli Tıp Kurumu, Eğitim Araştırma Hastaneleri ve benzer makamlara gönderilmiş olanlar ile Yargıtay makamına gönderilmiş olanlar elendiğinde toplam 128 dava dosyasının fiziki olarak tümüyle ulaşılabilir olduğu görülmüştür. Ulaşılabilen dosyalar incelendiğinde ikinci bir eleme yapılmış, dosya içeriğinde mağdur çocuğun sesli ve görüntülü şekilde kayıt altına alınmış spontan ifadesinin yer almadığı dosyalar ile mağdur çocuğun adli süreçteki tüm ifadelerinin eylemin rıza dahilinde gerçekleştiği ve şikayetçi olmadığı yönünde olduğu dosyalar araştırmanın amaç ve yöntemine uymadığından ötürü kapsam dışı bırakılmıştır. Fiziki olarak dava dosyasının bütününe ulaşılabilen ve içeriğinde mağdur çocuğun sesli ve görüntülü kayıt yöntemleriyle kayıt altına alınmış spontan ifadesinin yer aldığı 69 dava dosyasının mağdurları araştırmanın örneklenimi oluşturmaktadır. Örneklem olarak seçilen grubun dava dosyaları üzerinde, mağdur çocuğun gelişimsel ve bilişsel özelliklerinden kaynaklanabilecek ve KBİA yöntemi açısından uygulanabilir olmayan ifadelerin yer almaması amacıyla yapılan ön incelemede, tümünün 5 yaş ve üzerinde olduğu ve WISC-R puanı 70'ten düşük olmadığı tespit edilmiştir.

2.2. UYGULAMA

İlk olarak araştırmanın örneklemi olarak seçilen 69 dosyada yer alan mağdur çocuğun spontan ifadesine ait sesli kayıtlar deşifre edilerek yazılı hale getirilmiştir.

Çalışmanın bağımlı değişkeni, ifadelerin güvenilirliğidir. Dosyalar, tez danışmanı tarafından güvenilirliğine göre güvenilir ve şüpheli ifadeler olarak 2 gruba ayrılmıştır. Bu ayrımda kullanılan ilk kriter, mağdur çocukların daha sonraki beyanlarında, araştırma için de temel alınan sesli ve görüntülü kaydı alınmış ilk ifadelerinin yalan olduğuna ilişkin

açıklamada bulunmalarıdır. Buna göre 69 dava dosyasından 20'sinde mağdur ilk ifadesinin tümüyle veya kısmi olarak gerçeği yansıtmayan, uydurma beyanlar içerdiğidir. 20 dosya içerisinde yapılan ayrıntılı incelemede, bir tanesi kız kardeş-abi ensesti olan, bir diğeri de Ceza İnfaz Kurumu'nda kalmakta olan erkek çocuklar arasında gerçekleşmiş olan 2 dosyanın ifadelerini geri çekmesi altındaki sebebin sanık tarafından zarar göreceği endişesi olduğu düşünülmüş, bu durum çocuk hakimi tarafından da mahkeme tutanaklarında açıkça beyan edilerek ilk ifadenin daha güvenilir bulunduğu, ifadenin geri çekilmesinin mağdur çocuğun psikolojik durumundan ve sosyal baskıdan kaynaklandığı belirtilmiştir. Geri kalan 18 ifade, şüpheli ifadeler grubuna dahil edilmiştir.

Eş zamanlı olarak, dosyaların deşifre edilmiş spontan ifadeleri dışında içeriğini bilmeyen ve analiz sonuna kadar Kriter Bazlı İfade Analizi Kodlama Klavuzu (Quandre,2009) baz alınarak her bir ifade puanlanmıştır. Bu hesaplamanın için KBİA'nin orijinal formatında bulunan 19 kriterin herbirinin ifadede bulunması ve bulunmamasına göre 0 ve 1 şeklinde puanlanmıştır. Buna göre, 0-19 arasında toplam KBİA puanı hesaplanmıştır. İfade güvenilirliği kategorizasyonu ve KBİA puanlamaları açısından araştırma Çift Kör Çalışma niteliği taşımaktadır. Yani, güvenilik kategorizasyonunu yapan Tez Danışmanı değerlendirmeleri sırasında ifadelere ait KBİA puanını bilmemekte, aynı şekilde KBİA kodlayıcıları da puanlamaları esnasında ifadenin güvenilir olup olmadığını bilmemektedir.

Her ne kadar puanlamalar, Kriter Bazlı İfade Analizi Kodlama Klavuzu'nu (Quandre,2009) baz alarak yapılmış olsa da, ifade analizleri araştırma yöntemleri açısından içerik taraması özelliği taşıdığı ve kodlayıcılardan kaynaklanabilecek objektiviteyi azaltan değerlendirme hatalarının oluşabileceği gözönünde bulundurularak, KBİA puanlamaları 2 kodlayıcı tarafından yapılmıştır.

Ayrıca dosya içeriğinden, olay ile bildirim arasında geçen süre, ilk bildirim ile spontan ifadenin verildiği zaman arasında geçen süre, olay yeri, mağdur ile SSÇ arasındaki ilişki, istismarın niteliği ve fiziksel şiddet kullanılıp kullanılmadığına, görgü tanığı ifadeleri, anogenital muayene bulguları, mağdurun psikiyatrik değerlendirme bulguları, SSÇ ifadesinin niteliği gibi özelliklere ilişkin verilerin ne olduğuna ilişkin taramalar yapılmıştır.

Çalışmanın temel hipotezleri şu şekildedir:

Çalışmada yer alan cinsel istismarı davalarında güvenilir ifadelerin KBİA puanları şüpheli ifadelerin puanlarından anlamlı şekilde yüksek olması beklenmektedir.

Güvenilir ifadelerin KBİA skorlarının, yaşla pozitif korelasyon göstermesi beklenmektedir.

Ayrıca KBİA'nin 19 kriterlerinden hangilerinin güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırt etmede daha etkili olduğu araştırılacaktır.

Bu sayede, KBİA'nin bilirkişilik hizmetlerinde etkin bir yöntem olarak kullanılıp kullanılamayacağı konusunda bilimsel katkı sağlanması ve yönteme ilişkin bulguların ülkemiz açısından geçerli olup olamayacağının tespitinin yapılması amaçlanmaktadır.

2.3. VERİLERİN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ

Herbir mağdur ifadesine ait Kriter Bazlı İfade Analizi puanları hesaplandıktan ve örneklem ifadeleri, güvenilir ve güvenilir olmayan olmak üzere 2 gruba ayrıldıktan sonra elde edilen veriler, SPSS for Windows paket programında analiz edilmiştir. İki grubun KBİA puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için Bağımsız Örneklem T-testi kullanılmıştır. Ayrıca, her bir kriterin ifadelerde yer alma sıklığının ifade güvenilirliğiyle ilişkili olup olmadığını araştırmak için bir dizi Ki-Kare Bağımsızlık Testi uygulanmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın örneklemini toplam 69 ifade oluşturmaktadır. Bu ifadelerin 51'i güvenilir ifade olarak kabul edilirken (%73.9), 18'i şüpheli ifade kategorisinde değerlendirilmiştir (%26.1). Bu nedenle, veriler güvenilir ve şüpheli ifadeler için ayrı ayrı analiz edilerek değerlendirilmiştir. Araştırma verileri, Üsküdar Çocuk Mahkemesi'nde görülmekte olan dava dosyalarından elde edildiği için cinsel istismar suçunun sanığı olan bireylerin hepsi 18 yaşının altındadır. Bu nedenle çalışmanın devamında Çocuk Koruma Kanunu gözönünde bulundurularak, kendilerinden Suça Sürüklenen Çocuk (SSÇ) şeklinde bahsedilecektir. Suça sürüklenen çocukların hepsinin cinsiyeti erkektir.

3.1. MAĞDUR VE SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUĞA İLİŞKİN DEMOGRAFİK VERİLER

3.1.1. Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde Mağdur Çocukların Cinsiyet Dağılımlarının Karşılaştırılması

Araştırma örneklemindeki mağdur çocukların 43'ü kız , 26'sı erkektir. Tablo-1 güvenilir ve şüpheli ifadelerde mağdur çocukların cinsiyet dağılımını göstermektedir. Buna göre, güvenilir ifadelerin %51.0'i kız (n=26), %49.0'ı erkek (n=25) iken, şüpheli ifadelerde bu dağılım %94,4 kız (n=17), %3,8 erkek (n=1) şeklindedir.

Tablo-1: Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde Mağdur Çocukların Cinsiyet Dağılımı

Mağdur Çocuk Cinsiyeti	Güvenilirlik		
	Güvenilir	Şüpheli	Toplam
Kız	26 (51,0%)	17 (94,4%)	43 (73,9%)
Erkek	25 (49,0%)	1 (5,6%)	26 (26,1%)
TOPLAM	51 (100,0%)	18 (100,0%)	69 100,0%)

3.1.2. Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde Ortalama Mağdur Yaşının Karşılaştırılması

İfadesi güvenilir olan mağdur çocukların yaş ortalaması 10,75±3,76 iken ifadesi şüpheli olan mağdur çocukların yaş ortalaması 14,56±1,98'dir. Güvenilir ve şüpheli ifadelerde

ortalama mağdur çocuk yaşının anlamlı fark gösterip göstermediğini incelemek için Bağımsız Örneklem T-Testi analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, ifadesi güvenilir kabul edilen mağdur çocuklarla ifadesi şüpheli kabul edilen mağdur çocukların yaş ortalaması istatistiksel olarak anlamlı fark göstermektedir (t(67)=4,089, p=.000).

Tablo-2, ifade güvenilirliğine göre mağdur çocuk yaş dağılımlarını göstermektedir.

Tablo-2: Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde Mağdur Çocukların Yaş Dağılımı

Mağdur Çocuk Yaşı	Güvenilirlik		
	Güvenilir	Şüpheli	Toplam
5	3 (5.9%)	0 (0.0%)	3 (4.3%)
6	6 (11.8%)	0 (0.0%)	6 (8.7%)
7	4 (7.8%)	0 (0.0%)	4 (5.8%)
8	4 (7.8%)	0 (0.0%)	4 (5.8%)
9	5 (9.8%)	1 (5.6%)	6 (8.7%)
10	2 (3.9%)	0 (0.0%)	2 (2.9%)
11	3 (5.9%)	0 (0.0%)	3 (4.3%)
12	3 (5.9%)	1(5.6%)	4 (5.8%)
13	7 (13.7%)	1(5.6%)	8 (11.6%)
14	4 (7.8%)	5 (27.8%)	9 (13.0%)
15	4 (7.8%)	6 (33.3%)	10 (14.5%)
16	4 (7.8%)	0 (0.0%)	4 (5.8%)
17	2 (3.9%)	4 (22.2%)	6 (8.7%)
TOPLAM	51 (100.0%)	18 (100.0%)	69 (100.0%)

Buna göre, güvenilir ifadelerde mağdur çocuk yaşının 5 ile 17 arasında değiştiği, en sık rastlanılan yaş grubunun %13.7'lik bir oran ile (n=7) 13 yaşındakiler ile %11,8'lik bir oran ile (n=5) 6 yaşındakiler olduğu görülmüştür. Şüpheli ifadeler grubuna bakıldığında ise mağdur çocuk yaşının 9 ile 17 arasında değiştiği ve %14,5'lik bir oranla en sık 15 yaş grubuna rastlandığı görülmüştür (n=10).

3.1.3. Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde Ortalama Suça Sürüklenen Çocuk Yaşının Karşılaştırılması

Güvenilir ifadelerdeki suça sürüklenen çocukların yaş ortalaması 15,26±1,61 iken şüpheli ifadelerdeki suça sürüklenen çocukların yaş ortalaması 15,94±1,43'dir. Güvenilir ve şüpheli ifadelerde ortalama suça sürüklenen çocuk yaşının anlamlı fark gösterip göstermediğini incelemek için Bağımsız Örneklem T-Testi analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, güvenilir ifadelerdeki suça sürüklenen çocukla ile şüpheli ifadelerdeki suça sürüklenen çocukların yaş ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur (t(66)=1,584, p=.117). Tablo-3, ifade güvenilirliğine göre SSÇ yaş dağılımlarını göstermektedir.

Tablo-3: Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde SSÇ Yaş Dağılımı

SSÇ Yaşı	Güvenilirlik		
	Güvenilir	Şüpheli	Toplam
12	2 (4.0%)	0 (0.0%)	2 (2.9%)
13	8 (16.0%)	2 (11.1%)	10 (14.7%)
14	7 (14.0%)	2 (11.1%)	9 (13.2%)
15	7 (14.0%)	0 (0.0%)	7(10.3%)
16	10 (20.0%)	5 (27.8%)	15 (22.1%)
17	16 (32.0%)	9 (50.0%)	25 (36.8%)
TOPLAM	50 (100.0%)	18 (100.0%)	68 (100.0%)

Buna göre, SSÇ yaşlarının 12 ile 17 arasında değiştiği, tüm ifadeler göz önünde bulundurulduğunda, SSÇ'lerin %36,8'inin (n=25) 17 yaşında olduğu görülmüştür.

3.1.4. Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde Mağdur Çocuk ve Suça Sürüklenen Çocuk Arasındaki Yaş Farkı Dağılımı

Tablo-4 mağdur çocuk ile suça sürüklenen çocuk arasındaki yaş farkı dağılımlarını göstermektedir. Buna göre, güvenilir ifadeler grubundaki 7 (%14.0) dosyada mağdur çocuk suça sürüklenen çocuktan yaşça büyük iken, 3 (%6.0) dosyada mağdur ile ssç aynı yaşta, geri kalan 40 (%80.0) dosyada ise ssç mağdurdan yaşça büyüktür. Güvenilir ifadeler için ssç ile mağdur çocuk yaş farkı 11'e kadar çıkabilmektedir. Şüpheli ifadeler grubuna bakıldığında ise, dosyaların %38.9'unda (n=7) suça sürüklenen çocuğun mağdur çocuktan küçük olduğu,

%11.1'inde (n=2) mağdur çocuk ile SSÇ'nin aynı yaşta olduğu ve geri kalan %50'lik kısmında ise (n=9) SSÇ'nin mağdur çocuktan büyük olduğu görülmüştür. Şüpheli ifadelerde, SSÇ mağdur çocuktan en fazla 3 yaş büyüktür.

Tablo-4: Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde Mağdur Çocuk ve Suça Sürüklenen Çocuk Arasındaki Yaş Farkı Dağılımı

SSÇ ile Mağdur Çocuk Yaş Farkı	Güvenilirlik		
	Güvenilir	Şüpheli	Toplam
-3	1 (2.0%)	0 (0.0%)	1 (1.5%)
-2	0 (0.0%)	2 (11.1%)	2 (2.6%)
-1	6 (12.0%)	5 (27.8%)	11 (16.2%)
0	3 (6.0%)	2 (11.1%)	5 (7.4%)
1	5 (10.0%)	4 (22.2%)	9 (13.2%)
2	5 (10.0%)	3 (16.7%)	8 (11.8%)
3	7 (14.0%)	2 (11.1%)	9 (13.2%)
4	3 (6.0%)	0 (0.0%)	3 (4,4%)
5	4 (8.0%)	0 (0.0%)	4 (5,9%)
6	5 (10.0%)	0 (0.0%)	5 (7,4%)
7	1 (2.0%)	0 (0.0%)	1 (1,5%)
8	6 (12.0%)	0 (0.0%)	6 (8,8%)
9	2 (4.0%)	0 (0.0%)	2 (2,6%)
10	2 (4..0%)	0 (0.0%)	2 (2,6%)
11	1 (2.0%)	0 (0.0%)	1 (1,5%)
TOPLAM	50 (100.0%)	18 (100.0%)	69 (100.0%)

İfade güvenilirliğine göre, mağdur çocuk ile SSÇ arasındaki yaş farkının istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermediğini araştırmak için Bağımsız Örneklem T-Testi Analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, güvenilir ifadelerde mağdur çocuk ile SSÇ'nin yaş farkı ortalaması 4,64±3,434 iken, şüpheli ifadelerde yaş farkının 1,39±1,62 olduğu görülmüştür. Bağımsız Örneklem T-Testi sonuçlarına göre, mağdur çocuk ile SSÇ arasındaki yaş farkı, güvenilir ifadelerde şüpheli ifadelere göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha fazladır (t(66)=10,906, p=.000).

3.2. KRİTER BAZLI İFADE ANALİZİ BULGULARI

Kriter Bazlı İfade Analizi puanlamaları her bir mağdur ifadesinin toplam 19 kriter üzerinden değerlendirilmesine dayanmaktadır. İfadenin bütününde kriterlerden her birine en az 1 kez rastlandıysa o kriter açısından 1 puan, hiç rastlanmadıysa 0 puan verilmiştir. Bu değerlendirme, KBİA'nin ilk 3 kriterini oluşturan ve Genel Özellikler olarak kabul edilen, Mantıksal Yapı, Yapılandırılmamış Ürün, Detayların Niceliği kriterlerinde ifadenin bütününe bakılarak yapılabilmektedir. Geri kalan kriterler için ise, ifade içerisinde ilgili kritere en az 1 kere rastlanması baz alınmış, aynı kritere birden fazla rastlandığı ifadeler için ek puan verilmemiştir. Dolayısıyla, ifadeler Kriter Bazlı İfade Analizi değerlendirmeleri açısından toplam 0-19 aralığında bir puan alabilmektedirler.

Araştırmanın ana eksenini oluşturan ifade güvenilirlikleri açısından Kriter Bazlı İfade Analizi'nin etkinliğin belirlemek için bir dizi istatistiksel analiz yapılmıştır. Bunların başında, araştırmanın ana hipotezi olan güvenilir ifadelerde toplam KBİA puanlarının şüpheli ifadelerdeki toplam KBİA puanlarından yüksek olup olmadığını değerlendirmek için Bağımsız Örneklem T-Testi analizi uygulaması gelmektedir.

Kriter Bazlı İfade Analizi'nin toplam puanlarının karşılaştırılmasının yanı sıra Mantıksal Yapı, Yapılandırılmamış Ürün, Detayların Niceliği kriterlerinde oluşan Genel Özellikler alt kategorisinin; Bağlamsal Çatı, Etkileşimlerin Tanımlanması, Diyalogların Alıntılanması, Olaya İlişkin Beklenmedik Komplikasyonların Aktarımı, Alışılmadık Detaylar, Gereğinden Fazla Detay, Yanlış Yorumlanmış Doğru Aktarılan Detaylar, İlintili Dışsal Bağlantılar, Olay Anındaki Subjektif Ruh Haline İlişkin Söylemler, Saldırganın Ruh Haline İlişkin Atıflar olmak üzere toplam 10 kriteri içeren Özel İçerikler alt kategorisinin ve Kendiliğinden Düzeltmeler, Hatırlama Güçlüklerine İlişkin Göndermeler, Kendi İfadesinden Şüphe Etme, Kendini Suçlama, Saldırganı Mazur Görme olmak üzere toplam 5 kriterden oluşan Motivasyonal Veriler alt kategorisinin toplam puanlarının güvenilir ve şüpheli ifadeler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermediğini tespit etmek için her bir alt kategori için ayrı ayrı Bağımsız Örneklem T-Testi analizleri yapılmıştır.

Son olarak, KBİA'nin her bir kriterinin ifadelerde yer alma oranının ifade güvenilirliği açısından anlamlı fark gösterip göstermediğini araştırmak için her bir kriter için ayrı ayrı Ki-kare Bağımsızlık Testi uygulanmış ve betimsel karşılaştırmalar için Çapraz Tablo'ları çıkartılmıştır. Ayrıca, bulguların istatistiksel olarak sunulmasının yanı sıra, bu araştırma kapsamındaki ifadelerde yer alan, tüm ifade dikkate alınarak analiz edilen Genel Özellikler alt kategorisinde kriterler hariç, her bir kriterin örneklerine de yer verilmiştir.

3.2.1. Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde Kriter Bazlı İfade Analizi Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

Güvenilir ifadeler ile şüpheli ifadelerin, KBİA toplam puanlarının istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermediğini bulmak için Bağımsız Örneklem T-Testi Analizi yapılmıştır. Buna göre, güvenilir ifadelerde KBİA toplam puan ortalaması 9,43±2,531 iken, şüpheli ifadelerde toplam puan ortalamasının 5,00±1,815 olduğu görülmüştür. Bağımsız Örneklem T-Testi sonuçlarına göre, KBİA toplam puanları, güvenilir ifadelerde şüpheli ifadelere göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha fazladır (t(67)=3,839, p=.000).

Tablo-5, güvenilir ve şüpheli ifadelerde Kriter Bazlı İfade toplam Analizi puanlarının frekans dağılımlarını göstermektedir.

Tablo-5: Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde Kriter Bazlı İfade Analizi Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

Kriter Bazlı İfade Analizi Toplam Puanları	Güvenilirlik		
	Güvenilir	Şüpheli	Toplam
2	0 (0.0%)	2(11.1%)	2 (2.9%)
3	0 (0.0%)	1(5.6%)	1 (1.4%)
4	2 (3.9%)	4(22.2%)	6 (8.7%)
5	3 (5.9%)	5(27.8%)	8 (11.6%)
6	2 (3.9%)	2(11.1%)	4 (5.8%)
7	4 (7.8%)	3(16.7%)	7 (10.1%)
8	6 (11.8%)	0 (0.0%)	6 (8.7%)
9	8(15.7%)	1(5.6%)	9 (13.0%.)
10	6(11.8%)	0 (0.0%)	6 (8.7%)
11	8(15.7%)	0 (0.0%)	8 (11.6%)
12	8(15.7%)	0 (0.0%)	8 (11.6%)
13	2 (3.9%)	0 (0.0%)	2 (2.9%)
14	2 (3.9%)	0 (0.0%)	2 (2.9%)
TOPLAM	51 (100.0%)	18 (100.0%)	69 (100.0%)

Tablo-5'e göre, Kriter Bazlı İfade Analizi toplam puanları güvenilir ifadeler için 4 ile 14 aralığında değişirken, şüpheli ifadelerde 2-9 aralığında değişmektedir.

3.2.2. Kriter Bazlı İfade Analizi Kriterlerinin İfade Güvenilirliği Açısından Karşılaştırılması:

Güvenilir ve şüpheli ifadelerin toplam KBİA puanları açısından karşılaştırılmasının yanı sıra, KBİA Alt kategorileri olan Genel Özellikler, Özel İçerikler ve Motivasyonal Veriler için ayrı ayrı Bağımsız Örneklem T-Testi analizleri ve KBİA'nin her bir kriterinin ifadelerde yer alma oranının ifade güvenilirliği açısından anlamlı fark gösterip göstermediğini araştırmak için her bir kriter için ayrı ayrı Ki-kare Bağımsızlık Testi uygulanmış ve betimsel karşılaştırmalar için Çapraz Tablo'ları çıkartılmıştır.

3.2.2.1. Genel Özellikler Alt Kategorisinin İfade Güvenilirliği Açısından Karşılaştırılması:

Genel Özellikler Alt Kategorisini oluşturan Bağlamsal Çatı, Etkileşimlerin Tanımlanması, Diyalogların Alıntılanması kriterlerinin toplamının güvenilir ifadeler ile şüpheli ifadelerde istatistiksel olarak fark gösterip göstermediğini bulmak için uygulanan Bağımsız Örneklem T-Testi sonucunda, güvenilir ifadelerde Özel İçerik kriterleri toplamının ortalama 2,57±0,608, şüpheli ifadelerde ise 1,28 ±0,669 olduğu, Özel İçerikler alt kategorisi toplam puanlarının güvenilir ifadelerde şüpheli ifadelere göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur (t(67)=,067, p=.000).

Bunun yanı sıra, Genel Özellikler alt kategorisini oluşturan her 3 kriterin de güvenilir ve şüpheli ifadelerde farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Buna göre, mantıksal yapı kriterinin güvenilir ve şüpheli ifadelerdeki dağılımı Tablo-6'da gösterilmiştir.

Tablo-6 : İfade güvenilirliği ile mantıksal yapı kriteri arasındaki ilişki

	İfade Güvenilirliği					
Değişken	**Güvenilir**		**Şüpheli**		**Toplam**	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Mantıksal Yapı						
Var	45	%88.2	9	%50.0	54	%78.3
Yok	6	%11.8	9	%50.0	15	%21.7
Toplam	51	%100	18	%100	69	%100
	Ki Kare: 11,432		**df:** 1		**p=** ,001	

Tabloya göre, güvenilir ifadelerin %88.2'sinde mantıksal yapı var iken (n=45), şüpheli ifadelerin sadece %50.0'sinde (n=9) mantıksal yapı mevcuttur. Yapılan Ki-kare

Bağımsızlık Analizi sonuçlarına göre, mantısal yapı ifade güvenilirliği açısından istatistiksel olarak anlamlı fark göstermektedir (X^2 (1, N = 69) = 11.432, p=.001).

Tablo-7 : İfade güvenilirliği ile yapılandırılmamış ürün kriteri arasındaki ilişki

Değişken	İfade Güvenilirliği					
	Güvenilir		Şüpheli		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Yapılandırılmamış Ürün						
Var	45	%88.2	7	%38.9	52	%78.3
Yok	6	%11.8	11	%61.1	17	%24.6
Toplam	51	%100	18	%100	69	%100
	Ki Kare: 17,448		**df:** 1		**p=** ,000	

Tablo-7, yapılandırılmamış ürün kriterinin ifade güvenilirliği açısından anlamlı fark olup olmadığını göstermektedir. Buna göre, güvenilir ifadelerin %88.2'sinde (n=45) ifadenin içeriğindeki bölüm sıralamalarının mantıksal yapı bozulmadan kronolojik sırayı birebir takip etmeden düzensiz ve kopukluklarında yer aldığı bir anlatımla aktarılmasını ifade eden yapılandırılmamış ürün kriteri sağlanırken, bu durum şüpheli ifadelerin %38.9'u (n=7) için sağlanmıştır. Yapılan Ki-kare Bağımsızlık Analizi sonuçlarına göre, yapılandırılmamış ürün kriteri ifade güvenilirliği açısından istatistiksel olarak anlamlı fark göstermektedir (X^2 (1, N = 69) = 17.448, p=.000).

Tablo -8: İfade güvenilirliği ile detayların niceliği kriteri arasındaki ilişki

Değişken	İfade Güvenilirliği					
	Güvenilir		Şüpheli		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Detayların Niceliği						
Var	41	%80.4	7	%38.9	48	%69.6
Yok	10	%19.6	11	%61.1	21	%30.4
Toplam	51	%100	18	%100	69	%100
	Ki Kare: 10,824		**df:** 1		**p=** ,001	

Tablo 8, detayların niceliği kriterinin ifade güvenilirliği açısından anlamlı farkı olup olmadığını göstermektedir. Buna göre, güvenilir ifadelerin %80.4'ünde (n=41) ifadeler yeterince net ve ayrıntılı detaylara sahipken olup detayların niceliği kriteri sağlarken, bu

durum şüpheli ifadelerin %38.9'unda (n=7) sağlanmıştır. Yapılan Ki-kare Bağımsızlık Analizi sonuçlarına göre, detayların niceliği kriteri ifade güvenilirliği açısından istatistiksel olarak anlamlı fark göstermektedir (X^2 (1, N = 69) = 10.824, p=.001).

3.2.2.2. Özel İçerikler Alt Kategorisinin İfade Güvenilirliği Açısından Karşılaştırılması:

Kriter Bazlı İfade Analizi'nin 2. Alt kategorisi olan Özel İçerikler; Bağlamsal Çatı, Etkileşimlerin Tanımlanması, Diyalogların Alıntılanması, Olaya İlişkin Beklenmedik Komplikasyonların Aktarımı, Alışılmadık Detaylar, Gereğinden Fazla Detay, Yanlış Yorumlanmış Doğru Aktarılan Detaylar, İlintili Dışsal Bağlantılar, Olay Anındaki Subjektif Ruh Haline İlişkin Söylemler, Saldırganın Ruh Haline İlişkin Atıflar olmak üzere toplam 10 kriterden oluşmaktadır. Özel İçerikler alt kategorindeki sözü geçen 10 kriterin toplam puanının güvenilir ve şüpheli ifadelerde istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermediğini bulmak için Bağımsız Örneklem T-Testi analizi yapılmıştır. Buna göre, güvenilir ifadelerde Özel İçerikler alt kategorisi toplam puanları 4,74±1,978 iken, şüpheli ifadelerde ortalamanın 2,67±1,138 olduğu görülmüştür. Güvenilir ifadelerde Özel içerikler alt kategorisi toplam puanları, şüpheli ifadelerden istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksektir (t(67)=3,842,p=.000)

Özel İçerikler alt kategorisinin toplam puanlarının karşılaştırılmasının yanı sıra, alt kategoriyi oluşturan her bir kriterin dağılımının, ifade güvenilirliği açısından farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Ayrıca, bu araştırma kapsamındaki ifadelerde yer alan kriteri sağlayan ifade örneklerine de yer verilmiştir.

Tablo-9, Özel İçerikler alt kategorisinin ilk kriteri olan Bağlamsal Çatı kriterinin ifade güvenilirliği ile ilişkisini göstermektedir.

Tablo -9 : İfade güvenilirliği ile bağlamsal çatı kriteri arasındaki ilişki

	İfade Güvenilirliği					
Değişken	**Güvenilir**		**Şüpheli**		**Toplam**	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Bağlamsal Çatı						
Var	39	%76.5	5	%27.8	44	%63.8
Yok	12	%23.5	13	%72.2	25	%36.2
Toplam	51	%100	18	%100	69	%100
	Ki Kare: 13,653		**df:** 1		**p=** ,000	

Tabloya göre, güvenilir ifadelerin %76.5'inde bağlamsal çatı var iken (n=39), şüpheli ifadelerin sadece %27.8' inde (n=5) bağlamsal çatı mevcuttur. Bağlamsal çatı kriteri, ifadenin uzay-zaman ekseninde kurgulamasına ilişkin bir kriterdir.Yapılan Ki-kare Bağımsızlık Analizi sonuçlarına göre, bağlamsal çatı ifade güvenilirliği açısından istatistiksel olarak anlamlı fark göstermektedir (X^2 (1, N = 69) = 13.653, p=.000). Yani, güvenilir ifadelerde, olayın ifade biçiminin zamansal, mekansal, biyografik bağlamda, bireyin alışkanlıkları, günlük faaliyetleri, sosyal ilişkileri, psikolojik durumunu da kapsayan belirli bir kurguya oturtularak anlatılma ihtimali şüpheli ifadelere göre daha fazladır.

Aşağıdaki ifadeler, bu araştırma sonucu elde edilmiş bağlamsal çatı kriterine örnek teşkil edebilecek niteliktedir.

"Annemin Anway toplantısına gittiği gündü...öğle saatleriydi..."

"Şeker bayramında akşam 10 civarıydı,bizim sürekli gittiğimiz bir park var oraya gittik."

"Anneler günüydü."

Tablo-10 : İfade güvenilirliği ile etkileşimlerim tanımlanması kriteri arasındaki ilişki

Değişken	İfade Güvenilirliği					
	Güvenilir		Şüpheli		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Etkileşimlerin Tanımlanması						
Var	31	%60.8	8	%44.4	39	%56.5
Yok	20	%39.2	10	%55.6	30	%43.5
Toplam	51	%100	18	%100	69	%100
	Ki Kare: 1,445		**df:** 1		**p=** ,229	

İfade güvenilirliğinin, etkileşimlerin tanımlanması kriteri ile olan ilişkisi Tablo-10 'da gösterilemektedir. Buna göre, güvenilir ifadelerin %60.8'inde (n=31) iki kişi arasındaki, birbirine bağlı eylem dizinleri ve etkileşim net bir şekilde ifade edilirken, şüpheli ifadeler için bu oran %44.4'tür (n=8). Yapılan Ki-kare Bağımsızlık Analizi sonuçlarına göre, etkileşimlerin tanımlanması, ifade güvenilirliği açısından istatistiksel olarak anlamlı fark göstermemektedir (X^2 (1, N = 69) = 1.445, p=.229).

Etkileşimin Tanımlanması kriterine ilişkin içerik örnekleri şunlardır;

"Beni bir kolumdan çekti. Arkadaşım da beni çekince X'i (arkadaşının ismini vererek) itti.Kapıyı kilitlemeye çalıştı ben engel olmaya çalıştım, itti beni.."

"O şeyi ağzıma boşalınca ben yere tükürdüm."

"Elime terlik almıştım, terliği elimden aldı. Bağıracaktım tam ağzımı kapattı böyle.."

"Ben çıkması için X'e (SSÇ'nin ismini belirterek) bir çimdik attım, sonra o da benim boğazımı tutarak beni duvara itti sonra zorla bana bira içirdi."

Tablo-11 : İfade güvenilirliği ile diyalogların alıntılanması kriteri arasındaki ilişki

Değişken	İfade Güvenilirliği					
	Güvenilir		Şüpheli		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Diyalogların Alıntılanması						
Var	45	%88.2	12	%66.7	57	%82.6
Yok	6	%11.8	6	%33.3	12	%17.4
Toplam	51	%100	18	%100	69	%100
	Ki Kare: 4,308		**df:** 1		**p=** ,038	

İfade güvenilirliğinin, diyalogların alıntılanması kriteri ile olan ilişkisi Tablo-11'da gösterilemektedir. Buna göre, güvenilir ifadelerin %88.2'sinde (n=45) mağdur ve ssç arasında geçen diyaloglardan alıntılar kimin ne söylediği net bir şekilde ifade edilerek alıntılanırken, şüpheli ifadeler için bu oran %66.7'dir (n=12). Buradan yola çıkarak, diyalogların alıntılanmasının hem şüpheli hem güvenilir ifadelerde sık başvurulan bir ifade biçimi olduğunu söylemek mümkündür. Ancak her ne kadar genel anlamda sık rastlanan bir ifade biçimi olduğu görülse de yapılan Ki-kare Bağımsızlık Analizi sonuçlarına göre, diyalogların alıntılanmasının, ifade güvenilirliği açısından istatistiksel olarak anlamlı fark göstermektedir (X^2 (1, N = 69) = 4.308, p=.038). Yani güvenilir ifadelerde, şüpheli ifadelere nazaran daha çok diyalogların alıntılandığı görülmüştür.

Diyalogların alıntılanmasına kriterine ilişkin içerik örnekleri aşağıdaki gibidir;

"X abi (SSÇ'nin ismini vererek) yanıma gelip bana pipisini gösterdi, "Sen de göstersene?" dedi. Ben "Hayır" deyince, bana "Sen erkek değil misin?" dedi."

"...sonra ben dedim "Şarjı alıp gidiyim", o da dedi "Oyun oynayalım biraz, içeri gel, öyle gidersin." dedi."

"..sonra "Evde kimse var mı?" dedi, ben de "Yok" dedim. X abi içeride bana "Televizyonda arka sokaklar var onu aç izleyeceğim" dedi.

Tablo -12 : İfade güvenilirliği ile olaya ilişkin beklenmedik komplikasyonların aktarımı kriteri arasındaki ilişki

Değişken	İfade Güvenilirliği					
	Güvenilir		Şüpheli		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Olaya İlişkin Beklenmedik Komplikasyonların Aktarımı						
Var	16	%31.4	3	%16.7	19	%27.5
Yok	35	%68.6	15	%83.3	50	%72.5
Toplam	51	%100	18	%100	69	%100
	Ki Kare: 1,442		**df:** 1		**p=** ,230	

Tabloya göre, güvenilir ifadelerin %31.4'ünde olaya ilişkin beklenmedik komplikasyonların aktarımı var iken (n=16), şüpheli ifadelerin %16.7' sinde (n=3) bu kriter mevcuttur. Yapılan Ki-kare Bağımsızlık Analizi sonuçlarına göre, bağlamsal çatı ifade güvenilirliği açısından istatistiksel olarak anlamlı fark göstermemektedir (X^2 (1, N = 69) = 1.442, p=.000).

Olaya ilişkin beklenmedik komplikasyonların örnekleri şu şekildedir;

"Sonra annem zile bastı. O benim sortumu bağladı hemen."

"Cinsel organını tekrar yalatmaya çalıştığı esnada okulumuzun temizlik görevlisi bayan içeriye geldi."

"Yukardan yengem seslendi kim var diye. Ondan sonra kaçtı. Ben de dışarı çıktım."

Tablo -13: İfade güvenilirliği ile alışılmadık detaylar kriteri arasındaki ilişki

Değişken	İfade Güvenilirliği					
	Güvenilir		Şüpheli		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Alışılmadık Detaylar						
Var	5	%9.8	1	%5.6	6	%8.7
Yok	46	%90.2	17	%94.4	63	%91.3
Toplam	51	%100	18	%100	69	%100
	Ki Kare: ,302		**df:** 1		**p=** ,582	

Tablo 13, güvenilir ve şüpheli ifadelerde Alışılmadık Detaylar kriterinin sıklığını göstermektedir. Tüm ifadelerin sadece %8.7'sinde (n=6) Alışılmadık Detaylar kriterine rastlanmıştır. Bu kriterin ender rastlanan bir kriter olduğunu söylemek mümkündür. Tabloya göre, güvenilir ifadelerin %9.8'inde alışılmadık detaylar var iken (n=5), şüpheli ifadelerin ise %5.6' sında (n=1) alışılmadık detaylar mevcuttur.Yapılan Ki-kare Bağımsızlık Analizi sonuçlarına göre, güvenilir ve şüpheli ifadeler arasında alışılmadık detaylar kriteri açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmektedir (X^2 (1, N = 69) = .302, p=.582).

Alışılmadık Detaylara ilişkin örnekler aşağıdaki gibidir;

"Göğüslerimin üstüne kendi ismini o yazdı."

"..daha sonra çekpas sopasını kırdı ve kırılan parçayla defalarca popoma vurdu."

"..ben istemediğim halde kafama vurdu. Beni tutup küçük bir çocuğa yumruk attırtıyordu.Üzerimize soğuk su döktü."

Tablo-14 : İfade güvenilirliği ile gereğinden fazla detay kriteri arasındaki ilişki

Değişken	İfade Güvenilirliği					
	Güvenilir		Şüpheli		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Gereğinden Fazla Detay						
Var	22	%43.1	3	%16.7	25	%36.2
Yok	29	%56.9	15	%83.3	44	%63.8
Toplam	51	%100	18	%100	69	%100
	Ki Kare: 4,035		**df:** 1		**p=** ,045	

İfade güvenilirliğinin, gereğinden fazla detay kriteri ile olan ilişkisi Tablo'da gösterilemektedir. Buna göre, güvenilir ifadelerin %43.1'inde (n=22) olay örüntüsü sırasında gözlemlenmiş ancak ana olay açısından önem arzetmeyen ve olay örüntüsünü etkilemeyen perifer detaylar yer alırken, şüpheli ifadeler için bu oran %16.7'dir (n=3). Yapılan Ki-kare Bağımsızlık Analizi sonuçlarına göre, gereğinden fazla detay, ifade güvenilirliği açısından istatistiksel olarak anlamlı fark göstermektedir (X^2 (1, N = 69) = 4.035, p=.045).

Gereğinden Fazla Detay kriterine ait içerik örnekler şunlardır;

"Hatta teras katında eski bir halı ile elektrikli bir soba vardı."

"Perdeleri güneşliği kapattı. Minderler vardı yerde."

"Mavi kareli gömleği vardı."

Tablo -16 : İfade güvenilirliği ile yanlış yorumlanmış doğru aktarılan detaylar kriteri arasındaki ilişki

Değişken	İfade Güvenilirliği					
	Güvenilir		Şüpheli		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Yanlış Yorumlanmış Doğru Aktarılan Detaylar						
Var	15	%29.4	0	%0.0	15	%21.7
Yok	36	%70.6	18	%100	54	%78.3
Toplam	51	%100	18	%100	69	%100
	Ki Kare: 6,765		**df:** 1		**p=** ,009	

İfade güvenilirliğinin, yanlış yorumlanmış doğru aktarılan detaylar kriteri ile olan ilişkisi Tablo-16 'da gösterilemektedir. Buna göre, güvenilir ifadelerin %29.4'ünde (n=15) yanlış yorumlanmış doğru aktarılan detaylar kriterine rastlanırken, şüpheli ifadelerin hiçbirinde bu kritere rastlanmamıştır. Yapılan Ki-kare Bağımsızlık Analizi sonuçlarına göre, yanlış yorumlanmış doğru aktarılan detayların , ifade güvenilirliği açısından istatistiksel olarak anlamlı fark göstermektedir (X^2 (1, N = 69) = 6.765 , p=.009).

Yanlış Yorumlanmış Doğru Aktarılan Detaylar kriteri örnekleri aşağıdaki gibidir;

"Sana elektrik vericem" dedi.

"Elektrik neye deniliyor?

"Böyle pişirilen bişey, fişli bişey takıyosun."

"İnsanlara takılınca ne oluyor?

"Titriyor, oyunda öyle dedi bana. Öyle olucak diye birşeyler anlattı çünkü bana.."

"O tuvalete girdi. Tuvalette pipisinden beyaz bir şey çıktı. O şeyi beyaz peçeteyle sildi apartman boşluğuna attı."

"Tuvaletimi yaptıktan sonra kilodumun arka kısmında sümüksü bişey vardı, ben bunun ne olduğunu anlamadım, kilotumu üzerime çekip dışarıya çıktım."

Tablo -17 : İfade güvenilirliği ile ilintili dışsal bağlantılar kriteri arasındaki ilişki

Değişken	İfade Güvenilirliği					
	Güvenilir		Şüpheli		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
İlintili Dışsal Bağlantılar						
Var	13	%25.5	0	%0.0	13	%18.8
Yok	38	%74.5	18	%100	56	%81.2
Toplam	51	%100	18	%100	69	%100
	Ki Kare: 5,653		**df:** 1		**p=** ,017	

Tablo-17, güvenilir ve şüpheli ifadelerde ilintili dışsal bağlantılar kriterinin sıklığını göstermektedir. Buna göre, güvenilir ifadelerin %25.5'inde ilintili dışsal bağlantılar var iken (n=13), şüpheli ifadelerin bu kritere rastlanmamıştır.Yapılan Ki-kare Bağımsızlık Analizi sonuçlarına göre, güvenilir ve şüpheli ifadeler arasında ilintili dışsal bağlantılar kriteri açısından istatistiksel olarak anlamlı fark vardır (X^2 (1, N = 69) = 5.653, p=.017).

İlintili Dışsal Bağlantılar örnekleri şunlardır;

"Aradan 3 gün geçince beni evine çağırdı. Ben gene aynı şeyi yapmak istediğini anladığım için gitmek istemedim ama beni tehdit etti."

"Öz amcam bile geldi sonra bana dedi "sen açık kapısın" dedi bana kimler yamuk yapmasın ki daha."

"Bana yaptıgını kız kardeşime de yaptıgını gördüm".

Tablo -18: İfade güvenilirliği ile olay anındaki subjektif ruh haline ilişkin söylemler kriteri arasındaki ilişki

Değişken	İfade Güvenilirliği					
	Güvenilir		Şüpheli		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Olay Anındaki Subjektif Ruh Haline İlişkin Söylemler						
Var	38	%74.5	13	%72.2	51	%73.9
Yok	13	%25.5	5	%27.8	18	%26.1
Toplam	51	%100	18	%100	69	%100
	Ki Kare: ,036		**df:** 1		**p=** ,849	

İfade güvenilirliğinin, olay anında subjektif ruh haline ilişkin söylemler kriteri ile olan ilişkisi Tablo-18 'da gösterilemektedir. Buna göre, güvenilir ifadelerin %74.5'inde (n=38) mağdur ifadesinde olay anında subjektif ruh haline ilişkin söylemlere yer verirken, şüpheli ifadelerde bu oran %72.2'dir (n=13). Yapılan Ki-Kare Bağımsızlık Analizi sonuçlarına göre, olay anında subjektif ruh haline ilişkin söylemlerin , ifade güvenilirliği açısından istatistiksel olarak anlamlı fark göstermediği görülmüştür (X^2 (1, N = 69) = .036 , p=.849).

Olay anında subjektif ruh haline ilişkin söylemlere ilişkin içerik örnekleri şöyledir;

"Çok ağır bir eli vardı o anın şeyiyle öyle kalakaldım"

"Boğazımı sıktığını hissetim. Nefes daralması oldu."

"Israrlarından korktum onlardan biraz şüphelendim.Çok kötü olmuştum.Korkutuyordu bu laflar beni. Korktum baya bi.... İşte "sen temizlesene dedi" bana. Sinirlendim ben de."

Tablo-19 : İfade güvenilirliği ile saldırganın ruh haline ilişkin atıflar kriteri arasındaki ilişki

Değişken	İfade Güvenilirliği					
	Güvenilir		Şüpheli		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Saldırganın Ruh Haline İlişkin Atıflar						
Var	18	%35.3	3	%16.7	21	%30.4
Yok	33	%64.7	15	%83.3	48	%69.6
Toplam	51	%100	18	%100	69	%100
	Ki Kare: 2,180		**df:** 1		**p=** ,140	

Tablo-19, güvenilir ve şüpheli ifadelerde saldırganın ruh haline ilişkin atıflar kriterinin sıklığını göstermektedir. Buna göre, güvenilir ifadelerin %35.3'ünde saldırganın ruh haline ilişkin atıflar var iken (n=18), şüpheli ifadelerin %16.7'sinde (n=3) bu kritere rastlanmıştır.Yapılan Ki-kare Bağımsızlık Analizi sonuçlarına göre, güvenilir ve şüpheli saldırganın ruh haline ilişkin atıflar kriteri açısından istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur (X^2 (1, N = 69) = 2.180 , p=.140).

Saldırganın ruh haline ilişkin atıflar kriterine ait içerik örnekleri aşağıdaki gibidir;

"*Sinirlenip bana küfür etti."*

"Ben yapma dedim ama beni dinlemedi, gözü sanki dönmüş gibiydi."

"Zil çalınca telaşlandı."

3.2.2.3. Motivasyonel Veriler Alt Kategorisinin İfade Güvenilirliği Açısından Karşılaştırılması:

Kriter Bazlı İfade Analizi'nin 3. Alt kategorisi olan Motivasyonel Veriler; Kendiliğinden Düzeltmeler, Hatırlama Güçlüklerine İlişkin Göndermeler, Kendi İfadesinden Şüphe Etme, Kendini Suçlama, Saldırganı Mazur Görme olmak üzere toplam 5 kriterden oluşmaktadır. Özel İçerikler alt kategorindeki sözü geçen 5 kriterin toplam puanının güvenilir ve şüpheli ifadelerde istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermediğini bulmak için Bağımsız Örneklem T-Testi analizi yapılmıştır. Buna göre, güvenilir ifadelerde Motivasyonel Veriler alt kategorisi toplam puanları 1,31±1,086 iken, şüpheli ifadelerde ortalamanın 0,56±0,556 olduğu görülmüştür. Güvenilir ifadelerde Motivasyonel Veriler alt kategorisi toplam puanları, şüpheli ifadelerden istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksektir (t(67)=4,589,p=.008). Özel İçerikler alt kategorisi ile kıyaslandığında, motivasyonel veriler alt kategorisine ait kriterlerin ifadelerde rastlanma oranını daha az olduğu da görülmüştür.

Motivasyonel Veriler alt kategorisinin toplam puanlarının karşılaştırılmasının yanı sıra, alt kategoriyi oluşturan her bir kriterin dağılımının, ifade güvenilirliği açısından farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır.

Tablo-20, Motivasyonel Veriler alt kategorisinin ilk kriteri olan Kendiliğinden Düzeltmeler kriterinin ifade güvenilirliği ile ilişkisini göstermekedir.

Tablo-20: İfade güvenilirliği ile kendiliğinden düzeltmeler kriteri arasındaki ilişki

	İfade Güvenilirliği					
Değişken	**Güvenilir**		**Şüpheli**		**Toplam**	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Kendiliğinden Düzeltmeler						
Var	12	%23.5	0	%0.0	12	%17.4
Yok	39	%76.5	18	%100	57	%82.6
Toplam	51	%100	18	%100	69	%100
	Ki Kare: 5,127		**df:** 1		**p=** ,024	

Buna göre, güvenilir ifadelerin %23.5'inde (n=12) kendiliğinden düzeltmeler kriteri var iken, şüpheli ifadelerde bu kritere rastlanmamıştır. Yapılan Ki-Kare Bağımsızlık Analizi sonuçlarına göre, kendiliğinden düzeltmeler kriteri için , ifade güvenilirliği açısından istatistiksel olarak anlamlı fark göstermediği görülmüştür (X^2 (1, N = 69) = 5.127 , p=.024).

İfadelerde yer alan kendiliğinden düzeltme örnekleri şöyledir;

"Üsküdar'ın orda şey Üsküdar değil Ümraniyenin orda BAREM'in önünde bıraktı bizi."

"O sürede X (isim vererek) ay pardon Y (başka bir isim verere) inmeme engel oldu."

"Herşeyi çıkarttı... Yani üstüm vardı da aşağıyı soydu hepsini."

Tablo -21: İfade güvenilirliği ile hatırlama güçlüklerine ilişkin göndermeler kriteri arasındaki ilişki

Değişken	İfade Güvenilirliği					
	Güvenilir		Şüpheli		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hatırlama Güçlüklerine İlişkin Göndermeler						
Var	24	%47.1	5	%27.8	12	%42.0
Yok	27	%52.9	13	%72.2	57	%58.0
Toplam	51	%100	18	%100	69	%100
	Ki Kare: 2,030		**df:** 1		**p=** ,154	

İfade güvenilirliğinin, hatırlama güçlüklerine ilişkin göndermeler kriteri ile olan ilişkisi Tablo-21 'de gösterilemektedir. Buna göre, güvenilir ifadelerin %47.1'inde (n=24) mağdur ifadesinde hatırlama güçlüklerine ilişkin göndermelere yer verirken, şüpheli ifadelerde bu oran %27.8'dir (n=5). Yapılan Ki-Kare Bağımsızlık Analizi sonuçlarına göre, hatırlama güçlüklerine ilişkin göndermeler , ifade güvenilirliği açısından istatistiksel olarak anlamlı fark göstermemektedir (X^2 (1, N = 69) = 2.030 , p=.154).

Hatırlama güçlüklerine ilişkin göndermeler içeren ifade örnekleri aşağıdaki gibidir;

"Ondan sonra minder koydu, üstüne yatırdı beni. Sonra gerisini hatırlayamıyorum."

"Bağırmadım şey .. ilaç kullanıyorum ya bazıları gidip geliyo. Unuttum ."

Tablo -22: İfade güvenilirliği ile kendi ifadesinden şüphe etme kriteri arasındaki ilişki

Değişken	İfade Güvenilirliği					
	Güvenilir		Şüpheli		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Kendi İfadesinden Şüphe Etme						
Var	7	%13.7	1	%5.6	8	%11.6
Yok	44	%86.3	17	%94.4	61	%88.4
Toplam	51	%100	18	%100	69	%100
	Ki Kare: ,866		**df:** 1		**p=** ,352	

Tablo-22, güvenilir ve şüpheli ifadelerde mağdurun kendi ifadesinden şüphe etme kriterinin sıklığını göstermektedir. Buna göre, güvenilir ifadelerin %13.7'sinde mağdurun kendi ifadesinden şüphe etme kriterinini sağlayacak söylemlerde bulunurken (n=7), şüpheli ifadelerin %5.6'sında (n=1) bu kritere rastlanmıştır.Yapılan Ki-kare Bağımsızlık Analizi sonuçlarına göre, güvenilir ve şüpheli ifadeler arasında, mağdurun kendi ifadesinden şüphe etme kriteri açısından istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur (X^2 (1, N = 69) = .866 , p=.352).

Mağdurun kendi ifadesinden şüphe etme kriteri, ifadesinde dile getirdiği eylem veya ayrıntılara kuşkuyla yaklaşılması, garipsenmesidir, Örnek söylemleri şu şekildedir;

"Başkalarına anlatırsam inanmazlar diye düşündüm."

"Ben korktugumdan dolayı inanmazlar diye anneme hiçbirşey söylemedim."

"Babam (dükkana) neden gelmiyosun dediğimde, "canım sıkılıyor, ondan gelmek istemiyorum" dedim. Bana inanmaz diye demedim bişey."

Tablo -23: İfade güvenilirliği ile kendini suçlama kriteri arasındaki ilişki

Değişken	İfade Güvenilirliği					
	Güvenilir		Şüpheli		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Kendini Suçlama						
Var	18	%35.3	3	%16.7	21	%30.4
Yok	33	%64.7	15	%83.3	48	%69.6
Toplam	51	%100	18	%100	69	%100
	Ki Kare: 2,180		**df:** 1		**p=** ,140	

İfade güvenilirliğinin, kendini suçlama kriteri ile olan ilişkisi Tablo-23 'te gösterilemektedir. Buna göre, güvenilir ifadelerin %35.3'ünde (n=18) kendini suçlama kriteri yer alırken, şüpheli ifadelerde bu oran %16.7'dir (n=3). Yapılan Ki-Kare Bağımsızlık Analizi sonuçlarına göre, kendini suçlama kriteri , ifade güvenilirliği açısından istatistiksel olarak anlamlı fark göstermemektedir (X^2 (1, N = 69) = 2.180 , p=.140).

Kendini Suçlama kriterine ilişkin örnekler aşağıdaki gibidir;

"Ben nasıl direnebilirdim ki. Zaten düşük bel giymiştim. Çat dedi çıktı."

"Anlatamazdım ki aileme babamın suratına bakmazdım ki.."

"Şimdi hem o zaman daha bi saftım yani herşeye kanabiliyordum."

"Kabul etmek zorunda kaldım. Mecburdum."

Tablo-24 : İfade güvenilirliği ile saldırganı mazur görme kriteri arasındaki ilişki

Değişken	İfade Güvenilirliği					
	Güvenilir		Şüpheli		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Saldırganı Maruz Görme						
Var	6	%11.8	1	%5.6	7	%10.1
Yok	45	%88.2	17	%94.4	62	%89.9
Toplam	51	%100	18	%100	69	%100
	Ki Kare: ,563		**df:** 1		**p=** ,453	

Tablo-24, güvenilir ve şüpheli ifadelerde mağdurun saldırganı mazur görme kriterine ilişkin ifadelerinin sıklığını göstermektedir. Buna göre, güvenilir ifadelerin %11.8'inde mağdurun saldırganı mazur gördüğü bulunurken (n=6), şüpheli ifadelerin %5.6'sında (n=1) bu kritere rastlanmıştır.Yapılan Ki-kare Bağımsızlık Analizi sonuçlarına göre, güvenilir ve şüpheli ifadeler arasında, mağdurun kendi ifadesinden şüphe etme kriteri açısından istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur (X^2 (1, N = 69) = .563 , p=.453).

Saldırganı Mazur Görme kriterine ilişkin örnekler şunlardır;

"Sonra defalarca benden özür diledi."

"Ben X. Abiyle (SSÇ'nin ismini vererek) arkadaş gibiydim. Ona abi derdim. Birlikte oturup müzik dinlerdik."

"Ben hala X'e (SSÇ'nin ismini vererek) aşığım."

3.2.2.4. Suça Özgü Ayrıntılar Kriterinin İfade Güvenilirliği Açısından Karşılaştırılması:

Suça Özgü Ayrıntılar kriteri, ifade edilen detayların mağdur tarafından bilinmeyen bir şekilde kriminolojik ve viktimolojik açıdan suçun genel özellikleri ile örtüşmesidir. KBİA'nin herhangi bir alt kategorisine dahil olmayıp, tekil olarak değerlendirilmekte ve KBİA toplam puanlarına etkisi açısından değerlendirilebilmektedir.

Suça Özgü Ayrıntılar kriterinin, güvenilir ve şüpheli ifadelerde fark gösterip göstermediğini incelemek için Ki-Kare Bağımsızlık Testi uygulanmıştır. Tablo-25, ifade güvenilirliği ile suça özgü ayrıntılar kriteri arasındaki ilişkiyi göstermektedir.

Tablo-25: İfade güvenilirliği ile suça özgü ayrıntılar kriteri arasındaki ilişki

	İfade Güvenilirliği					
Değişken	**Güvenilir**		**Şüpheli**		**Toplam**	
	N	**%**	**N**	**%**	**N**	**%**
Suça Özgü Ayrıntılar						
Var	41	%80.4	9	%50.0	7	%72.5
Yok	10	%19.6	9	%50.0	62	%27.5
Toplam	51	%100	18	%100	69	%100
	Ki Kare: 6,159		**df:** 1		**p=** ,013	

Tabloya göre, güvenilir ifadelerin %80.4'ünde (n=41) Suça Özgü Ayrıntılar yer alırken, şüpheli ifadelerde bu oran %50.0'dir (n=9). Yapılan Ki-Kare Bağımsızlık Analizi sonuçlarına göre, Suça Özgü Ayrıntılar kriteri oranları , ifade güvenilirliği açısından istatistiksel olarak anlamlı fark göstermektedir (X^2 (1, N = 69) = 6.159 , p=.013).

Bu kritere ilişkin örnekler şu şekildedir;

"Gel sana daha büyüğünü yapayım dedi. (uçurtma),...anlatma dediydi bende döver diye anlatmadım."

"Daha sonra eve gelirken bana "bunu kimseye anlatma ben sana anamı babamı evini yıkarım"diye tehdit etti."

"Ama ondan sonra dediki "bu sır olsun" dedi ondan sonra çıktı."

"Olaydan sonra annenin yanında kardeşlerinle oynarken emrenin bana yaptığı şey aklıma geldi bende emrenin bana yaptığını kardeşlerime yapmak istedim."

3.2.3. Kodlayıcılar Arası Güvenilirlik

Kodlayıcılar arası güvenilirlik analizi, içerik analizi yöntemi kullanılan araştırmalarda, verilerin yorumlanmasında bilimsel araştırmaların vazgeçilmez unsuru olan objektivite kriterinin sağlanmasını amaçlayan bir istatistiksel yöntemdir (Neuendorf, 2002). Bu araştırmada, deşifre edilerek yazılı hale getirilmiş ifadelerin Kriter Bazlı İfade Analizi değerlendirmeleri, ifadenin güvenilirlik durumunu bilmeyen 2 farklı kodlayıcı tarafından ayrı ayrı yapılmıştır. Kodlayıcılar arası güvenilirliğin hesaplanmasında, ifadelerdeki toplam KBİA puanları baz alınarak tüm ifadelerde, güvenilir ifadelerde ve şüpheli ifadelerde ayrı ayrı Pearson Korelasyon Analizi gerçekleştirilmiştir. Tablo-26, tüm ifadelerde, güvenilir ifadelerde ve şüpheli ifadelerde kodlayıcılar arası Pearson Korelasyon değerlerini göstermektedir.

Tablo-26: Tüm İfadelerde, Güvenilir İfadelerde ve Şüpheli İfadelerde Kodlayıcılar Arası Güvenilirlik Değerleri

İfade Güvenilirliği	Kodlayıcılar Arası Güvenilirlik Değerleri		
	Pearson Korelasyon Değeri	Anlamlılık	N
Tüm ifadeler	.945	.000	69
Güvenilir İfadeler	.911	.000	51
Şüpheli İfadeler	.924	.000	18

Buna göre, tüm ifadeler baz alındığında birinci kodlayıcı ile ikinci kodlayıcı arasındaki doğrusal ilişki istatistiksel olarak anlamlı ve oldukça güçlüdür ($r(67)=.945$, $p=.000$). Bunun yanı sıra, bu ilişkinin niteliği, güvenilir ve şüpheli ifadeler için de incelenmiş ve güvenilir ifadelerde de ($r(49)=.911$, $p=.000$), şüpheli ifadelerde de ($r(16)=.924$, $p=.000$) kodlayıcılar arası güvenilirliği destekleyecek şekilde istatistiksel olarak anlamlı ve güçlü bir ilişki bulunmuştur.

Ayrıca, her bir kriterin kodlayıcılar arası güvenilirlik değerlerinin tespiti için tüm kriterler için ayrı ayrı Cohen's Kappa analizi yapılmıştır. Tablo , birinci ve ikinci kodlayıcı arasında her bir KBİA kriteri için uyumlu ve uyumsuz puanlama oranlarını ve buna bağlı Cohen's Kappa analizi sonuçlarını göstermektedir.

Tablo-27: KBİA Kriterleri için Kodlayıcılar Arası Güvenilirlik ve Cohen's Kappa Değerleri

Kriter Bazlı İfade Analizi Kriterleri		Birinci Kodlayıcı		
	İkinci Kodlayıcı	Yok	Var	Cohen's Kappa Değerleri
1-Mantıksal Yapı	**Yok**	12	3	.821
	Var	1	53	
2-Yapılandırılmamış Ürün	**Yok**	16	1	.816
	Var	4	48	
3-Detayların Niceliği	**Yok**	21	0	.870
	Var	4	44	
4-Bağlamsal Çatı	**Yok**	23	2	.845
	Var	3	41	
5-Etkileşimlerin Tanımlanması	**Yok**	24	6	.790
	Var	1	38	
6-Diyalogların Alıntılanması	**Yok**	9	3	.784
	Var	1	56	
7-Olaya İlişkin Beklenmedik Komplikasyonların Aktarılması	**Yok**	50	0	.885
	Var	3	16	
8-Alışılmadık Detaylar	**Yok**	63	0	.785
	Var	2	4	
9-Gereğinden Fazla Detay	**Yok**	42	2	.907
	Var	1	24	
10-Yanlış Yorumlanmış Doğru Aktarılan Detaylar	**Yok**	54	0	.862
	Var	3	12	
11-İlintili Dışsal Bağlantılar	**Yok**	56	0	.899
	Var	2	11	
12-Olay Anındaki Subjektif Ruh Haline İlişkin Söylemler	**Yok**	14	4	.838
	Var	0	51	
13-Saldırganın Ruh Haline İlişkin Atıflar	**Yok**	46	2	.933
	Var	0	21	
14-Kendiliğinden Düzeltmeler	**Yok**	57	0	.892
	Var	2	10	
15-Hatırlama Güçlüklerine İlişkin Göndermeler	**Yok**	38	2	.911
	Var	1	28	
16-Kendi İfadesinden Şüphe Etme	**Yok**	60	1	.859
	Var	1	7	
17- Kendini Suçlama	**Yok**	46	2	.933
	Var	0	21	
18- Saldırganı Mazur Görme	**Yok**	61	1	.841
	Var	1	7	
19- Suça Özgü Ayrıntılar	**Yok**	19	0	.864
	Var	4	46	

Tablo-27'ye göre, 69 ifadede uyumlu kodlanan kriterlerin 62 ve 67 aralığında değişmektedir. Oransal olarak birinci ve ikinci kodlayıcının en çok örtüştüğü kriterler 67 uyumlu kodlama ile, Alışılmadık Detaylar, İlintili Dışsal Bağlantılar, Saldırganın Ruh Haline İlişkin Atıflar, Kendiliğinden Düzeltmeler, Kendini Suçlama ve Saldırganı Mazur Görme'dir. En az örtüşme ise 62 uyumlu kodlama ile Etkileşimlerin Tanımlanması kriterinde görülmüştür. Cohen's Kappa değerlerine bakıldığında .790 ile .988 aralığında değiştiği görülmüştür. Bunun oldukça iyi bir kodlayıcılar arası güvenilirlik göstergesi olduğunu söylemek mümkündür.

3.2.4. Kriter Bazlı İfade Analizi'nin Güvenilir ve Şüpheli İfadeleri Ayırmadaki Etkinlik Düzeyine İlişkin Bulgular

Kriter Bazlı İfade Analizi toplam puan ortalamalarının güvenilir ve şüpheli ifadelerde istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermediğinin analizinin yanı sıra, adli alanda ve tekil dosyalarda kullanımına ilişkin daha kapsamlı verilere ulaşabilmek için, KBİA sonuçlarından yola çıkılarak verilebilecek güvenilir-şüpheli ifade kararının ifadenin gerçek güvenilirlik durumu ile ne ölçüde örtüşüp örtüşmediğinin de tespiti önemlidir.

Bu değerlendirmenin yapılabilmesi için daha önceki çalışmalarda kullanılan yöntemlerden biri "karar verme eşiği" kuralıdır (Zaparniuk ve ark., 1995; Parker & Brown, 2000). Karar verme eşiği kuralına göre, "Kriter Bazlı İfade Analizi'nin ilk 5 kriterini ve geri kalan kriterlerden herhangi 2'sini veya daha fazlasını sağlayabilen" ifadeler güvenilir olarak kabul edilir. Bu çalışma karar verme eşiği kuralı açısından analiz edildiğinde, 69 ifadenin sadece 17'sinin güvenilir ifade olarak kabul edilebileceği sonucuna ulaşılmıştır ve bu 17 ifadenin hepsinin çalışma kapsamında da güvenilir ifade kategorsinde yer aldığı görülmüştür. Çalışmadaki şüpheli ifadelerin hiçbiri karar verme eşiğini geçecek KBİA puanına ulaşamamıştır. Ancak, çalışma kapsamındaki toplam 51 güvenilir ifadeden 34'ünün de karar verme eşiği kuralını geçebilecek puana ulaşılamadığı görülmüştür. Dolayısıyla, karar verme eşiği kuralına göre verilecek kararların güvenilirliğinin oldukça düşük olduğunu söylemek mümkündür.

Bir diğer yöntem istatistiksel olarak Diskriminant Analizi kullanılarak, KBİA puanlarına dayanarak yapılan güvenilir ve şüpheli ifade klasifikasyonunun, çalışmanın örneklemindeki güvenilir şüpheli ifade oranları ile yüzde kaçlık oranda uyum gösterdiğini bulmaktır. Bu çalışma kapsamında elde edilen veriler için, Kriter Bazlı İfade Analizi puanlarının ifadelerin güvenilir olup olmadığını belirlemedeki etkinliğini belirlemek için Diskriminant Analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, ifade güvenilirliği gruplama

değişkeni olarak ele alınmış ve KBİA puanlarının istatistiksel olarak anlamlı şekilde ayırt edici fonksiyone sahip olduğu bulunmuştur (Eigen Değeri=.694; k=.590; $X^2(1)=35,048$, p=.000). Tablo KBİA puanlarını baz alarak yapılan Diskriminant Analizi sonucu açığa çıkan güvenilir-şüpheli sınıflandırmasının, araştırma kapsamında yapılan güvenilir-şüpheli sınıflandırması ile örtüşme oranlarını göstermektedir. Buna göre, güvenilir ifadelerin %86,3'ü KBİA puanından yola çıkarak doğru sınıflandırılabilir nitelikteyken, şüpheli ifadeler için bu oran %77,8'dir. Genel olarak yöntemin %84,1 düzeyinde etkili olduğu görülmüştür. Bu analize ilişkin veriler, Tabo 28'de sunulmuştur.

Tablo-28: Kriter Bazlı İfade Analizi'nin Güvenilir ve Şüpheli İfadeleri Ayırmadaki Etkinlik Düzeyine İlişkin Bulgular

Araştırma Kapsamında İfade Güvenilirliği	**KBİA puanlarına göre tahmini ifade güvenilirliği**		
	Güvenilir İfade	**Şüpheli İfade**	**Toplan**
Güvenilir İfadeler	44 (86,3%)	7 (13,7%)	51
Şüpheli İfadeler	4 (22,2%)	14 (77,8%)	18

⁎Araştırma kapsamındaki ifade güvenilirliği, diskriminant analizi sonucundaki ifade güvenilirliğiyle 84,1% uyumludur.

3.2.5. Kriter Bazlı İfade Analizi Toplam Puanlarına Etki Edebilecek Değişkenler:

Bu araştırma, saha araştırması niteliği taşıdığı ve ulaşılabilir verilerin kısıtlılığı gözönünde bulundurulduğunda, güvenilir ve şüpheli ifadeler arasında cinsiyet dağılımı, yaş dağılımı ..v.b. değişkenlerin, deneysel yöntemlerde olduğu gibi eşit dağılım göstermesi mümkün olmamıştır. Bu nedenle, bulguların bu bölümünde Kriter Bazlı İfade Analizi toplam puanları üzerinde ifade güvenilirliği dışında etki etmesi beklenen diğer değişkenlerin etkisine ilişkin bulgular sunulacak ve ana hipoteze etkisi tartışılacaktır.

3.2.5.1. Mağdur Cinsiyetinin Kriter Bazı İfade Analizi Toplam Puanlarına Etkisi

Daha önceki bölümlerde belirtildiği gibi mağdur çocuğun cinsiyeti, güvenilir ve şüpheli ifadelerde eşit dağılım göstermemektedir. Güvenilir ifade grubunun %51.0'i kız çocuklardan oluşurken, bu oran şüpheli ifadeler için %94,4'tür. Bu nedenle, güvenilir ifadelerde mağdur çocuk cinsiyetinin KBİA toplam puanlarına etkisini araştımak için Bağımsız Örneklem T-Testi analizi gerçekleştirilmişir.Analiz sonuçlarına göre, güvenilir ifadelerde kız çocuklarının (n=26) KBİA toplam puanları 10,50±1,817 iken, erkek çocukların (n=25) KBİA toplam puanının 8,32±2,719 olduğu görülmüştür. Bağımsız Örneklem T-Testi analizi sonuçlarına göre, kız çocuklarında KBİA toplam puanı erkek çocuklarına göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksektir (t(49)=3,379, p=.001). Cinsiyet dağılımlarının KBİA toplam puanına olan etkisi ana hipotez açısından değerlendirildiğinde, şüpheli ifadelerde erkek çocuk oranı güvenilir ifadelerdeki erkek çocuk oranından daha düşük olduğu için, dağılımların eşit olması durumunda, şüpheli ifadelerdeki erkek çocuk oranı artarak KBİA toplam puanları düşeceğinden, güvenilir ve şüpheli ifadelerdeki ortalama KBİA toplam puanları arasındaki farkın daha da artması beklenir ve ana hipotezi destekleyici bulguların ortadan kalmasına neden olmaz.

3.2.5.2. Mağdur Yaşının Kriter Bazlı İfade Analizi Toplam Puanlarına Etkisi

Mağdur çocuk cinsiyetinde olduğu gibi mağdur çocuk yaşında da , güvenilir ve şüpheli ifadeler eşit dağılım göstermemektedir. İfadesi güvenilir olan mağdur çocukların yaş ortalaması 10,75±3,76 iken ifadesi şüpheli olan mağdur çocukların yaş ortalaması 14,56±1,98'dir. Yaş varyansının güvenilir ifadelerde daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu nedenle, güvenilir ifadelerde mağdur çocuk yaşının KBİA toplam puanları ile olan ilişkisini araştırmak için Pearson Korelasyon analizi gerçekleştirilmiş, analiz sonucunda yaş ile KBİA toplam puanlarının istatistiksel olarak anlamlı şekilde pozitif korelasyon gösterdiği bulunmuştur (r(49)=0.325, p=.020). Yaşın KBİA toplam puanına olan etkisi ana hipotez

açısından değerlendirildiğinde, şüpheli ifadelerde yaş ortalaması güvenilir ifadelerdeki yaş ortalamasından daha büyük olduğu için, ortalamaların eşit olması durumunda, şüpheli ifadelerdeki yaş ortalaması düşerek KBİA toplam puanları düşeceğinden, güvenilir ve şüpheli ifadelerdeki ortalama KBİA toplam puanları arasındaki farkın daha da artması beklenir ve ana hipotezi destekleyici bulguların ortadan kalmasına neden olmaz.

Buradan yola çıkarak güvenilir çocuk ifadelerinde mağdur çocuk yaşı gelişim dönemleri ve yasal kriterler gözönünde bulundurularak 0-11, 12-14 ve 15-17 yaşları arası olmak üzere 3 gruba ayrılmıştır. Tablo-29 mağdur çocuk yaş gruplarına göre KBİA toplam puanlarını göstermektedir.

Tablo-29: Mağdur Çocuk Yaş Gruplarında Ortalama KBİA puanları

Mağdur Çocuk Yaş Kategorileri	KBİA Değerleri		
	Ortalama	Standart Sapma	N
5-11	8,6296	2,63334	27
12-14	10,6429	2,23975	14
15-17	9,9000	1,96921	10
TOPLAM	9,4314	2,53184	51

Tabloya göre, güvenilir ifadelerde 5-11 yaşları arasındaki mağdur çocukların (n=27) ortalama KBİA puanları 8,62±2,633, 12-14 yaşları arasındaki çocukların (n=14) ortalama KBİA puanları 10,64±2,240 ve 15-17 yaşları arasındaki çocukların (n=10) ortalama KBİA puanları 9,90±2,531'tür. Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçlarına göre, KBİA ortalama puanlarının yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark gösterdiği ($F(2,48)=3,432, p=.040$), Sheffe analizi sonuçlarına göre bu farkın 5-11 yaş grubu ile 12-14 yaş grubunun KBİA ortalama puanları arasında anlamlı fark bulunurken, diğer yaş grubu karşılaştırmalarında anlamlı fark bulunamamıştır.

3.2.5.3. Mağdur Çocuk Yaşı ve Cinsiyetinin Kriter Bazlı İfade Analizi Toplam Puanları Açısından Etkileşimi

Tablo-30'e göre, 5-11 yaşları arasındaki kız çocukların (n=8) KBİA ortalaması 10,63±1,685, erkek çocukların (n=19) KBİA ortalamaları 7,79±2,530, 12-14 yaşları arasında kız çocukların (n=12) KBİA ortalamaları 10,42 ±2,314, erkek çocukların (n=2) KBİA ortalamaları 12,00 ±1,414 ve 15-17 yaşları arasında kız çocuklarınki (n=6) 10,50±0,836, erkek çocuklarınki ise (n=4) 9,00±2,943'tür. Yani 5-11 ve 15-17 yaşları arasındaki güvenilir ifade grubunda kız çocuklarının KBİA ortalama puanları daha yüksek iken, 12-14 yaşları arasındaki grup erkek çocuklarının ki daha yüksektir.

Tablo-30: Mağdur Çocuk Yaşı ve Cinsiyetinin Kriter Bazlı İfade Analizi Toplam Puanları Açısından Etkileşimi

Mağdur Çocuk Yaş Kategorileri	KBİA Değerleri			
	Cinsiyet	Ortalama	Standart Sapma	N
5-11	Kız	10,6250	1,68502	8
	Erkek	7,7895	2,52936	19
12-14	Kız	10,4167	2,31432	12
	Erkek	12,0000	1,41421	2
15-17	Kız	10,5000	,83666	6
	Erkek	9,0000	2,94392	4
TOPLAM	Kız	10,5000	1,81659	26
	Erkek	8,3200	2,71907	25

Mağdur çocuk yaş ve cinsiyetinin KBİA ortalama puanları açısından etkileşimini incelemek için yapılan Çok Yönlü Varyans Analizi (MANOVA) sonuçlarına göre ise, bu etkileşimin istatistiksel olarak anlamlı düzeye ulaşmadığı görülmektedir ($F(2,45)=2,578$, $p=.087$). Güvenilir ifadelerde ortalama KBİA puanlarının mağdur çocuk yaş ve cinsiyeti açısından etkileşimi gösterir grafik aşağıdaki gibidir;

Grafik-1: Güvenilir İfadelerde Ortalama KBİA Puanlarının Mağdur Çocuk Yaş ve Cinsiyeti Açısından Etkileşimi

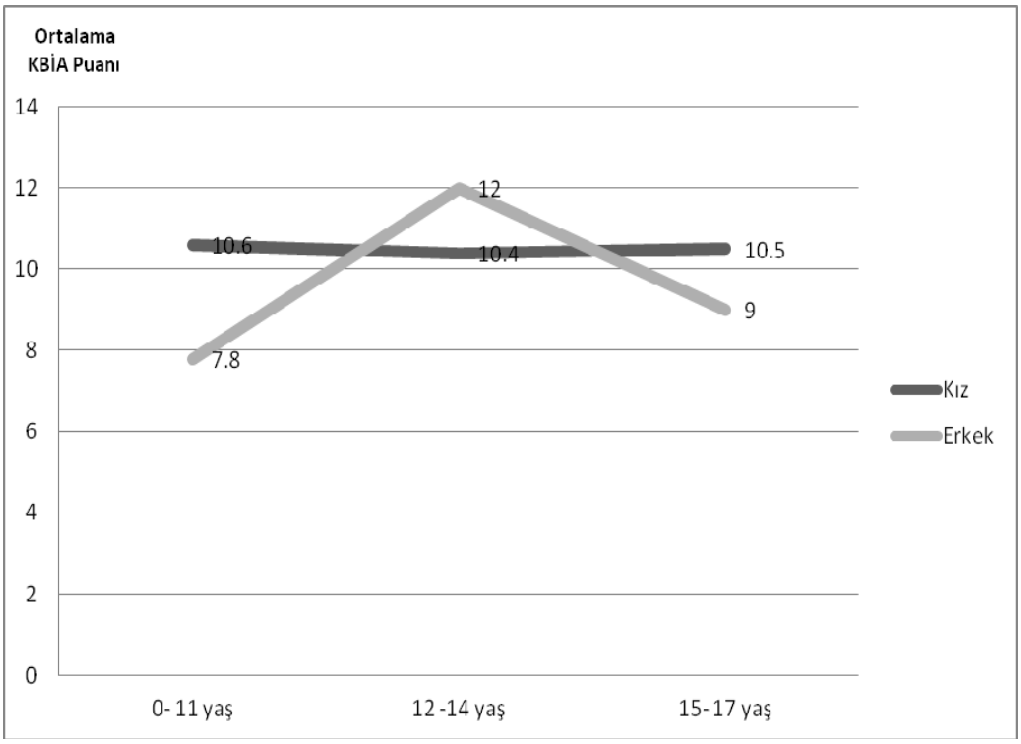

3.2.5.4. İlk Bildirim ile Spontan İfade Arasında geçen Sürenin Kriter Bazlı İfade Analizi Toplam Puanlarına Etkisi

Tüm ifadeler için adli bildirimin ilk yapıldığı zaman ile mahkemede spontan ifadenin görüntülü ve sesli olarak kayıt altına alındığı zaman arasında geçen süre hesaplandığında, ilk bildirim ile spontan ifade arasında geçen sürenin ortalama 11,48±10,140 olduğu görülmüş, arada geçen zamanın mimimum 1 ay, maksimum 51 ay olmak üzere geniş bir aralıkta değişebildiği gözlenmiştir.

Buradan yola çıkarak, güvenilir ifadeler için adli bildirim ile spontan ifade arasında geçen sürenin ortalama KBİA puanlarına etkisini tespit etmek için Pearson Korelasyon Analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, adli bildirim ile spontan ifade arasında geçen sürenin ortalama KBİA puanları ile korelasyon göstermediği bulunmuştur
(r(49)= -,092, p=,522).

3.3. OLAY ŞEKLİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın bu bölümü, tarafların ifadeleri ve dava dosyası içerisindeki diğer belgelerden yola çıkılarak olay yeri, mağdur ile SSÇ arasındaki ilişki, istismarın niteliği ve fiziksel şiddet kullanılıp kullanılmadığına ilişkin verilerin frekans dağılımları ve olaya şekline ilişkin ilgili özelliklerin güvenilir ve şüpheli ifadeler arasında fark gösterip göstermediğini incelemek amacıyla yapılmış Ki-Kare Bağımsızlık Analizi sonuçları sunulacaktır.

Mağdur ifadesinden yola çıkılarak elde edilen olay yeri verilerinin güvenilir ve şüpheli ifadelerdeki dağılımı Tablo-31'da gösterilmiştir.

Tablo-31: Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde Olay Yeri Dağılımlarının Karşılaştırılması

Olay Yeri	Güvenilirlik		
	Güvenilir	Şüpheli	Toplam
Mağdurun Evi	9 (17,6%) [a]	2 (11,1%) [a]	11 (15,9%)
SSÇ'nin Evi	9 (17,6%) [a]	9 (50,0%) [b]	18 (26,1%)
Arkadaş Evi	0 (0,0%) [a]	1 (5,6%) [a]	1 (1,4%)
Kapalı Alan / Metruk Bina	13 (25,5%) [a]	2 (11,1%) [a]	15 (21,7%)
Açık Alan	14 (27,5%) [a]	3 (16,7%) [a]	17 (24,6%)
SSÇ İşyeri	2 (3,9%) [a]	0 (0,0%) [a]	2 (2,9%)
Okul	1 (2,0%) [a]	1 (5,6%) [a]	2 (2,9%)
Kapalı İnfaz Kurumu / Yurt	3 (5,9%) [a]	0 (0,0%) [a]	3 (4,3%)
TOPLAM	51 (100.0%)	18 (100.0%)	69 (100.0%)

***Farklı harf imgeleri hücreler arasında p<.05 düzeyinde oransal farklılıkları ifade eder.**

Buna göre, güvenilir ifadelerde en sık karşılaşılan olay yerinin %27,5 oranında (n=14) açık alanlar olduğu görülmüş, bunu sırasıyla %25,5 oranında (n=13) kapalı alan ve metruk binalar, %17,6 oranında (n=9) mağdurun evi ve %17,6 oranında (n=9) SSÇ'nin evi takip etmiştir. Şüpheli ifadeler grubunun %50.0'sinde (n=9) mağdur olay yerinin SSÇ'nin evi olduğunu, %16,7'sinde (n=3) açık alan olduğunu iddia etmiştir.

Güvenilir ve şüpheli ifadelerde olay yeri dağılımlarının farklılaşıp farklılaşmadığını görebilmek için yapılan Ki-Kare Bağımsızlık Testi sonuçlarına göre, olay yeri dağılımlarının ifade güvenilirliğine göre istatistiksel olarak anlamlı fark göstermediği bulunmuştur (X^2 (7, N

= 69) = 12.779 , p=.078). Çapraz tablonun hangi hücreleri arasında oransal farklılıkların var olduğunu hesaplamak için yapılan z-puanı hesaplamaları ve Bonferroni düzeltmelerinde ise olay yerinin SSÇ evi olduğu beyanının şüpheli ifadelerde (%50.0), mağdur ifadelerinden (%17,6) istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo-32, mağdur beyanına göre, güvenilir ve şüpheli ifadelerde SSÇ ile Mağdur arasındaki ilişki biçimi dağılımlarını göstermektedir.

Tablo-32: Güvenilir ve şüpheli ifadelerde SSÇ ile Mağdur arasındaki ilişki biçimi dağılımlarını

SSÇ ile Mağdur Arasındaki İlişki	Güvenilirlik		
	Güvenilir	Şüpheli	Toplam
Okul arkadaşı	4 (7,8%) [a]	1 (5,6%) [a]	5 (7,2%)
Mahalle arkadaşı	20 (39,2%) [a]	3 (16,7%) [a]	23 (33,3%)
Sevgili	6 (11,8%) [a]	11 (61,1%) [b]	17 (24,6%)
Olaya kadar sosyal medya arkadaşı	1 (2,0%) [a]	2 (11,1%) [a]	3 (4,3%)
Yabancı	6 (11,8%) [a]	0 (0,0%) [a]	6 (8,7%)
Ebeveynlere ait işyerinde çalışan biri	2 (3,9%) [a]	0 (0,0%) [a]	2 (2,9%)
Akraba	3 (5,9%) [a]	1(5,6%) [a]	4 (5,8%)
Abi	6 (11,8%) [a]	0 (0,0%) [a]	6 (8,7%)
Cezaevi/yurt arkadaşı	3 (5,9%) [a]	0 (0,0%) [a]	3 (4,3%)
TOPLAM	51 (100.0%)	18 (100.0%)	69 (100.0%)

***Farklı harf imgeleri hücreler arasında p<.05 düzeyinde oransal farklılıkları ifade eder.**

Buna göre, güvenilir ifadelerde mağdurum SSÇ'yi %39,2 oranında (n=20) olarak tanımladığı görülmüştür. Şüpheli ifadeler grubunun ise SSÇ %61.1'lik bir kesiminde (n=11) sevgili olarak tanımlanmaktadır. Güvenilir ve şüpheli ifadelerde mağdur-SSÇ ilişkisinin dağılımlarının farklılaşıp farklılaşmadığını görebilmek için yapılan Ki-Kare Bağımsızlık Testi sonuçlarına göre, mağdur-SSÇ ilişkisi dağılımlarının ifade güvenilirliğine göre istatistiksel olarak anlamlı fark gösterdiği bulunmuştur (X^2 (8, N = 69) = 23.839 , p=.002). Çapraz tablonun hangi hücreleri arasında oransal farklılıkların var olduğunu hesaplamak için yapılan z-puanı hesaplamaları ve Bonferroni düzeltmelerinde ise şüpheli ifadelerdeki mağdurların

SSÇ'yi sevgili olarak tanımlama oranının (%61.1), güvenilir ifadelerdeki orandan (%11.8) istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu göstermektedir

Tablo-33, mağdur beyanına göre, güvenilir ve şüpheli ifadelerde olay sırasında fiziksel şiddet olup olmadığını göstermektedir.

Tablo-33: Güvenilir ve şüpheli ifadelerde fiziksel şiddet dağılımı

Fiziksel Şiddet	Güvenilirlik		
	Güvenilir	Şüpheli	Toplam
Var	19 (40,4%)	3 (17,6%)	22 (34,4%)
Yok	28 (59,6%)	14 (82,4%)	42 (65,6%)
TOPLAM	47 (100,0%)	17 (100,0%)	64 (100,0%)

Buna göre, 64 dosyada fiziksel şiddet olup olmadığı ile ilgili bilgiye ulaşılmış, bunlardan güvenilir ifade kategorisinde olanların %40,4'ünde (n=19) mağdur olay sırasında SSÇ'nin kendisine fiziksel şiddet uyguladığını beyan ettiği, şüpheli ifadelerde ise bu oranın %17,6 oranında (n=3) iddia edildiğini görülmüştür. Güvenilir ve şüpheli ifadelerde fiziksel şiddete uğradığını belirtme oranının farklılaşıp farklılaşmadığını görebilmek için yapılan Ki-Kare Bağımsızlık Testi sonuçlarına göre, fiziksel şiddet beyanının ifade güvenilirliğine göre istatistiksel olarak anlamlı fark göstermediği bulunmuştur (X^2 (1, N = 64) = 2.871 , p=.090)

Tablo-34 cinsel istismarın niteliğine ilişkin mağdur beyanının güvenilir ve şüpheli ifadelerdeki dağılımını göstermektedir. Tabloya göre, güvenilir ifadelerde istismarın niteliğinin %39,2'sinde (n=20) anal penetrasyon, %17,6'sında (n=9) sürtünme, %15,7'sinde (n=8) öpme+dokunma olarak beyan edildiği görülmüştür. Şüpheli ifadelere bakıldığında ise %61,1'lik bir oranda (n=11) vajinal penetrasyon iddiasında bulunulduğu görülmüştür. İstismarın niteliğinin dağılımının ifade güvenilirliğine göre farklılaşıp farklılaşmadığını görebilmek için yapılan Ki-Kare Bağımsızlık Testi'ne göre, güvenilir ve şüpheli ifadelerde istismar niteliğin istatistiksel olarak anlamlı fark göstermektedir (X^2 (8, N = 69) = 29.972 , p=.000). Çapraz tablonun hangi hücreleri arasında oransal farklılıkların var olduğunu hesaplamak için yapılan z-puanı hesaplamaları ve Bonferroni düzeltmelerinde ise bu farklılığın vajinal penetrasyon ve anal penetrasyon için geçerli olduğunu, güvenilir ifadelerde istismar niteliği olarak anal penetrasyonun öne çıkarak oransal olarak şüpheli ifadelerdeki anal penetrasyon iddialarından istatistiksel olarak anlamlı şekilde oransal fark gösterdiğini, şüpheli ifadeler için ise vajinal penetrasyon iddiasının öne çıkarak, güvenilir ifadelerdeki

vajinal penetrasyon beyanından oransal olarak istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Tablo-34: Cinsel istismarın niteliğine ilişkin mağdur beyanının güvenilir ve şüpheli ifadelerdeki dağılımı

Cinsel İstismarın Niteliği	Güvenilirlik		
	Güvenilir	Şüpheli	Toplam
Vajinal penetrasyon	3 (5,9%) [a]	11 (61,1%) [b]	14 (20,3%)
Anal penetrasyon	20 (39,2%) [a]	2 (11,1%) [b]	22 (31,9%)
Oral penetrasyon	3 (5,9%) [a]	2 (11,1%) [a]	5 (7,2%)
Dokunma	3 (5,9%) [a]	1 (5,6%) [a]	4 (5,8%)
Vajinal+Anal Penetrasyon	2 (3,9%) [a]	0 (0,0%) [a]	2 (2,9%)
Anal+ Oral	2 (3,9%) [a]	0 (0,0%) [a]	2 (2,9%)
Sürtünme	9 (17,6%) [a]	1 (5,6%) [a]	10 (14,5%)
Öpme Dokunma	8 (15,7%) [a]	0 (0,0%) [a]	8 (11,6%)
Cinsel İçerikli Tehdit	1 (2,0%) [a]	1 (5,6%) [a]	2 (2,9%)
TOPLAM	51 (100,0%)	18 (100,0%)	69 (100,0%)

***Farklı harf imgeleri hücreler arasında p<.05 düzeyinde oransal farklılıkları ifade eder.**

3.4. ADLİ SÜRECE İLİŞKİN BULGULAR

Adli sürece ilişkin bulgular bölümünde, olayın ilk bildirildiği kişi, ilk bildirim şekli ve adli bildirimi yapan kişinin kimler olduğu sunulmuştur.

Tablo-35: İfade Güvenilirliğine göre Olayın İlk Bildirildiği Kişi Dağılımı

İlk Bildirilen Kişi	Güvenilirlik		
	Güvenilir	Şüpheli	Toplam
Arkadaş	7 (13,7%) [a]	5 (27,8%) [a]	12 (17,4%)
Anne	17 (33,3%) [a]	3 (16,7%) [a]	20 (29,0%)
Baba	7 (13,7%) [a]	2 (11,1%) [a]	9 (13,0%)
Öğretmen	6 (11,8%) [a]	2 (11,1%) [a]	8 (11,6%)
Aileden başka bir yetişkin	3 (5,9%) [a]	0 (0,0%) [a]	3 (4,3%)
Abla/abi	2 (3,9%) [a]	0 (0,0%) [a]	2 (2,9%)
Polis	6 (11,8%) [a]	6 (33,3%) [b]	12 (17,4%)
İKM	1 (2,0%) [a]	0 (0,0%) [a]	1 (1,4%)
Tanık	2 (3,9%) [a]	0 (0,0%)	2 (2,9%)
TOPLAM	51 (100,0%)	18(100.0%)	69 (100.0%)

***Farklı harf imgeleri hücreler arasında p<.05 düzeyinde oransal farklılıkları ifade eder.**

Tablo 35, güvenilir ve şüpheli ifadeler için ayrı ayrı istismar olayının ilk bildirildiği kişinin mağdur ile yakınlığına ilişkin sıklık dağılımlarını göstermektedir. Buna göre, en sık ilk bildirim yapılan kişinin güvenilir dosyaların %33.3'ünde (n=17) mağdurun annesi olduğu görülmüştür. Güvenilir ifadeler için, bunu 2. sırada %13,7'lik paylarla arkadaş ve baba takip etmiştir. Şüpheli ifadelere bakıldığında ise, ilk bildirimin en sık yapıldığı kişi %33,3'lük bir kısmında (n=6) polistir. Polise yapılan ilk bildirimlerin tümünde, olay kayıp çocuk ihbarı sonucu bulunan mağdurla yapılan görüşmeler kapsamında ifade edilmiştir.

Çapraz tablonun hangi hücreleri arasında oransal farklılıkların var olduğunu hesaplamak için yapılan z-puanı hesaplamaları ve Bonferroni düzeltmelerinde ise bu farklılığın sadece polise yapılan bildirimler için geçerli olduğunu, ilk bildirilen kişi dağılımının ifade güvenilirliğine göre farklılaşıp farklılaşmadığını görebilmek için yapılan Ki-Kare Bağımsızlık Testi'ne göre, güvenilir ve şüpheli ifadelerde ilk bildirilen kişi dağılımını açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığını ortaya koymuştur (X^2 (8, N = 69) = 9.243 , p=.322).

Tablo 36 güvenilir ve şüpheli ifadeler için ayrı ayrı istismar olayında mağdurun olayı ilk bildirim şeklinin dağılımlarını göstermektedir. Buna göre, ifadelerin %60,9'unun çocuğun spontan anlatımı sonucu ortaya çıktığı görülmektedir. Bir başkasının uyarısı veya mağdur çocukta meydana gelebilecek fiziksel, davranışsal, ruhsal tepkilerden yola çıkarak şüphe üzerine çocuğa konu ile ilgili sorular yönlendirip durumun açığa çıktığı dosya oranı ise %39,1'dir. Yapılan Ki-Kare Bağımsızlık Testi, güvenilir ve şüpheli ifadelerde ilk bildirim şeklinin dağılımının istatistiksel olarak anlamlı fark göstermediğini ortaya koymuştur (X^2 (2, N = 69) = .842 , p=.656).

Tablo-36: İfade Güvenilirliğine göre Olayın İlk Bildirim Şeklinin Dağılımı

İlk Bildirim Şekli	Güvenilirlik		
	Güvenilir	Şüpheli	Toplam
Spontan	30 (58,8%) [a]	12 (66,7%) [a]	42 (60,9%)
Başkalarının uyarısı sonucu soru yönlendirilerek	7 (13,7%) [a]	3 (16,7%) [a]	10 (14,5%)
Şüphe üzerine soru sorularak	14 (27,5%) [a]	3 (16,7%) [a]	17 (24,6%)
TOPLAM	51 (100,0%)	18(100.0%)	69 (100.0%)

***Farklı harf imgeleri hücreler arasında p<.05 düzeyinde oransal farklılıkları ifade eder.**

Tablo 37, ifade güvenilirliğine göre adli bildirimi yapan kişi dağılımlarını göstermektedir. Güvenilir ifadelerde, adli bildirimi en çok yapan kişi %41,2'lik bir oranla annedir, bunu sırasıyla baba (%23,5) ve öğretmen/okul müdürü (%11,8) takip etmektedir. Şüpheli ifadeler için ise, en sık adli bildirimde bulunan kişi babadır (%44,4). Yapılan Ki-Kare Bağımsızlık Testi, güvenilir ve şüpheli ifadelerde adli bildirim yapan kişinin mağdura yakınlık derecesinin dağılımının istatistiksel olarak anlamlı fark göstermediğini ortaya koymuştur (X^2 (7, N = 69) = 7.343 , p=.394).

Tablo-37: İfade Güvenilirliğine göre Adli Bildirimi Yapan Kişi Dağılımı

Adli Bildirimi Yapan Kişi	Güvenilirlik		
	Güvenilir	Şüpheli	Toplam
Anne	21(41.2%) [a]	4 (22.2%) [a]	25 (36,2%)
Baba	12 (23,5%) [a]	8 (44,4%) [a]	20 (29,0%)
Güvenlik/Bekçi/Tanık	5 (9,8%) [a]	2 (11,1%) [a]	7 (10,1%)
Öğretmen/Okul Müdürü	6 (11,8%) [a]	2 (11,1%) [a]	8 (11,6%)
Doktor	0 (0,0%) [a]	1 (5,6%) [a]	1 (1,4%)
SSÇ	1 (2,0%) [a]	0 (0,0%) [a]	1 (1,4%)
Kendisi	4 (7,8%) [a]	1 (5,6%) [a]	5 (7,2%)
Komşu	2 (3,9%) [a]	0 (0,0%) [a]	2 (2,9%)
TOPLAM	51 (100,0%)	18(100.0%)	69 (100.0%)

***Farklı harf imgeleri hücreler arasında p<.05 düzeyinde oransal farklılıkları ifade eder.**

Tablo 38, ifade güvenilirliğine göre olay ile adli bildirim arasında geçen sürenin frekans dağılımını göstermektedir.

Tablo-38: İfade Güvenilirliğine göre Olay ile Adli Bildirim Arasında Geçen Sürenin Frekans Dağılımı

Olay İle Adli Bildirim Süresi Arasında Geçen Zaman	Güvenilirlik		
	Güvenilir	Şüpheli	Toplam
İlk 2 gün	29 (56,9%) [a]	8 (44,4%) [a]	37 (53,6%)
İlk 1 hafta	5 (9,8%) [a]	0 (0;0%) [a]	5 (7,2%)
1 ay içerisinde	8 (15,7%) [a]	3 (16,7%) [a]	11 (15,9%)
2 ay içerisinde	3 (5,9%) [a]	1 (5,6%) [a]	4 (5,8%)
6 ay içerisinde	2 (3,9%) [a]	1(5,6%) [a]	3 (4,3%)
1 yıl içerisinde	1 (2,0%) [a]	4(22,2%) [b]	5(7,2%)
1 yıldan daha uzun süre sonra	3 (5,9%) [a]	1(5,6%) [a]	4 (5,8%)
TOPLAM	51 (100,0%)	18 (100,0%)	69 (100,0%)

***Farklı harf imgeleri hücreler arasında p<.05 düzeyinde oransal farklılıkları ifade eder.**

Buna göre, iddia edilen cinsel istismar olayının gerçekleştiği söylendiği zaman ile adli mercilere ilk bildirimin yapıldığı zaman arasında geçen süre incelendiğinde, güvenilir ifadelerin %56.9'unda bildirimin ilk 2 gün içerisinde yapıldığı (n=29), %9.8'inin ilk bir hafta içerisinde (n=5), %15,7'sinin ilk bir ay içerisinde (n=8) yapıldığı görülmektedir. Şüpheli ifadelerin ise, %44.4'ü ilk 2 gün içerisinde gerçekleştiği iddiasıyla yapılırken, olayın üzerinden 6 aydan uzun süre geçtiği iddia edilen şüpheli ifade oranı %27.8'dir.

Olay ile adli bildirim arasında geçen süre dağılımının ifade güvenilirliğine göre farklılaşıp farklılaşmadığını görebilmek için yapılan Ki-Kare Bağımsızlık Testi'ne göre, güvenilir ve şüpheli ifadeler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır (X^2 (6, N = 69) = 9.779 , p=.134).

3.5. ADLİ SÜREÇTE DELİL NİTELİĞİ TAŞIYABİLECEK DEĞİŞKENLERE İLİŞKİN BULGULAR

Adli süreçte delil olarak kullanılabilecek görgü tanığı ifadeleri, anogenital muayene bulguları, mağdurun psikiyatrik değerlendirme bulguları, SSÇ'nin itirafı gibi veriler güvenilir ve şüpheli ifadeler için ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Tablo 39, güvenilir ve şüpheli ifadelerde görgü tanığı olup olmadığını göstermektedir. Buna göre, güvenilir ifadelerin %27,5'inde görgü tanığı bulunurken (n=14), şüpheli ifadelerde bu oran %5,6'dır(n=1). Şüpheli ifadelerde görgü tanığı olayın gerçekleştiği iddia edilen zamandamağdur ve SSÇ ile birlikte olduğu ve olayın gerçekleşmediği yönünde tanıklık etmiştir. Yapılan Ki-Kare Bağımsızlık Testi, güvenilir ifadeler ve şüpheli ifadelerde görgü tanığı bulunma oranı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu göstermektedir. (X^2 (1, N = 69) = 8.878 , p=.049).

Tablo-39: Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde Görgü Tanığı

Görgü Tanığı	Güvenilirlik		
	Güvenilir	Şüpheli	Toplam
Yok	37 (72,5%)	17 (94,4%)	54
Var	14 (27,5%)	1 (5,6%)	15
TOPLAM	51 (100.0%)	18 (100.0%)	69

Tablo 40, güvenilir ve şüpheli ifadelerdeki anogenital muayene bulgularının dağılımını göstermektedir. Dosyaların 67'sinde anogenital muayeneye ilişkin rapora rastlanmıştır. Bunların 50'si güvenilir, 17'si şüpheli ifadelere aittir. Anogenital muayeneye ilişkin tıbbi raporu olan güvenilir dosyaların, %66,0'sında herhangi bir bulguya rastlanmadığı belirtilirken(n=33), %22,0'sinde anal fisür (n=11) bulgularına rastlanmıştır. Şüpheli ifadelerin ise %52,9'unda (n=9) herhangi bir bulguya rastlanmazken, %35,3'ünde eski vajinal deflorasyon (n=6) bildirilmiştir. Anogenital muayene bulgularının dağılımının ifade güvenilirliğine göre farklılaşıp farklılaşmadığını görebilmek için yapılan Ki-Kare Bağımsızlık Testi'ne göre, güvenilir ve şüpheli ifadelerde anogenital muayene bulguları istatistiksel olarak anlamlı fark göstermektedir (X^2 (6, N = 67) = 19.092 , p=.004). Çapraz tablonun hangi hücreleri arasında oransal farklılıkların var olduğunu hesaplamak için yapılan z-puanı hesaplamaları ve Bonferroni düzeltmelerinde ise bu farklılığın anal fisür ve eski vajinal deflorasyon bulgularına ilişkin dağılımlar için geçerli olduğunu tespit edilmiştir.

Tablo-40: Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde Anogenital Muayene Bulguları

Anogenital Muayene Bulguları	Güvenilirlik		
	Güvenilir	Şüpheli	Toplam
Yeni Vajinal Yırtık	2 (4,0%) [a]	0 (0,0%) [a]	2 (3,0%)
Anal Fisür	11 (22,0%) [a]	0 (0,0%) [b]	11 (16,4%)
Eski Vajinal Deflorasyon	3 (6,0%) [a]	6 (35,3%) [b]	9 (13,4%)
Anatomik Bakire	0 (0,0%) [a]	1 (5,9%) [a]	1 (1,5%)
Gebelik	0 (0,0%) [a]	1 (5,9%) [a]	1 (1,5%)
Rektal Tuşede Sfinkter Fonksiyonu Azalması	1 (2,0%) [a]	0 (0,0%) [a]	1 (1,5%)
Bulgu Yok	33 (66,0%) [a]	9 (52,9%) [a]	42 (62,7%)
TOPLAM	50 (100,0%)	17 (100,0%)	67 (100,0%)

***Farklı harf imgeleri hücreler arasında p<.05 düzeyinde oransal farklılıkları ifade eder.**

Tablo 41, güvenilir ve şüpheli ifadelerde mağdurun psikiyatrik değerlendirme bulguları sunmaktadır. 69 dosyanın 58'inde adli psikiyatrik değerlendirmeye ilişkin rapor mevcuttur. Bunların 43'ü güvenilir, 15'i şüpheli ifadelere ait dosyalarda yer almaktadır. Adli psikiyatrik değerlendirme yapılmış güvenilir ifadelerin, %48,8'inde TSSB, %20,9'unda Akut Stress Bozukluğu, %9,3'ünde TSSB+Depresif Bozukluk, %7,0'sinde Depresif Bozukluk ve %7,0'sinde Anksiyeteli Uyum Bozukluğu Teşhisine rastlanmaktadır. Hiçbir bulguya rastlanmayan sadece 1 (%2,3) güvenilir ifade vardır. Adli psikiyatrik değerlendirmesi yapılmış şüpheli ifadelerin ise, %33,3'ünde (n=5) hiçbir psikiyatrik bulguya rastlanmamıştır. Ancak bunun yanı sıra şüpheli ifadelerde de, %26,7 TSSB+Depresif Bozukluk, %13,3 TSSB, ve %13,3 Depresif Bozukluk tanısı konduğu görülmektedir. Adli psikiyatrik muayene bulgularının dağılımının ifade güvenilirliğine göre farklılaşıp farklılaşmadığını görebilmek için yapılan Ki-Kare Bağımsızlık Testi'ne göre, güvenilir ve şüpheli ifadelerde adli psikiyatrik muayene bulguları istatistiksel olarak anlamlı fark göstermektedir (X^2 (8, N = 58) = 23.529 , p=.003). Çapraz tablonun hangi hücreleri arasında oransal farklılıkların var olduğunu hesaplamak için yapılan z-puanı hesaplamaları ve Bonferroni düzeltmelerinde ise bu farklılığın TSSB bulguları ve bulgu olmayan durumalra ilişkin dağılımlar için geçerli olduğunu tespit edilmiştir.

Tablo-41: Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde Mağdurun Psikiyatrik Değerlendirme Bulguları

Mağdurun Psikiyatrik Değerlendirme Sonucu Aldığı Tanı	Güvenilirlik		
	Güvenilir	Şüpheli	Toplam
TSSB	21 (48,8%) [a]	2 (13,3%) [b]	23 (39,7%)
Depresif Bozukluk	3 (7,0%) [a]	2 (13,3%) [a]	5 (8,6%)
TSSB + Depresif Bozukluk	4 (9,3%) [a]	4 (26,7%) [a]	8 (13,8%)
Akut Stress Bozuklugu	9 (20,9%) [a]	0 (0,0%) [a]	9 (15,5%)
TSSB+ ADHD	1(2,3%) [a]	0 (0,0%) [a]	1 (1,7%)
Anksiyeteli Uyum Bozuklugu	3 (7,0%) [a]	1(6,7%) [a]	4 (6,9%)
Psikotik Bozukluk	1 (2,3%) [a]	0 (0,0%) [a]	1 (1,7%)
Kişilik ve Davranış Bozukluğu	0 (0,0%) [a]	1 (6,7%) [a]	1 (1,7%)
Yok	1 (2,3%) [a]	5 (33,3%) [b]	6 (10,3%)
TOPLAM	43 (100,0%)	15 (100,0%)	58 (100,0%)

***Farklı harf imgeleri hücreler arasında p<.05 düzeyinde oransal farklılıkları ifade eder.**

Tablo 42, güvenilir ve şüpheli mağdur ifadelerinde, dosyada sanık sıfatı ile yer alan SSÇ'nin ifade niteliğinin dağılımını göstermektedir. Buna göre, güvenilir ifadelerin %29,2'sinde SSÇ olayı tümüyle reddetmiş, %27,1'inde olay günü birlikte olduklarını kabul etmiş ancak her türlü cinsel eylemi reddetmiş, %20,8'inde cinsel eylemin rıza dahilinde olduğunu beyan etmiş ve %22,9'unda istismarı kabul etmiştir. Şüpheli ifadelerin ise, %25,0'inde SSÇ olayı tümüyle reddetmiş, %12,5'inde olay günü birlikte olduklarını kabul etmiş ancak her türlü cinsel eylemi reddetmiş, %62,5'inde cinsel eylemin rıza dahilinde olduğunu beyan etmiştir. SSÇ ifadesinin niteliğinin dağılımının ifade güvenilirliğine göre farklılaşıp farklılaşmadığını görebilmek için yapılan Ki-Kare Bağımsızlık Testi'ne göre, güvenilir ve şüpheli ifadelerde SSÇ ifadesi istatistiksel olarak anlamlı fark göstermektedir (X^2 (3, N = 69) = 11,496 , p=.009). Çapraz tablonun hangi hücreleri arasında oransal farklılıkların var olduğunu hesaplamak için yapılan z-puanı hesaplamaları ve Bonferroni düzeltmelerinde

ise bu farklılığın rıza dışı cinsel eylemin reddi ve istismarın kabulüne ilişkin dağılımlar için geçerli olduğunu tespit edilmiştir.

Tablo-42: Güvenilir ve Şüpheli İfadelerde SSÇ İfadesinin Niteliği

SSÇ İfadesi	Güvenilirlik		
	Güvenilir	Şüpheli	Toplam
Tümüyle red	14 (29,2%) [a]	4 (25,0%) [a]	18 (28,1%)
Olay günü birlikte oldukları kabul, her türlü cinsel eylem red	13 (27,1%) [a]	2 (12,5%) [a]	15 (23,4%)
Rıza dışı cinsel eylem red	10 (20,8%) [a]	10 (62,5%) [b]	20 (31,2%)
Kabul	11 (22,9%) [a]	0 (0,0%) [b]	11 (17,2%)
TOPLAM	48 (100.0%)	16 (100.0%)	69 (100.0%)

***Farklı harf imgeleri hücreler arasında p<.05 düzeyinde oransal farklılıkları ifade eder.**

Fiziksel şiddet iddiası olan 22 dosyanın %36,4'ünde (n=8) iddiayla tutarlı ve destekleyecek nitelikte cebir, darp izine ilişkin bulgulara rastlandığını gösterir tıbbi rapor bulunurken, geri kalanlarında iddia edilen fiziksel şiddete ilişkin belirti bulunamadığı beyan edilmiş, ayrıca bulgu rastlanan raporların hepsinin güvenilir ifadelere ait olduğu görülmüştür. Tüm dava dosyaları içerisinde ise fiziksel şiddeti destekler nitelikte rapor bulunan dosya oranı %11,60'tır. Zira, fiziksel şiddeti destekler nitelikte tıbbi verilerin bulunuyor olması dahi doğrudan cinsel istismarın kanıtı olarak kullanılabilecek niteliğe sahip değildir.

Olaya ilişkin görsel ve/veya sesli kayıtların varlığı da, adli sürece önemli katkı sağlayan verilerdendir. Güvenilir ifadelerin 2 tanesinde, şüpheli ifadelerin ise 1 tanesinde olayın nasıl gerçekleştiğine ilişkin görsel materyale ulaşılabilmiştir. Şüpheli ifadede ulaşılan görsel delil 15 yaş üstündeki bir çocuğa ait olduğundan davanın hukuki boyutunun cinsel istismar değil reşit olmayanla cinsel ilişki olduğu yönünde hakim takdirini değiştirecek niteliktedir.

Hiçbir dosyada DNA verilerini sunabilecek kriminalistik raporlarına ve/veya rapora ilişkin mahkeme tutanaklarına rastlanmamıştır.

4. TARTIŞMA

4.1. KRİTER BAZLI İFADE ANALİZİ BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu araştırma sonuçlarına göre, KBİA toplam puanları, güvenilir ifadelerde şüpheli ifadelere göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha fazladır. Güvenilir ifadelerdeki KBİA toplam puanları şüpheli ifadekilerden daha yüksektir. Buradan yola çıkarak çalışmanın ana hipotezinin desteklendiğini söylemek mümkündür. Bu bulgular,KBİA'nin güvenilir ve şüpheli ifadelerde anlamlı fark göstermesi açısından, literatürdeki bir çok araştırmayla uyumludur (Vrij, 2005; Esplin, ve ark.,1988; Boychuk, 1991, Parker & Brown, 2000; Craig, Sheibe, Kircher, Raskin & Dodd ,1999; Lamb, Sternberg, Esplin, Hershkowitz, Orbach & Hovav; 1997).

Güvenilir İfadelerde KBİA toplam puan ortalaması 9,43±2,531 iken, şüpheli ifadelerde toplam puan ortalamasının 5,00±1,815 olduğu görülmüştür. Bu çalışma, KBİA'nin güvenilir ve şüpheli ifadelerde anlamlı fark göstermesi açısından Esplin ve Arkadaşları (1988) tarafından cinsel istismar iddiası ile polise ifade vermiş 3-15 yaşları arasındaki mağdur çocukların ifadelerini içeren çalışma ile örtüşür niteliktedir. Ancak, Esplin ve Arkadaşları'nın (1988) çalışmasında kriter puanlamalarında, 19 kriterin her biri yok, var, güçlü düzeyde var değerlendirmesi üzerinden 0-2 aralığında puanlandırılmış ve toplam KBİA puanları 38 üzerinden belirlenmiş ve araştırma sonucunda, güvenilir ifadelerde toplam KBİA puanı ortalamalasının 24.8, şüpheli ifadelerde ise 3.6 olarak bulunmuştur. Bu araştırma kapsamında ise, her bir kriter için 0-1 aralığında bir puanlama sistemi kullanılmış ve ifadelerin alabileceği maksimum KBİA puanı 19 olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla, güvenilir ve şüpheli ifadeler arasındaki KBİA toplam puan ortalaması farkı açısından iki çalışma farklılık göstermektedir. Boychuk (1991) tarafından 4-16 yaşları arasındaki çocukların konu olduğu 75 cinsel istismar dosyasındak ifadelerin incelenmesi üzerinden yapılan çalışmada ise, güvenilir ve şüpheli ifadeler arasındaki toplam KBİA puanı ortalaması farkı, Esplin ve arkadaşlarının (1988) yaptığı çalışmada olduğu kadar yüksek olmasa da istatistiksel olarak ayırt edici nitelikte olduğu belirtilmiştir. Craig, Sheibe, Kircher, Raskin ve Dodd (1999), 3-16 yaşları arasında 48 çocuk mağdurun dosyaları üzerinden yaptığı çalışmada ise, güvenilir ifadelerdeki KBİA toplam puan ortalaması 7,2 olarak bulunurken, şüpheli ifadelerde 5,7 olduğu görülmüştür.Ancak Craig, Sheibe, Kircher, Raskin ve Dodd (1999)'in çalışmasında da, KBİA

19 kriterinden sadece ilk 14'ü değerlendirmeye katılmış, motivasyonel veriler ve suça özgü ayrıntılar değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Benzer şekilde, Lamb, Sternberg, Esplin, Hershkowitz, Orbach ve Hovav (1997), 4-12 yaşları arasındaki çocukların cinsel istismar iddiası ile adli mercilere yansıyan dosyaları üzerinde yaptığı çalışmada, Craig, Sheibe, Kircher, Raskin ve Dodd'in çalışmasında (1999) olduğu gibi ilk 14 kriteri baz almış, sadece nitelikli cinsel istismar iddiası olan 98 ifadeyi çalışmaya dahil etmiştir. Güvenilir ve şüpheli ifadelerin KBİA puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulmasına rağmen ortalama puanların birbirine çok yakın olduğu (güvenilir ifade: 6,74, şüpheli ifade: 4,85) görülmüştür. Bu çalışmada da güvenilir ifadelerin KBİA puan ortalaması, Craig, Sheibe, Kircher, Raskin ve Dodd'in çalışmasında (1999) olduğu gibi, şüpheli ifadelerdeki puan ortalamasından anlamlı şekilde farklı bulunmuştur. Ancak dahil edilen kriter sayısının da etkisiyle, güvenilir-şüpheli ifadeler arasındaki puan ortalaması farkı Craig, Sheibe, Kircher, Raskin ve Dodd'in çalışmasıyla (1999) karşılaştırıldığında daha yüksektir. Sonuç olarak, güvenilir ve şüpheli ifadelerde KBİA toplam puan ortalamalarını açısından değerlendirildiğinde, çalışmaların genelinde güvenilir ifadelerideki KBİA toplam puan ortalamalarının, şüpheli ifadelerinkinden yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Ancak, kullanılan puanlama yöntemi ve çalışmaya dahil edilen kriter sayısı değişiklik gösterdiğinden, güvenilir ve şüpheli ifadelerdeki toplam puan ortalamaları ve bunların arasındaki farkta değişiklik gösterebilmektedir.

4.1.1. Her Bir Kriterin Kendi Başına Güvenilir ve Şüpheli İfadeleri Ayırt Etme Gücünün Değerlendirilmesi

Bu çalışma kapsamında, her bir kriter güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırt edici niteliği açısından değerlendirildiğinde 19 kriterin 10 tanesinin bu özelliği sahip olduğu ve güvenilir ve şüpheli ifadelerde yer alma oranları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark gösterdiği bulunmuştur. Güvenilir ve şüpheli ifadeleri tek başına ayırt edici niteliğe sahip olan kriterler, mantısal yapı, yapılandırılmamış ürün, detayların niceliği, bağlamsal çatı, diyalogların alıntılanması, gereğinden fazla detay, yanlış yorumlanmış doğru aktarılan detaylar, ilintili dışsal bağlantılar, kendiliğinden düzeltmeler ve suça özgü ayrıntılardır. Tek başına güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırt edemeyen kriterler ise etkileşimlerin tanımlanması, olaya ilişkin beklenmedik komplikasyonların aktarımı, alışılmadık detaylar, olay anındaki subjektif ruh haline ilişkin söylemler, saldırganın ruh haline ilişkin atıflar, hatırlama güçlüklerine ilişkin göndermeler, kendi ifadesinden şüphe etme, kendini suçlama ve saldırganı mazur görme kriterleridir.

Konuyla ilgili diğer alan çalışmaları değerlendirildiğinde, Esplin ve arkadaşları'nın çalışmasında (1988), her bir kriter güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırt edici niteliği açısından değerlendirildiğinde 19 kriterin 16'sının bu özelliği taşıdığı, yanlış yorumlanmış doğru aktarılan detaylar, kendi ifadesinden şüphe etme, kendini suçlama kriterlerinin tek başına ayırt edici güce sahip olmadığı belirtilmiştir.Boychuk (1991) tarafından yapılan çalışmada ise, 19 kriterin 13 tanesinin tek başına ayırt edici nitelikte olduğu saptanmıştır. Ayırt edici niteliğe sahip olmayan kriterler, yanlış yorumlanmış doğru aktarılan detaylar, saldırganın ruh haline ilişkin atıflar, hatırlama güçlüklerine ilişkin göndermeler, kendi ifadesinden şüphe etme, kendini suçlama ve suça özgü ayrıntılardır. Parker ve Brown'un (2000), toplam 19 kriterden sadece 6 tanesinin tek başına bu niteliği sahip olduğu görülmektedir. Bu kriterler, yapılandırılmamış ürün, detayların niceliği, etkileşimlerin tanımlanması, diyalogların alıntılanması, olay anındaki subjektif ruh haline ilişkin söylemler ve saldırganın ruh haline ilişkin atıflardır.Lamb, Sternberg, Esplin, Hershkowitz, Orbach ve Hovav (1997), 14 kriterin sadece 5 tanesinin güvenilir ve şüpheli ifadeler için anlamlı fark gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu kriterler, yapılandırılmamış ürün, detayların niceliği, bağlamsal çatı, etkileşimlerin tanımlanması ve diyalogların alıntılananmasıdır. Roma, San Martini, Sabatello,Tatarelli ve Ferracuti'nin çalışmasında ise (2011) ayırt etme gücü en yüksek kriterler, detayların niceliği, etkileşimlerin tanımlanması ve olay anındaki subjektif ruh haline ilişkin söylemler kriterleridir. Tablo 43, bu çalışma kapsamında, her bir kendi başına güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırt etme gücüne ilişkin bulguların literatürdeki diğer alan çalışmaları ile uyumluluğuna dair karşılaştırmaları ortaya koymaktadır. Buna göre, yapılandırılmamış ürün, detayların niceliği, diyalogların alnıtılanması kriterlerinin mevcut çalışma da dahil tüm çalışmalarda güvenilir ve şüpheli ifadeleri kendi başına ayırt etme gücüne sahip olduğu görülmektedir ve bu çalışmanın bulguları literatürle tam uyum göstermiştir. Kendi ifadesinden şüphe etme ve kendini suçlama kriterleri ise mevcut çalışma da dahil olmak üzere hiçbir çalışmada güvenilir ve şüpheli ifadeleri tek başına ayırt edememiştir. Geri kalan kriterler için ise literatürle kısmi uyumlu veriler elde edilmiştir. Örneğin; literatürdeki alan çalışmaları mantıksal yapı kriterini güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırt edebilme gücü açısından değerlendirildiğinde Esplin ve ark.(1988) ile Boychuk (1991)'un yaptığı çalışmalarsa mantıksal yapı kriteri tek başına ayırt edici nitelikte bulunurken, ve mevcut çalışma ile de uyum gösterirken, Parker ve Brown (2000) ile Lamb, Sternberg, Esplin, Hershkowitz, Orbach ve Hovav (1997) tarafından yapılan çalışmalar bu durumu desteklememektedir. Parker ve Brown'un çalışması (2000) tek kodlayıcı kullanıldığı ve güvenilir-şüpheli ifade gruplamasında "tecavüzün gerçekleştiğine dair ikna edici deliller" şeklinde nitelendirilmiş

içeriği belirsiz bir yöntemin kullanılmış olması, Lamb, Sternberg, Esplin, Hershkowitz, Orbach ve Hovav'ın çalışmasında ise (1997), örneklemin 4-12 yaşları arasındaki cinsel istismar mağduru çocuklardan oluşması ve yaş ortalamasının diğer çalışmalara göre düşük olmasının bu farklılığın nedenlerinden olabileceği düşünülmektedir. Bağlamsal çatı kriterinin mevcut çalışmada güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırt edebildiği ve bunun literatürdeki tartışmaya katılan 4 alan çalışmadan 3'üyle uyumlu görülmüştür. Uyumlu sonuçlar elde edilemeyen çalışma ise Parker ve Brown (2000) tarafından yapılandır. Olaya ilişkin beklenmedik komplikasyonların aktarımı, alışılmadık detaylar kriterleri, gereğinden fazla detay kriterleri, ilintili dışsal bağlantılar ve kendiliğinden düzeltmeler kriterleri, literatürdeki alan çalışmalarıyla yarı yarıya uyum göstermiştir. Gereğinden fazla detay, ilintili dışsal bağlantılar ve kendiliğinden düzeltmeler kriterleri güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırt edici nitelikte bulunmuş ve Esplin ve arkadaşları (1988) ile Boychuk (1991) tarafından yapılan çalışmalarla uyum göstermiştir. Olaya ilişkin beklenmedik komplikasyonların aktarımı ve alışılmadık detaylar ise güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırt edici nitelikte bulunamamış ve Parker ve Brown (2000) ile Lamb, Sternberg, Esplin, Hershkowitz, Orbach ve Hovav'in (1997) çalışmaları ile uyumluluk göstermiştir. Bağlamsal çatı kriteri güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırt edici nitelikte bulunmuş ve sadece Parker ve Brown (2000) tarafından yapılan çalışmayla uyumsuzluk göstermiştir. Olay anındaki subjektif ruh haline ilikin söylemler kriteri güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırt edici nitelikte bulunamamış ve sadece Lamb, Sternberg, Esplin, Hershkowitz, Orbach ve Hovav (1997) tarafından yapılan çalışmayla uyum sağlamıştır. Saldırganın ruh haline ilişkin atıflar kriteri literatürle yarı yarıya uyumlu bulunmuştur ve bu çalışmalar kriterin güvenilir ve şüpheli ifadeleri tek başına ayırt edemeyeceği yönünde verilere ulaşan Boychuk (1991) ile Lamb, Sternberg, Esplin, Hershkowitz, Orbach ve Hovav'in (1997) çalışmalarıdır. Suça özgü ayırntılar kriteri de sadece Esplin ve arkadaşları (1988) tarafından yapılan çalışma ile uymulu bulunmuştur. Kriterlerin güvenilir ve şüpheli ifadeleri tek başına ayırt etme gücü açısından literatürle en uyumsuz bulguların elde edildiği kriterler ise etkileşimlerin tanımlanması ve yanlış yorumlanmış doğru aktarılan detaylardır. Bu çalışmada etkileşimlerin tanımlanması kriterinin kendi başına güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırt etme gücü olmadığı yönünde bulgular elde edilirken, diğer alan çalışmalarının tümü bu kriterin güvenilir ve şüpheli ifadeleri tek başına ayırt edebilecek nitelikte olduğu yönünde verilere ulaşmıştır. Yanlış yorumlanmış doğru aktarılan detaylar kriteri ise bu çalışma kapsamında güvenilir ve şüpheli ifadeleri tek başına ayırt edebilmişken, lüteratürdeki diğer çalışmalar bu durumu destekleyecek verilere ulaşamamıştır.

Tablo-43: Bu Çalışma Kapsamında Her Bir Kriterin Kendi Başına Güvenilir ve Şüpheli İfadeleri Ayırt Etme Gücüne İlişkin Bulguların Literatürdeki Diğer Alan Çalışmaları ile Karşılaştırılması

KRİTER BAZLI İFADE ANALİZİ KRİTERLERİ	Mevcut Çalışma	Esplin ve ark. (1988)	Boychuk (1991)	Parker ve Brown (2000)	Lamb, Sternberg, Esplin, Hershkowitz, Orbach ve Hovav (1997)	Roma, San Martini, Sabatello, Tatarelli ve Ferracuti (2011)
1-) Mantıksal Yapı	√	√	√	X	X	
2-) Yapılandırılmamış Ürün	√	√	√	√	√	
3-) Detayların Niceliği	√	√	√	√	√	√
4-) Bağlamsal Çatı	√	√	√	X	√	
5-) Etkileşimlerin Tanımlanması	X	√	√	√	√	√
6-) Diyalogların Alıntılanması	√	√	√	√	√	
7-) Olaya İlişkin Beklenmedik Komplikasyonların Aktarımı	X	√	√	X	X	
8-) Alışılmadık Detaylar	X	√	√	X	X	
9-) Gereğinden Fazla Detay	√	√	√	X	X	
10-) Yanlış Yorumlanmış Doğru Aktarılan Detaylar	√	X	X	X	X	
11-) İlintili Dışsal Bağlantılar	√	√	√	X	X	
12-) Olay Anındaki Subjektif Ruh Haline İlişkin Söylemler	X	√	√	√	X	√
13-) Saldırganın Ruh Haline İlişkin Atıflar	X	√	X	√	X	
14-) Kendiliğinden Düzeltmeler	√	√	√	X	X	
15-) Hatırlama Güçlüklerine İlişkin Göndermeler	X	√	X	X	-	-
16-) Kendi İfadesinden Şüphe Etme	X	X	X	X	-	-
17-) Kendini Suçlama	X	X	X	X	-	-
18-) Saldırganı Mazur Görme	X	√	√	X	-	-
19-) Suça Özgü Ayrıntılar	√	√	X	X	-	-

Mevcut çalışma ile literatürdeki alan çalışmalarının genel anlamda örtüştüğünü söylemek mümkündür. Uyumsuz bulguların nedeninin de çalışmalarda yer alan ve KBİA

değerlendirmelerine etki edebilecek, örneklem özellikleri, değerlendirme ve puanlama kriterleri, öncesinde yapılan adli görüşmelerde ve adli görüşmenin olaydan ne kadar zaman sonra yapıldığında meydana gelen farklılıklar gibi etkenlerden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Literatürdeki deneysel çalışmalar her bir kriterin ayrı ayrı güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırt etme gücü açısından değerlendirildiğinde, Ayrıntıların Niceliği kriterinin 20 çalışmanın 16'unda (%80) bu niteliğe sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca, Yapılandırılmamış Ürün, Bağlamsal Çatı, Diyalogların Alıntılanması kriterleri de, çalışmaların %60'dan fazlasında güvenilir ifadelerde şüpheli ifadelerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha sık yer almaktadır. Buna karşı, Mantıksal Yapı, Etkileşimlerin Tanımlanması, Alışılmadık Detaylar, Yanlış Yorumlanmış Doğru Aktarılan Detaylar, İlintili Dışsal Bağlantılar, Hatırlama Güçlüklerine İlişkin Göndermeler Saldırganı Mazur Görme, Suça Özgü Ayrıntılar kriterleri çalışmaların sadece %40-%60'ında güvenilir ifadelerde daha çok yer almıştır. Son olarak da, Olaya İlişkin Beklenmedik Komplikasyonların Aktarımı, Gereğinden Fazla Detay, Yanlış Yorumlanmış Doğru Aktarılan Detaylar, Saldırganın Ruh Haline İlişkin Atıflar, Kendiliğinden Düzeltmeler, Kendi İfadesinden Şüphe Etme kriterlerinin çalışmaların %40'ından daha azında ayırt edici niteliğii açısından destek bulduğu bildirilmiştir. Kendini Suçlama kriterin hiçbir çalışmada tek başına ayırt edici nitelik taşımamaktadır (Vrij, 2005).

Bu çalışma kapsamında elde edilen bulguların literatürdeki deneysel çalışmalarla uyumluluğuna bakıldığında, öncelikle detayların niceliği kriterinin hem bu çalışmada hem de literatürdeki deneysel çalışmaların %80'inde güvenilir ve şüpheli ifadeleri tek başına ayırt edebilecek nitelikte olduğu bulunmuş, bu özellik açısından en önee çıkan kriter olduğu görülmüştür. Bu da güvenilir ifadelerin şüpheli ifadelere nazaran daha çok detay içerdiği, ifadede mekanın, kişilerin, olayın ve etraftakilerin niteliğine dair de bilgiler verildiği, daha net ve ayrıntılı olduğu ve ana olay dışında perifer detayları da kapsadığı varsayımını desteklemektedir. Kendini suçlama kriteri ise bu çalışma da dahil literatürdeki hiçbir deneysel çalışmadan ayırt edici niteliği açısından destek alamamıştır. Bunun nedenlerinden biri, kendini suçlama kriterinin güvenilir ifadelerde de yer alma oranının düşük olması iken, diğer bir neden de deneysel çalışmalar açısından değerlendirildiğinde, çalışmalarda kullanılan paradigmaların etik ilkeler nedeni ile travma manipulasyonuna uygun olmayışı ve dolayısı ile örneklemde kendini suçlamaya yol açabilecek ruhsal etkiler yaratmıyor oluşudur. Bu çalışmanın literatürdeki deneysel çalışmalarla uyumluluğuna ilişkin değerlendirmeler Tablo 44'te verilmiştir.

Tablo-44: Bu Çalışma Kapsamında Her Bir Kriterin Kendi Başına Güvenilir ve Şüpheli İfadeleri Ayırt Etme Gücüne İlişkin Bulguların Literatürdeki Diğer Deneysel Çalışmaları ile Karşılaştırılması

KRİTER BAZLI İFADE ANALİZİ KRİTERLERİ	Mevcut Çalışma	Literatürdeki Diğer Deneysel Çalışmalar*
1-) Mantıksal Yapı	√	%40-%60
2-) Yapılandırılmamış Ürün	√	%60-%80
3-) Detayların Niceliği	√	%80
4-) Bağlamsal Çatı	√	%60-%80
5-) Etkileşimlerin Tanımlanması	X	%40-%60
6-) Diyalogların Alıntılanması	√	%60-%80
7-) Olaya İlişkin Beklenmedik Komplikasyonların Aktarımı	X	%40'tan az
8-) Alışılmadık Detaylar	X	%40-%60
9-) Gereğinden Fazla Detay	√	%40'tan az
10-) Yanlış Yorumlanmış Doğru Aktarılan Detaylar	√	%40-%60
11-) İlintili Dışsal Bağlantılar	√	%40-%60
12-) Olay Anındaki Subjektif Ruh Haline İlişkin Söylemler	X	%40'tan az
13-) Saldırganın Ruh Haline İlişkin Atıflar	X	%40'tan az
14-) Kendiliğinden Düzeltmeler	√	%40'tan az
15-) Hatırlama Güçlüklerine İlişkin Göndermeler	X	%40-%60
16-) Kendi İfadesinden Şüphe Etme	X	%40'tan az
17-) Kendini Suçlama	X	%0
18-) Saldırganı Mazur Görme	X	%40-%60
19-) Suça Özgü Ayrıntılar	√	%40-%60

*Deneysel çalışmaların ortalama yüzde kaçında bahsi geçen kriterin tek başına güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırt edebildiğini gösterir.

4.1.2. Kriter Bazlı İfade Analizi Alt Ölçeklerinin Güvenilir ve Şüpheli İfadeleri Ayırt Etme Gücünün Değerlendirilmesi

Kriter Bazlı İfade Analizi'nin, suça özgü ayrıntılar kriteri dışarıda bırakılarak, 3 Alt Kategori altında toplandığı bilinmektedir. Bunlar genel özellikler, özel içerikler ve motivasyonel veriler alt kategorileridir.

Genel Özellikler Alt Kategorisini 3 kriterden oluşmaktadır ve bunlar Bağlamsal Çatı, Etkileşimlerin Tanımlanması, Diyalogların Alıntılanması kriterleridir. Bu çalışma kapsamında her 3 kriterin de güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırmada etkin olduğu görülmüştür. Kriterlerinin toplamının güvenilir ifadeler ile şüpheli ifadelerde fark gösterip göstermediğini bulmak için yapılan analiz sonucunda, güvenilir ifadelerde Özel İçerik kriterleri toplamının ortalama 2,57±0,608, şüpheli ifadelerde ise 1,28 ±0,669 olduğu, Özel İçerikler alt kategorisi toplam puanlarının güvenilir ifadelerde şüpheli ifadelere göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur.

Kriter Bazlı İfade Analizi'nin 2. Alt kategorisi olan Özel İçerikler Alt Kategorisi toplam 10 kriterden oluşmaktadır ve bu kriterler, Bağlamsal Çatı, Etkileşimlerin Tanımlanması, Diyalogların Alıntılanması, Olaya İlişkin Beklenmedik Komplikasyonların Aktarımı, Alışılmadık Detaylar, Gereğinden Fazla Detay, Yanlış Yorumlanmış Doğru Aktarılan Detaylar, İlintili Dışsal Bağlantılar, Olay Anındaki Subjektif Ruh Haline İlişkin Söylemler, Saldırganın Ruh Haline İlişkin Atıflar'dır. Araştırma bulgularına göre bu kriterlerden 5'i güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırmada tek başına etkin niteliğe sahipken, diğer 5'inin bu özelliği taşımadığı görülmüştür. Özel İçerikler alt kategorindeki sözü geçen 10 kriterin toplam puanının güvenilir ve şüpheli ifadelerde anlamlı fark gösterip göstermediğini bulmak için yapılan analizde, güvenilir ifadelerde Özel İçerikler alt kategorisi toplam puanları 4,74±1,978 iken, şüpheli ifadelerde ortalamanın 2,67±1,138 olduğu görülmüştür. Güvenilir ifadelerde Özel içerikler alt kategorisi toplam puanları, şüpheli ifadelerden istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksektir.

Kriter Bazlı İfade Analizi'nin 3. Alt kategorisi olan Motivasyonel Verilerdir ve Kendiliğinden Düzeltmeler, Hatırlama Güçlüklerine İlişkin Göndermeler, Kendi İfadesinden Şüphe Etme, Kendini Suçlama, Saldırganı Mazur Görme olmak üzere toplam 5 kriterden oluşmaktadır. Araştırma bulguları bu kriterlerden sadece kendiliğinden düzeltmeler'in güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırt edebildiği, geri kalan 4 kriterin bu niteliğe sahip olmadığını göstermektedir. Özel İçerikler alt kategorindeki sözü geçen 5 kriterin toplam puanının güvenilir ve şüpheli ifadelerde anlamlı fark gösterip göstermediğini bulmak için yapılan analiz sonucuna göre, güvenilir ifadelerde Motivasyonel Veriler alt kategorisi toplam

puanları 1,31±1,086 iken, şüpheli ifadelerde ortalamanın 0,56±0,556 olduğu görülmüştür. Güvenilir ifadelerde Motivasyonel Veriler alt kategorisi toplam puanları, şüpheli ifadelerden istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksektir.

Literatürdeki alan çalışmalarına bakıldığında bir çoğunda, değerlendirmelere KBİA 19 kriterinden sadece ilk 14'ü değerlendirmeye katılmış olduğu , motivasyonel veriler ve suça özgü ayrıntılar değerlendirme dışı bırakıldığı görülmektedir (Craig, Sheibe, Kircher, Raskin &Dodd,1999; Roma, San Martini, Sabatello,Tatarelli & Ferracuti, 2011; Lamb, Sternberg, Esplin, Hershkowitz, Orbach & Hovav, 1997).

KBİA'nin alt kategorileri açısından değerlendirilmesi ile ilgili yapılan metaanaliz çalışması, Genel Özellikler ve Özel İçerikler gibi bilişsel süreçlerdeki farklılıkları gözeten kriter gruplarının ayırt edici niteliğinin daha yüksek olduğu, motivayonel verilerin ise ayırt edici niteliğinin o kadar güçlü olmadığını yönünde değerlendirmeler yapılmıştır (Vrij, 2005). Motivasyonel veriler alt kategorisinin toplam puanlarının güvenilir ve şüpheli ifadelerdeki farkı gözönünde bulundurulduğunda, bu çalışmanın bulguları Vrij'in (2005) değerlendirmesi ile çatışmaktadır ancak özel içerikler alt kategorisi ile kıyaslandığında, motivasyonel veriler alt kategorisine ait kriterlerin ifadelerde rastlanma oranını daha az olduğu, motivasyonel veriler alt kategorisindeki kriterlerin sadece 1 tanesinin ifade güvenilirliğini ayırt edici nitelik taşıdığı düşünülürse, verilerin literatürle uyum gösterdiği yönünde yorum yapmak da mümkündür.

4.1.3. Kriterlerin İfadelerde Yer Alma Sıklığının Literatürdeki Diğer Çalışmalarla Karşılaştırılması

Bu çalışma kapsamında elde edilen veriler, kriterlerin ifadelerde yer alma sıklığı açısından değerlendirildiğinde, en sık rastlanan kriterlerin mantıksal yapı, yapılandırılmamış ürün, diyalogların alıntılanması, olay anındaki subjektif ruh haline ilişkin söylemler ve suça özgü ayrıntılar kriterleridir ve bu kriterler, tüm ifadeler değerlendirildiğinde, ifadelerin %70'inden fazlasında yer almaktadır. Tüm ifadeler değerlendirildiğinde ise, en az rastlanan kriterlerin, olaya ilişkin beklenmedik komplikasyonlar, alışılmadık detaylar, yanlış yorumlanmış doğru aktarılan detaylar, ilintili dışsal bağlantılar, saldırganın ruh haline ilişkin atıflar kendiliğinden düzeltmeler, kendi ifadesinden şüphe etme, kendini suçlama ve saldırganı mazur görme olduğu ve ifadelerin %35'inden daha azında yer aldığı görülmüştür.

Sadece güvenilir ifadeler açısından değerlendirildiğinde, mantıksal yapı, yapılandırılmamış ürün, bağlamsal çatı, diyalogların alıntılanması, olay anındaki subjektif ruh haline ilişkin söylemler, ve suça özgü ayrıntıların güvenilir ifadelerin %70'inden fazlasında yer aldığı görülmüştür. Güvenilir ifadelerde en az rastlanan kriterler ise alışılmadık detaylar,

kendi ifadesinden şüphe etme ve salgırganı mazur görmedir ve güvenilir ifadelerin %15'den azında yer almaktadır.

Şüpheli ifadelere bakıldığında, diyalogların alıntılanması ve olay anındaki subjektif ruh haline ilişkin söylemler en sık rastlanan kriterler olmuştur. Şüpheli ifadelerin hiçbirinde, yanlış yorumlanmış doğru aktarılan detaylar, ilintili dışsal bağlantılar ve kendiliğinden düzeltmeler kriterlerine rastlanmamıştır.

Literatürdeki çalışmalar kriterlerin ifadelerde yer alma sıklığı açısından değerlendirildiğinde en kapsamlı verilerden birine ,Vrij (2005) tarafından yapılmış, Kriter Bazlı İfade Analizi'nin etkinliğini araştıran 37 çalışmanın derlenmesiyle oluşturduğu metaanaliz çalışmasından ulaşılmaktadır. Vrij (2005) çalışmasında, KBİA kapsamındaki her bir kriterin ifadelerde yer alma sıklığını gözden geçiren kapsamlı bir değerlendirme yapmıştır. Bu değerlendirme 10 tane alan araştırması ile 6 tane deneysel çalışmada yer alan ifadelerde, kriterlerin ifadelerde yer alma yüzdelerine dayanmaktadır. Buna göre ifadelerin genelinde, Mantıksal Yapı, Ayrıntıların Niceliği, Bağlamsal Çatı ve Suça Özgü Ayrıntılar kriterlerine rastlanırken, YanlışYorumlanmış Doğru Aktarılan Detaylar, Kendi İfadesinden Şüphe Etme, Kendini Suçlama kriterlerine rastlanma sıklığı %10'un altında kalmıştır (Vrij, 2005).

Esplin ve arkadaşları (1988) tarafından 3-15 yaşları arasındaki cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan çalışmada ise, ifadelerin güvenilir ve şüpheli olma durumuna göre kriterlerin ifadede yer alma sıklığı ayrı ayrı hesaplanmıştır. Bu çalışmaya göre, Mantıksal Yapı, Detayların Niceliği, Bağlamsal Çatı, Etkileşimlerin Tanımlanması, Gereğinden Fazla Detay, Kendiliğinden Düzeltmeler,Suça Özgü Ayrıntılar kriterleri güvenilir ifadelerin tümünde yer almaktadır. Güvenilir ifadelerde en az rastlanan kriterler ise, Yanlış Yorumlanmış Doğru Aktarılan Detaylar, Saldırganın Ruh Haline İlişkin Atıflar, Kendi İfadesinden Şüphe Etme, Kendini Suçlama, Saldırganı Mazur Görme kriterleridir.

Bu çalışmanın, mantıksal yapı, detayların niceliği, bağlamsal çatı ve suça özgü ayrıntılar kriterlerinin ifadelerde yer alma sıklığı açısından literatürdeki bulgularla uyumluluk gösterdiğini söylemek mümkündür. Bu çalışma kapsamında, yapılandırılmamış ürün kriterine de güvenilir ifadelerin %85'inden fazlasında rastlanmış ancak literatürdeki çalışmalar bu kriteri en sık rastlanan kriterler kapsamına almamıştır. Etkileşimlerin tanımlanması kriteri Esplin ve arkadaşlarının (1988)yaptığı çalışmada güvenilir ifadelerin hepsinde bulunmuş, ancak bu çalışma kapsamındaki güvenilir ifadelerin sadece %60'ında yer almıştır. Ayrıca etkileşimlerin tanımlanması şüpheli ifadelerin de %44'ünde yer aldığından istatistiksel olarak güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırabilecek niteliğe bile sahip değildir. Benzer şekilde, gereğinden fazla detay kriteri Esplin ve arkadaşlarının (1988) çalışmasında güvenilir ifadelerin

tümünde yer almış ancak bu çalışma da güvenilir ifadelerin sadece %43'ünde görülmüştür. Yanlış yorumlanmış doğru aktarılan detaylar kriteri bu çalışma da güvenilir ifadelerin %29'unda yer almış, şüpheli ifadelerin ise hiçbirinde bulunamamıştır. Esplin ve arkadaşları da (1988) bu kriterin ifadelerde nadir olarak yer aldığını vurgulamış, Vrij (2005) yaptığı metaanaliz çalışmasında bu kriterin ifadelerde yer alma sıklığının %10'u geçmediğini belirtmiştir. Bu açıdan, yanlış yorumlanmış doğru aktarılan detaylar kriterinin ifadelerde yer alma sıklığının literatürle uyum gösterdiğini söylemek mümkündür. Saldırganın ruh haline ilişkin atıflar kriteri bu çalışma kapsamındaki güvenilir ifadelerin %35'inde yer almıştır, Esplin ve arkadaşları da (1988) benzer şekilde bu kritere ifadelerde nadiren rastlandığını belirtmiştir. Kendiliğinden düzeltmeler kriteri bu çalışmadaki güvenilir ifadelerin %23'ünde yer almaktadır. Oysa ki, Esplin ve arkadaşlarının (1988), çalışmasındaki güvenilir ifadelerin hepsinde bu kritere rastlandığı görülmektedir. İki çalışma arasındaki farklılığın, ifadeler alınırken kullanılan adli görüşme tekniklerinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Kendi ifadesinden şüphe etme, kendini suçlama ve saldırganı mazur görme gibi motivasyonel veriler alt kategorisinde yer alan kriterlerin ifadelerde yer alma oranı ise oldukça düşüktür. Bu durum hem Esplin ve arkadaşlarının (1988) yaptığı çalışma ile hem de Vrij'in (2005) metaanaliz çalışmasıyla örtüşmektedir. Tablo 44, kriterlerin ifadelerde yer alma sıklığının literatürdeki diğer çalışmalarla karşılaştırılmasına ilişkin verileri ayrıntılı olarak sunmaktadır.

Ayrıca bu değerlendirme kapsamındaki alan araştırmaları bulguları, deneysel çalışmalardaki bulgulara nazaran cinsel istismar olgularına ilişkin ifadelerinin niteliği açısından daha bilgilendirici olduğunu, deneysel çalışmalar sırasında manipule edilen senaryoların bir kısmı, içeriğinde bazı kriterlerin ifade edilmesine neden olacak öğeler taşımadığını karşılaştırmalar açısından akılda tutmakta fayda vardır.

Tablo-45: Kriterlerin İfadelerde Yer Alma Sıklığının Literatürdeki Diğer Çalışmalarla Karşılaştırılması

KRİTER BAZLI İFADE ANALİZİ KRİTERLERİ	Tüm İfadeler	Güvenilir ifadeler	Şüpheli İfadeler	Esplin ve ark. (1988) Güvenilir İfadeler	Vrij (2005) Metaanaliz Çalışması
1-) Mantıksal Yapı	%78.3	%88.2	%50.0	%100	Sık
2-) Yapılandırılmamış Ürün	%78.3	%88.2	%38.9		
3-) Detayların Niceliği	%69.6	%80.4	%38.9	%100	Sık
4-) Bağlamsal Çatı	%63.8	%76.5	%27.8	%100	Sık
5-) Etkileşimlerin Tanımlanması	%56.5	%60.8	%44.4	%100	
6-) Diyalogların Alıntılanması	%82.6	%88.2	%66.7		
7-) Olaya İlişkin Beklenmedik Komplikasyonların Aktarımı	%27.5	%31.4	%16.7		
8-) Alışılmadık Detaylar	%8.7	%9.8	%5.6		
9-) Gereğinden Fazla Detay	%36.2	%43.1	%16.7	%100	
10-) Yanlış Yorumlanmış Doğru Aktarılan Detaylar	%21.7	%29.4	%0.0	Nadir	%10 altı
11-) İlintili Dışsal Bağlantılar	%18.8	%25.5	%0.0		
12-) Olay Anındaki Subjektif Ruh Haline İlişkin Söylemler	%73.9	%74.5	%72.2		
13-) Saldırganın Ruh Haline İlişkin Atıflar	%30.4	%35.3	%16.7	Nadir	
14-) Kendiliğinden Düzeltmeler	%17.4	%23.5	%0.0	%100	
15-) Hatırlama Güçlüklerine İlişkin Göndermeler	%42.0	%47.1	%27.8		
16-) Kendi İfadesinden Şüphe Etme	%11.6	%13.7	%5.6	Nadir	%10 altı
17-) Kendini Suçlama	%30.4	%35.3	%16.7	Nadir	%10 altı
18-) Saldırganı Mazur Görme	%10.1	%11.8	%5.6	Nadir	
19-) Suça Özgü Ayrıntılar	%72.5	%80.4	%50.0	%100	Sık

4.1.4. Kriter Bazlı İfade Analizi'nin Güvenilir ve Şüpheli İfadeleri Ayırmadaki Etkinlik Düzeyine İlişkin Bulguların Literatürdeki Çalışmalarla Karşılaştırılması

Kriter Bazlı İfade Analizi toplam puan ortalamalarının güvenilir ve şüpheli ifadelerde istatistiksel olarak anlamlı fark gösterip göstermediğinin analizinin yanı sıra, adli alanda ve tekil dosyalarda kullanımına ilişkin daha kapsamlı verilere ulaşabilmek için, KBİA sonuçlarından yola çıkılarak verilebilecek güvenilir-şüpheli ifade kararının ifadenin gerçek güvenilirlik durumu ile ne ölçüde örtüşüp örtüşmediğinin de tespiti önemlidir.

Bu değerlendirmenin yapılabilmesi için daha önceki çalışmalarda kullanılan yöntemlerden biri "karar verme eşiği" kuralıdır (Zaparniuk ve ark., 1995; Parker & Brown, 2000). Karar verme eşiği kuralına göre, "Kriter Bazlı İfade Analizi'nin ilk 5 kriterini ve geri kalan kriterlerden herhangi 2'sini veya daha fazlasını sağlayabilen" ifadeler güvenilir olarak kabul edilir. Bu çalışma karar verme eşiği kuralı açısından analiz edildiğinde, 69 ifadenin sadece 17'sinin güvenilir ifade olarak kabul edilebileceği sonucuna ulaşılmıştır ve bu 17 ifadenin hepsinin çalışma kapsamında da güvenilir ifade kategorisinde yer aldığı görülmüştür. Çalışmadaki şüpheli ifadelerin hiçbiri karar verme eşiğini geçecek KBİA puanına ulaşamamıştır. Ancak, çalışma kapsamındaki toplam 51 güvenilir ifadeden 34'ünün de karar verme eşiği kuralını geçebilecek puana ulaşılamadığı görülmüştür. Dolayısıyla, karar verme eşiği kuralına göre verilecek kararların güvenilirliğinin oldukça düşük olduğunu söylemek mümkündür.

Literatüre bakıldığında karar verme eşiği kullanılarak Kriter Bazlı İfade Analizi'nin güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırmadaki etkinlik düzeyini araştıran çalışmalardan biri Parker ve Brown tarafından (2000) cinsel saldırı mağduru yetişkinlerle yapılan çalışmadır. Parker ve Brown'un (2000), yetişkin bireylerin tecavüz iddiaları üzerinden yaptığı İfade Geçerlilik Analizi çalışmasında, KBİA puanları ve çalışmada yer alan Geçerlilik Analizi puanlarına ait değişkenlerin toplam puanlarının doğru ve yanlış tecavüz iddialarını %96'lık bir oranda doğru şekilde tanımlanmasını sağladığı bulunmuştur.

Karar verme eşiği kullanılarak yapılmış diğer bir çalışma ise, Zaparniuk ve arkadaşları tarafından (1995) yetişkin tanıklarla yaptığı çalışmadır. Bu çalışma da, güvenilir ifadelerin %80, şüpheli ifadelerin ise %77 oranında kurala bağlı kalarak ayırt edilebileceğini ortaya koymuştur.

Bu çalışma kapsamında "karar verme eşiğine" göre yapılan değerlendirmelerde ise karaların güvenilirliğinin oldukça düşük olduğu ve bulguların Zaparniuk ve arkadaşlarının (1995) çalışmasıyla da, Parker ve Brown'un (2000) çalışmasıyla da örtüşmediği görülmüştür.

Ancak karar verme eşiği yöntemi, ifadeyi veren kişini yaşı, sözel ifade becerileri, kullanılan görüşme tekniği gibi KBİA puanlarını etkileyebilecek ve Geçerlilik Kontrol Listesi kapsamında değerlendirilmesi gereken özellikleri dikkate almadığı için, İfade güvenilirlik Analizi'nin bütünlüğüne ters düştüğü, özellikle çocuk ifadelerinde minimum 7 kriter bulmayı beklemenin güvenilir dahi olsalar daha düşük ihtimalli olduğu nedeniyle yoğun eleştiri almıştır (Steller & Köhnken, 1989). Bu nedenle çocuk örneklem üzerinden elde edilmiş bu bulguların yetişkin örneklem kullanılarak yapılmış Zaparniuk ve arkadaşlarının (1995) çalışmasıyla da, Parker ve Brown'un (2000) çalışmasıyla örtüşmesini beklemek yersizdir. Cinsel istismar davalarına ilişkin dosyaların değerlendirilmesinde yetişkinlerinkinden farklı kuralların ve puan eşiğinin baz alınması gerektiği tartışılmaz bir gerçektir.

Kriter Bazlı İfade Analizi sonuçlarından yola çıkılarak verilebilecek güvenilir-şüpheli ifade kararının ifadenin gerçek güvenilirlik durumu ile ne ölçüde örtüşüp örtüşmediğinin de tespitinde kullanılan bir diğer yöntem istatistiksel olarak Diskriminant Analizidir. Diskriminant analizinin temel amacı, KBİA puanlarına dayanarak yapılan güvenilir ve şüpheli ifade klasifikasyonunun, çalışmanın örneklemindeki güvenilir şüpheli ifade oranları ile yüzde kaçlık oranda uyum gösterdiğini bulmaktır. Bu çalışma kapsamında elde edilen veriler için, Kriter Bazlı İfade Analizi puanlarının ifadelerin güvenilir olup olmadığını belirlemedeki etkinliğini belirlemek için Diskriminant Analizi yapılmıştır. Buna göre, güvenilir ifadelerin %86,3'ü KBİA puanından yola çıkarak doğru sınıflandırılabilir nitelikteyken, şüpheli ifadeler için bu oran %77,8'dir. Genel olarak yöntemin %84,1 düzeyinde etkili olduğu görülmüştür.

Literatürde diskriminant analizi kullanılarak, KBİA'nin güvenilir ve Şüpheli ifadeleri ayırt etme gücünü analiz eden çalışmalardan biri Akehurst, Köhnken,ve Höfer'in (2001) yaptığı çalışmadır. Akehurst, Köhnken,ve Höfer (2001) tarafından yapılan deneysel çalışma da KBİA'nin güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırmada %70'lik bir güce sahip olduğunu ortaya koymuştur. Diskriminant analizi kullanılarak yapılan bu değerlendirmelerde, güvenilir ifadeleri doğru sınıflama oranı %73, şüpheli ifadeleri doğru sınıflama oranı ise %67 oranındadır. Analiz araştırmanın örneklemini oluşturan çocuk ve yetişkin ifadeleri için ayrı ayrı yapıldığında ise, çocuk ifadeleri için genel etkinlik düzeyinin %72, yetişkin ifadeleri için genel etkinlik düzeyinin de %90 olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar bize, KBİA puanlarının yaşa göre değiştiği, yetişkinler ve çocuklar için aynı ayırıcı kriterlerin kullanılamayacağı yönünde de önemli ipuçları vermektedir.

Bu çalışmanın bulguları, Akehurst, Köhnken,ve Höfer'in (2001) yaptığı çalışma ile örtüşür niteliktedir. Ancak bu çalışmada elde edilen başarı düzeyi %84'tür ve Akehurst,

Köhnken,ve Höfer'in (2001) yaptığı çalışmadaki çocuk katılımcıların ifadelerinin değerlendirilmesinden elde edilen %72 başarı düzeyinden daha yüksektir.

Santtila, Roppola , Runtti ve Niemi (2000), 7-8, 10-11 ve 13-14 yaş gruplarından çocuklardan aşı olma, bir hayvan tarafından saldırıya uğrama, minor bir operasyon geçirme, kan verme, dişinin çekilmesi, medikal tedavi gerektirebilecek bir kaza geçirme veya kaybolma gibi çocuklar için orta düzeyde travmatik deneyim olarak kabul edilebilecek olgular arasından bir tane gerçekten başına gelmiş bir tane de gelmemiş olanı ile ilgili ifade yazması istenmiştir. Bu ifadeler daha sonrasında KBİA değerlendirmesine tabii tutulmuştur. Yapılan çalışma sonucunda her ne kadar ortalama KBİA puanları yaşanmış olaylarda yaşanmamış olaylardan daha fazla bulunsa da, yöntemin ayırt edici niteliğinin %66'larda kaldığı, yaş ve çocuğun sözel ifade becerilerinden fazlasıyla etkilendiği gerekçesiyle adli alanda kullanımının sakıncalar doğuracağı belirtilmiştir.

Bu durumu değerlendirmek için yapılan kullanılan 3. Yöntem ise, KBİA konusunda yetkin kişilerin, yetkin olmayanlara nazaran güvenilir ifadelerle şüpheli ifadeleri karşılaştırmadaki başarı düzeylerini karşılaştırmaktadır. Bu araştırma kapsamında, böyle bir değerlendirme yapılmamıştır.

Bu konuda yapılan ilk çalışmalardan biri olan Esplin ve arkadaşlarının çalışmasında (1988), KBİA toplam puan ortalamalarının güvenilir ve şüpheli ifadelerde hiç çakışma göstermediği, yöntemin ayırt edici gücünün %100 olduğu savunulmuştur. Ancak, gerek araştırmanın yönteminden kaynaklanan sınırlılıklar gerekse ayırt edici nitelik değerlendirmesinde tek bir KBİA kodlayıcısının verdiği karardan yola çıkılmış olması nedeniyle bu bulgular diğer araştırmacılar tarafından kabul görmemektedir.

Uzman görüşüne dayalı değerlendirme yöntemi kullanılarak, Akehurst, Manton ve Quandte (2011) tarafından 6-17 yaşları arasında cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan çalışmada, KBİA konusunda eğitim almış uzmanların ifade güvenilirliğini ayırt etme oranları araştırılmıştır. Bunun için 2 farklı uzmandan vakalara ilişkin güvenilir-şüpheli ayrımı yapması istenmiştir. Birinci uzmanın, güvenilir ifadelerin %95'ini, şüpheli ifadelerin %60'ını başarılı bir şekilde teşhis edebildiği, ikinci uzmanın ise hem güvenilir hem de şüpheli ifadelerde %81 oranında başarıya ulaştığı görülmüştür. Elde edilen verilerdeki başarı oranı, yöntem olarak farklılık göstermekle birlikte, bu araştırmanın buldularıyla örtüşmektedir.

Bu yöntemin kullanılmasındaki sınırlılıklara bakıldığında, karar vericinin yetkinlik düzeyinin nasıl belirleneceği önemli bir tartışma konusudur. Zira, çalışmalardaki KBİA kodlayıcılarının konuyla ilgili katıldıkları eğitimler içerik ve süre olarak 45 dakikalık

eğitimlerden (Ruby & Brigham, 1998), 2-3 günlük eğitimlere kadar (Akehurst, Bull & Vrij, 1998) geniş bir varyans göstermektedir.

Vrij (2005), yaptığı metaanaliz çalışmasında KBİA'nin doğru ve yanlış ifadeleri ayırt etmedeki etkinlik düzeyinin %65 ila %90 arasında değiştiğini ortalama değerin %77 oranında olduğunu belirtmiştir. Grandag, Stromwall ve Landstrom (2006) çalışmasında, KBİA'nin doğru ve yanlış ifadeleri tespitinde güvenilir bir yöntem olmadığı sonucuna varmış, Santtila, Ropppola, Runtti ve Niemi (2000) ise KBİA'nin gücünün %66'larda kaldığını mahkemelerde güvenilir bir şekilde kullanılabilmesi için etkinlik oranını arttıracak revizyonların yapılması gerektiğini savunmuştur.

4.1.5. Kriter Bazlı İfade Analizi Toplam Puanlarına Etki Edebilecek Değişkenlerin Literatürdeki Çalışmalarla Karşılaştırılması

İfade Geçerlilik Analizi'nin son aşaması olan Geçerlilik Kontrol Analizi, uygulanan görüşme teknikleri, ifade veren kişinin yaşı, yönlendirilebilirlik düzeyi, dil gelişim kapasitesi, psikiyatik durumu, vereceği ifadeyle ilgili koçluk alıp almadığı gibi değişkenlerin ifadenin güvenilirliği ve KBİA skorlarına etkisinin tanımlanmasını kapsar (Vrij, 2005; Parker & Brown, 2000). Araştırmacılar, İfade Geçerlilik Analizi'nin adli vakalara ilişkin bilirkişilik hizmetlerinde kullanımının uygun şekilde yapılmış adli görüşmeden başlayarak , geçerlilik kontrol listesi olarak kabul edilen olayı ve KBİA değerlendirmelerini etkileyebilecek tüm alternatif açıklamaların da değerlendirilmesine uzanan bir bütün olduğunu belirtmektedir (Köhnken, 2012).

Bu araştırma kapsamında geçerlilik kontrol listesinin kabul edilebilecek ve değerlendirmelere etki edebileceği düşünülen 3 temel özelliğin KBİA üzerindeki etkisine bakılmıştır. Bunlar mağdurun yaşı, cinsiyeti ve ilk bildirim ile spontan ifadenin kaydedildiği ifade arasında geçen süredir.

Bu araştırmanın kapsamındaki güvenilir ifadelerde mağdur çocuk yaşının KBİA toplam puanları ile olan ilişkisini araştırmak için yapılan analiz sonucunda, yaş ile KBİA toplam puanlarının istatistiksel olarak anlamlı şekilde pozitif korelasyon gösterdiği bulunmuştur. Buradan yola çıkarak güvenilir çocuk ifadelerinde mağdur çocuk yaşı gelişim dönemleri ve yasal kriterler gözönünde bulundurularak 0-11, 12-14 ve 15-17 yaşları arası olmak üzere 3 gruba ayrılmıştır. Güvenilir ifadelerde 5-11 yaşları arasındaki mağdur çocukların ortalama KBİA puanları 8,62±2,633, 12-14 yaşları arasındaki çocukların ortalama KBİA puanları 10,64±2,240 ve 15-17 yaşları arasındaki çocukların ortalama KBİA puanları 9,90±2,531'tür. Yapılan istatistiksel analizlerin sonuçlarına göre, 5-11 yaş grubu ile 12-14 yaş

grubunun KBİA ortalama puanları arasında anlamlı fark bulunurken, diğer yaş grubu karşılaştırmalarında anlamlı fark bulunamamıştır.

Literatürdeki araştırmaların bir çoğu, yaşın KBİA puanları ile pozitif korelasyon gösterdiğini ortaya koymuştur (Santtila ve ark., 2000; Vrij ve ark. 2002; Hershkowitz ve ark., 1997) ve bu durumun mevcut çalışmadaki bulgularla uyum gösterdiği gözlenmiştir.

Cinsel istismar olgularına ait çocuk mağdur ifadelerindeki kriter bazlı ifade analizi skorlarının yaş gruplarına göre ne kadar farklılık gösterdiği üzerinde çalışılması gereken bir diğer konudur. Buck, Warren, Betman ve Brigham'in (2002) 2-14 yaş arası cinsel istismar davası görülen çocuklarla yaptığı çalışmasında, KBİA'nin 19 kriterinden 12 tanesinin yaşla anlamlı bir şekilde korelasyon gösterdiği, küçük çocukların KBİA skorlarının büyüklere göre göre daha düşük olduğu ortaya konulmuştur.Yaşa göre korelasyon göstermeyen, alışılmadık detaylar, yanlış yorumlanmı doğru aktarılan detaylar, saldırganın ruh haline atıfta bulunma, saldırganı mazur görme, kendini suçlama ve kendi ifadesinden şüphe etme gibi kriterlerin ise zaten tüm ifadelerde ortalama %10'dan az bir oranda yer aldığı bu nedenle yaşla korelasyon göstermediği savunulmuştur.

Anson ve arkadaşları tarafından 4-12 yaşları arasında cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan KBİA çalışmasında, mantıksal yapı, bağlamsal çatı, etkileşimlerin tanımlanması, diyalogların alıntılanması ve suça özgü faktörler kriterlerinin ifadede yer alma oranını yaşa göre anlamlı farklar gösterebileceğini ortaya koymuştur.

Lamers-Winkelman ve Buffing (1996) tarafından 2-11 yaşları arasında cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan çalışmada ise, 6 kriterin yaşla pozitif korelasyon gösterdiği, bu kriterlerin de bağlamsal çatı, etkileşimlerin tanımlanması, diyalogların alıntılanması, gereğinden fazla detay, hatırlama güçlükleri ve suça özgü faktörler olduğu belirtilmiştir. Yaş farkının KBİA kriterlerine olan etkisini araştıran deneysel çalışmalardan birinde de, 7-8 yaş grubu ile 13-14 yaş grubu karşılaştırılmış ve 7-8 yaş grubundaki katılımcıların ifadelerinde mantıksal yapı, ayrıntıların niceliği, spontan düzeltmeler ve saldırganın ruh haline atıflar kirterlerinin oranının 13-14 yaş grubundan anlamlı şekilde düşük olduğu bulunmuştur.

Bu çalışma kapsamında sadece KBİA toplam puan ortalamalarının yaşla olan ilişkisi incelenmiş, yaşın her bir kriter üzerinde ayrı ayrı etkisine bakılmamıştır. Diğer bir yandan, bu araştırmanın bulguları, yaşla KBİA puanlarının lineer bir ilişki göstermeyebileceğini, yaş grupları açısından değerlendirme yapılmasının da önemli olduğunu ortaya koymuştur.

Mağdur çocuğun cinsiyetinin KBİA puanlarına etkisi incelendiğinde, güvenilir ifadelerde kız çocuklarının KBİA toplam puanları 10,50±1,817 , erkek çocukların KBİA toplam puanının 8,32±2,719 olduğu görülmüştür. Yapılan istatistisel analiz sonuçlarına göre,

kız çocuklarında KBİA toplam puanı erkek çocuklarına göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu araştırma kapsamında incelenen literatürdeki diğer çalışmaların cinsiyetin KBİA'ne etkisini değerlendirmediği görülmüştür. Bu eksikliğin bundan sonra yapılacak çalışmalarda giderilmesi gerektiği düşünülmektedir. Zira, mağdur çocuğun yaşı ve cinsiyeti birarada değerlendirildiğinde KBİA puanları üzerinde karmaşık bir paternde etki edebileceği gözlemlenmiştir. Bu çalışmanın bulgularına göre, 0-11 ve 15-17 kız çocuklarının ifadelerinin KBİA puanları aynı yaş grubu erkek çocukların KBİA puanlarından daha yüksek iken, 12-14 yaş grubunda ise erkek çocukların KBİA puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuş, ayrıca erkek çocukların yaşının KBİA puanları üzerindeki etkisinin kız çocuklarının yaşının etkisinden daha güçlü olduğu gözlemlenmiştir. Bir diğer deyişle, kız çocuklarında KBİA puanları yaşa göre büyük değişiklik göstermezken, erkek çocuklarında bu etki daha belirgindir.

Bu araştırma kapsamında KBİA değerlendirmelerine etkisi incelenen bir diğer değişken adli bildirimin ilk yapıldığı zaman ile mahkemede spontan ifadenin görüntülü ve sesli olarak kayıt altına alındığı zaman arasında geçen süredir.

Tüm ifadeler için adli bildirimin ilk yapıldığı zaman ile mahkemede spontan ifadenin görüntülü ve sesli olarak kayıt altına alındığı zaman arasında geçen süre hesaplandığında, ilk bildirim ile spontan ifade arasında geçen sürenin ortalama 11,48±10,140 olduğu görülmüş, arada geçen zamanın mimimum 1 ay, maksimum 51 ay olmak üzere geniş bir aralıkta değişebildiği gözlenmiştir. Buradan yola çıkarak, güvenilir ifadeler için adli bildirim ile spontan ifade arasında geçen sürenin ortalama KBİA puanlarına etkisini tespit etmek için Pearson Korelasyon Analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, adli bildirim ile spontan ifade arasında geçen sürenin ortalama KBİA puanları ile korelasyon göstermediği bulunmuştur .

Litaretürde yer alan araştırmalar her ne kadar spontan ifadenin ne zaman verildiğinin KBİA puanları üzerine etkisini araştırmamış olsa da, uygun görüşme tekniklerinin önemini vurgulamış ve en ideal durumun çocuğun ilk ifadesi üzerinden yapılan analizler olduğunu vurgulamıştır. Craig, Sheibe, Kircher, Raskin, & Dodd (1999) uygun görüşme yöntemleri kullanılmasının ifade güvenilirliğinin tespitindeki önemini belirtmiştir. Scheibe ve diğerleri (1999) tarafından yapılan araştırmada,protokollere bağlı kalınarak, açık uçlu sorular sorularak gerçekleştirilen görüşmelerin daha yönlendirici sorular sorularak yapılmış görüşmelere nazaran KBİA'den daha yüksek güvenilirlik puanları aldığını bulunmuştur. Ayrıca, Hershkowitz ve arkadaşlarının (1997) yaptığı çalışma, görüşmecinin yönlendirici olmayan ancak cesaretlendirici bir tarza sahip olmasının KBİA puanlarını yükselttiği

görülmüştür. Davies ve arkadaşları (2000) ise çocuğun ifadesini toparlayan kısa özetler yapılmasının ifade niteliğini güçlendirici etkisine değinmiştir. Görüşme sırasında yarı yapılandırılmış bilişsel görüşme teknikleri kullanılmasının KBİA değerlendirmeleri açısından en kapsamlı verilere ulaşılmasını sağlayacağı ifade edilmiştir (Köhnken ve ark., 1995). Lamb, Sternberg, Esplin, Hershowitz ve Orbach (1997), İfade Geçerlilik Analizi'nin adli kullanımıyla ilgili yaptığı değerlendirmelerde kullanılan görüşme tekniklerinin önemine değinerek, düşük KBİA puanlarının her zaman için ifadenin güvenilmez olduğunu şeklinde yorumlanamayacağını, bunun adli görüşmenin uygun zaman ve yöntemlerle yapılamamasından, görüşmecinin yeterince güven sağlayamamasından da kaynaklı olabileceğini vurgulamıştır.

Bu araştırma kapsamında, uygulanan görüşme tekniğinin içeriğinin KBİA değerlendirmeleri üzerine etkisi incelenmemiş, sadece adli bildirimin ilk yapıldığı zaman ile mahkemede spontan ifadenin görüntülü ve sesli olarak kayıt altına alındığı zaman arasında geçenin etkisine bakılmış ve anlamlı bir etkisi olmadığı ortaya konmuştur. Ancak, adli bildirimin ilk yapıldığı zaman ile mahkemede spontan ifadenin görüntülü ve sesli olarak kayıt altına alındığı zaman arasında geçen sürenin ortalama 11,48±10,140 olduğu ve geniş varyasyon gösterdiği gözönünde bulundurulursa, adli sürecin işleyişinin olması gerekenden yavaş ilerlediği ve bu süre zarfında mağdur çocuğun pek çok farklı durumdan etkilenebileceği, bu durumun hem adli değerlendirmeler hem de çocuğun ikincil travmatizasyonu açısından risk oluşturduğu unutulmamalı, Çocuk Koruma Prensipleri gereği sistem daha etkin bir şekilde işletilmelidir.

4.1.6. Kodlayıcılar Arası Güvenilirlik Değerlerinin Literatürdeki Çalışmalarla Karşılaştırılması

Kodlayıcılar arası güvenilirlik analizi, içerik analizi yöntemi kullanılan araştırmalarda, verilerin yorumlanmasında bilimsel araştırmaların vazgeçilmez unsuru olan objektivite kriterinin sağlanmasını amaçlayan bir istatistiksel yöntemdir (Neuendorf, 2002). Bu araştırmada, deşifre edilerek yazılı hale getirilmiş ifadelerin Kriter Bazlı İfade Analizi değerlendirmeleri, ifadenin güvenilirlik durumunu bilmeyen 2 farklı kodlayıcı tarafından ayrı ayrı yapılmıştır. Kodlayıcılar arası güvenilirliğin hesaplanmasında, ifadelerdeki toplam KBİA puanları baz alınarak tüm ifadelerde, güvenilir ifadelerde ve şüpheli ifadelerde ayrı ayrı Pearson Korelasyon Analizi sonuçlarına göre, kodlayıcılar arası güvenilirliği destekleyecek şekilde istatistiksel olarak anlamlı ve güçlü bir ilişki bulunmuştur.

Ayrıca, her bir kriterin kodlayıcılar arası güvenilirlik değerlerinin tespiti için tüm kriterler için ayrı ayrı Cohen's Kappa analizi sonuçlarına bakıldığında değerlerin .790 ile .988 aralığında değiştiği görülmüştür. Bunun oldukça iyi bir kodlayıcılar arası güvenilirlik göstergesi olduğunu söylemek mümkündür.

Literarüdeki Kriter Bazlı İfade Analizi çalışmaları, kodlayıcılar arası güvenilirlik değerleri açısından değerlendirildiğinde büyük çoğunluğunun .75 ve üzeri değerler aldığı, KBİA toplam puanları üzerinden yapılan değerlendirmenin, her bir kriter için ayrı ayrı yapılan kodlayıcılar arası güvenilirlik analizlerinden daha yüksek güvenilirlik değerlerine sahip olduğu bulunmuştur (Vrij, 2005). Bu açıdan, bulguların literarürle uyumlu olduğunu söylemek mümkündür.

Bu çalışma kapsamındaki 69 ifadede uyumlu kodlanan kriterlerin 62 ve 67 aralığında değişmektedir. Oransal olarak birinci ve ikinci kodlayıcının en çok örtüştüğü kriterler 67 uyumlu kodlama ile, Alışılmadık Detaylar, İlintili Dışsal Bağlantılar, Saldırganın Ruh Haline İlişkin Atıflar, Kendiliğinden Düzeltmeler, Kendini Suçlama ve Saldırganı Mazur Görme'dir. En az örtüşme ise 62 uyumlu kodlama ile Etkileşimlerin Tanımlanması kriterinde görülmüştür.

Kodlayıcılar arası güvenilirliğin sağlanmasında, kodlayıcıların yöntemle ilgili yetkinliği ve kodlama için kullanabilecekleri kılavuzların varlığı çok önemlidir. Bu çalışmada da, kodlayıcılardan birinin yöntemi geliştiren araştırmacılardan biri olan Gunther Kohnken'den eğitim almış olmasının ve yöntemin nasıl uygulacağına ve kriterlerin tespitine ilişkin kapsamlı bilgiler içeren Kriter Bazlı İfade Analizi Kodlama Klavuzu'nun (Quandre,2009) kullanılmış olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

4.1.7. Güvenilir ve Şüpheli İfade Gruplarının Oluşturulmasında Kullanılan Yöntemler

Craig, Sheibe, Kircher, Raskin ve Dodd (1999) tarafından yapılan çalışmada güvenilir ifadelerdeki mağdur çocuğun iddiadan vazgeçtiği ve istismar iddiasının yalan olduğu beyanında ayrıntılı gerekçeler sunabildiği ve/veya sanığın poligrafi testini geçemediği dosyalar olarak gruplanmıştır.Bu araştırmada kullanılan güvenilir-şüpheli ifade gruplama yöntemi en çok Craig, Sheibe, Kircher, Raskin ve Dodd 'ın (1999) çalışmasındaki ile uyum göstermektedir ancak ülkemizde poligrafi tekniğinin kullanımı standart bir prosedur olmadığı için sadece mağdur çocuğun iddiadan vazgeçtiği ve istismar iddiasının yalan olduğu beyanında ayrıntılı gerekçeler sunabildiği durumlar baz alınmıştır. Çalışmalar güvenilir-şüpheli ifadelerin ayırımında çok farklı kriterleri baz alabilmektedir. Örneğin, Roma, San

Martini, Sabatello,Tatarelli ve Ferracuti (2011) cinsel istismar iddiası ile adli süreci başlamış davalarda, mahkemede alınan ifadeler üzerinden KBİA'nin etkinliğini araştıran bir çalışma yapmış, dava sonucunda en az 3 uzmanın fikir birliğiyle sanığa mahkumiyet kararı çıkmış ve ifadeden bağımsız istismarın gerçekleştiği yönünde en az 1 delilin olduğu dosyaları güvenilir ifadeler, diğerlerini de şüpheli ifadeler olarak sınıflandırmıştır. Roma, San Martini, Sabatello,Tatarelli ve Ferracuti 'nin (2011) çalışmasında güvenilir ifade seçiminde oldukça konservatif ve kısıtlayıcı bir yöntem kullanıldığını ve bu kriterleri dolduramasa bile, örneğin ifadeden bağımsız istismarın gerçekleştiğine dair bir delil bulunamasa bile, olayın gerçek olabileceği ve ifadenin yaşanmış deneyimi yansıttığı durumların olması muhtemeldir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. KRİTER BAZLI İFADE ANALİZİ SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

- Araştırma sonuçlarına göre, KBİA (Kriter Bazlı İfade Analizi) toplam puanları, güvenilir ifadelerde şüpheli ifadelere göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha fazladır. Güvenilir İfadelerde KBİA toplam puan ortalaması 9,43±2,531 iken, şüpheli ifadelerde toplam puan ortalamasının 5,00±1,815 olduğu görülmüştür.
- Güvenilir ifadelerde mağdur çocuk yaşının KBİA toplam puanları ile istatistiksel olarak anlamlı şekilde pozitif korelasyon gösterdiği bulunmuştur.
- Her bir kriter güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırt edici niteliği açısından değerlendirildiğinde, 19 kriterin 10 tanesinin bu özelliği sahip olduğu ve bu kriterlerin de, mantıksal yapı, yapılandırılmamış ürün, detayların niceliği, bağlamsal çatı, diyalogların alıntılanması, gereğinden fazla detay, yanlış yorumlanmış doğru aktarılan detaylar, ilintili dışsal bağlantılar, kendiliğinden düzeltmeler ve suça özgü ayrıntılar olduğu görülmüştür.
- Kriter Bazlı İfade Analizi'nin, suça özgü ayrıntılar kriteri dışarıda bırakılarak, 3 Alt Kategori altında toplandığı bilinmektedir. Bunlar genel özellikler, özel içerikler ve motivasyonel veriler alt kategorileridir. Bu çalışmada her ne kadar 3 alt kategorinin de güvenilir ve şüpheli ifadeleri ayırt etmede istatistiksel olarak anlamlı fark gösterdiği bulunmuş olsa da, derinlemesine incelendiğinde, genel özellikler ve özel içerikler alt kategorilerinin değerlendirmelerdeki etkin rolü motivasyonel veriler alt kategorisine göre ön plana çıkmaktadır.
- Her bir kriter ifadelerde yer alma sıklığı açısından değerlendirildiğinde, en sık rastlanan kriterlerin mantıksal yapı, yapılandırılmamış ürün, diyalogların alıntılanması, olay anındaki subjektif ruh haline ilişkin söylemler ve suça özgü ayrıntılar kriterleridir ve bu kriterler, tüm ifadeler değerlendirildiğinde, ifadelerin %70'inden fazlasında yer almaktadır. Tüm ifadeler değerlendirildiğinde ise, en az rastlanan kriterlerin, olaya ilişkin beklenmedik komplikasyonlar, alışılmadık detaylar, yanlış yorumlanmış doğru aktarılan detaylar, ilintili dışsal bağlantılar, saldırganın ruh haline ilişkin atıflar kendiliğinden düzeltmeler, kendi ifadesinden şüphe etme, kendini suçlama ve

saldırganı mazur görme olduğu ve ifadelerin %35'inden daha azında yer aldığı görülmüştür.

- Yapılan Diskrimant Analizi sonuçlarına göre, yöntemin %84,1 düzeyinde etkili olduğunu söylemek mümkündür. Diskriminant Analizi'ne göre, mevcut örneklem için 19 kriterin 7 tanesinin ifadelerde yer aldığı ifadelerin güvenilir kabul edilmesi durumunda %84,1'lik oranda ifade güvenilirliği açısından doğru tespit yapılmış olmaktadır. Bu da Kriter Bazlı İfade Analizi'nin, cinsel istismar olgularında güvenilir ve şüpheli ifadelerin tespitinde kullanılabilecek etkin bir yöntem olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ancak diskriminant analizinin sadece istatistiksel açıdan fikir verebilecek bir yöntem olduğunu akıldan çıkarmamak gerekmektir. Adli vakalar üzerinden yapılan değerlendirmelerde Kriter Bazlı İfade Analizi puanlarının yanı sıra, İfade Geçerlilik Analizinin diğer bileşenleri olan uygun adli görüşme tekniklerinin kullanılıp kullanılmadığı, Geçerlilik Kontrol Listesi kapsamında değerlendirilebilecek ve mağdur çocuğun yaşı, cinsiyeti, spontan ifade ile olay arasında geçen süre, saldırgana olan yakınlık düzeyi, ifade vermeden önce yöntemle ilgili koçluk alıp almadığı, genel psikiyatrik durumu ve ifade sırasındaki affekti gibi ifade niteliğini etkileyebilecek durumların gözönünde bulundurulmadan sadece Kriter Bazlı İfade Analizi puanları üzerinden değerlendirme yapılmasının sağlıklı sonuçlar vermesini beklemek mümkün değildir. Adli dğerlendirmeler bütüncül bir yaklaşım gerektirmektedir.
- Ayrıca, geri kalan %15,9'luk hata payı adli süreçlerde azımsanacak bir oran değildir. Bu oran içerisinde, "7 kriter olan ifadeler güvenilir kabul edilir" kuralına göre hareket edildiğinde şüpheli olduğu halde güvenilir, güvenilir olduğu halde şüpheli kabul edilmiş ifadeler yer almaktadır. Bu da Kriter Bazlı İfade Analizi'nin adli süreçte ifade güvenilirlik değerlendirmelerinde etkin bir method olmakla birlikte, İfade Geçerlilik Analizi'nin bir bileşeni olduğunun unutulmaması gerektiğini, İfadelerin adli görüşme tekniklerine uygun olarak alınmasının ve Kriter Bazlı İfade Analizi'ni etkileyecek ve vaka çözümlemesinde alternatif hipotezler olarak kabul edebileceğimiz mağdurun yaşı, cinsiyeti, yönlendirmeye yatkınlık düzeyi, olayın tekrarlayıcı nitelikte olup olmadığı, olay ile ifade arasında geçen süre gibi özelliklerin de değerlendirmeye katılmasının önemini ve yöntemin uzman kişiler tarafından bilirkişilik hizmeti sunmak amacıyla vaka bazlı kullanılabilecek nitelikte olduğunu ortaya koymuştur.
- Tüm bunlar gözönünde bulundurulduğunda, Kriter Bazlı İfade Analizine dayalı değerlendirmelerin kanaat oluşturmada tek başına yeterli olamayacağı, yöntemin

ancak konuyla ilgili yeterli eğitim almış ve vaka tecrübesine sahip uzman kişiler tarafından uygulanması gerektiği düşünülmekte, yöntemin adli sürecin diğer bileşenlerinden bağımsız şekilde puana dayalı bir doğrulama listesi olarak kullanılmasının sakıncalar doğuracağını vurgulamak önemlidir.

5.2. ADLİ SÜRECE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

- Dava dosyaları, adli süreçte delil olarak kullanılabilecek görgü tanığı ifadeleri, anogenital muayene bulguları, mağdurun psikiyatrik değerlendirme bulguları, SSÇ'nin ifadesi gibi diğer veriler açısından incelendiğinde, bulguların kısıtlılığı ön plana çıkmış, bu durum da cinsel istismar olgularında mağdur ifadesinin bilimsel yöntemler ışığında değerlendirilmesinin önemini bir kez daha ortaya koymuştur.
- Adli psikiyatrik değerlendirmeler, klinik değerlendirmelerden farklı nitelik taşımaktadır. Mevcut psikiyatrik tablo değerlendirilirken, mağdurun temaruz motivasyonunun olup olmadığı da gözönünde bulundurulmalı ve temaruz olasılığını değerlendirmekte kullanılabilecek yöntem ve ölçeklerin geliştirilmesine yönelik bilimsel çalışmalar yapılmalıdır.
- Failinin de çocuk olduğu cinsel istismar olgular, oldukça karmaşık nitelikli durumlardır ve hukuki düzenlemeleri de durumun hassasiyetine özgün bir biçimde yapılmalıdır. Burada esas alınması geçerek unsurların, faille mağdur arasındaki yaş farkı ve eylemin taraflar arasında rıza sonucu gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği olması gerketiği düşünülmektedir. Yaş farkının çok olduğu, ve taraflar arasında rıza olmayan durumlar cinsel istismarın bir şekli sayılarak, hukuken de bu kapsamda değerlendirilebileceği ve failin çocuk olmasında geçerli olabilecek hukuki ayrımın mevcut koşulda da geçerli olan yaş küçüklüğüne bağlı ceza indirimi ve/ya eylemin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve davranışlarını yönlendirme yetisinin olup olmadığının değerlendirmesi olabilecekken, yaş farkının yakın olduğu ve eylemin tarafların rızası ile gerçekleştiği durumların "Akran Cinselliği" olarak kabul edilebileceği ve Madde-103'ten farklı bir yasal düzenlemeyi gerektirdiğini söylemek mümkündür.
- Failinin de çocuklar olduğu cinsel istismar olguları hukuki olduğu karar epidemiyolojik olarak da farklılık göstermektedir. Diğer bir taraftan da, gerek dünyada gerekse ülkemizde, cinsel suç faili çocukların sayısındaki artış dikkat çekicidir. Bu nedenle, etkin önleme stratejilerini belirlenebilmesi ve tedavi yöntemlerinin

geliştirilebilmesi için çocukların cinsel suç işlediği durumlarının kendine özgü karakteristiklerinin neler olduğuna ilişkin araştırmalara ağırlık verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

- İncelenen dosyaların hiçbirinden, Çocuk Polisinde alınan ifadelere ilişkin ses/görüntü kaydını içeren CD yer almamaktadır. Adli süreçte; CMK'nın ifade alımına ilişkin maddelerine uyma konusunda eksiklikler mevcuttur(CMK 52/3; CMK 236/3, ÇKK 15/2).İkincil travmatizasyonun minimuma indirgenebilmesi için bu konuda daha özenli davranılmalıdır.

5.3. LİMİTASYONLAR

- Bu çalışma adli süreci başlatılmış cinsel istismar olguları baz alınarak gerçekleştirilmiştir. Bu özelliğinden dolayı kontrollü deneysel çalışmalarla kıyaslandığında yöntemsel olarak çeşitli limitasyonlara sahiptir. Bunların başında şüpheli ve güvenilir ifade kategorizasyonu yapmakta kullanılan ifadenin geri çekilmesi özelliğinin tüm süreçten bağımsız ve tek başına ifadenin doğru veya yanlış olduğunu gösterir niteliğe sahip olamayışıdır. Alan çalışmalarının tümü, kendi içerisinde buna benzer kontrol değişkeninin objektivitesine yönelik sorunlar barındırmaktadır. Bu nedenle, alan çalışmalarının deneysel çalışmalarla ve adli sürece konu olmamış deneyimlere ilişkin olgularla desteklenmesinin önemi oldukça fazladır.
- Bu çalışma kapsamında yer alan olguların spontan ifadelerinin alındığı adli görüşmeler adli bildirimden ortalama 11 ay sonrasında yapılmıştır. Bu değerlendirmelerin görüşme tekniklerine uygun şekilde yapılmış görüşmeler sonucunda ve mümkün olduğunca adli bildirim sürecindeki ilk ifadeler üzerinden yapılması gerekmektedir. Ancak mevcut çalışmanın bu kriterleri tam olarak sağlayabildiğini söylemek mümkün değildir.
- Araştırmada yer alan örneklem sayısı kısıtlıdır. Bu nedenle yöntemin etkinliğine ilişkin genellemeler yapılabilmesi için daha fazla örneklemle çalışmanın tekrarlanması önerilmektedir.

5.4. ÖNERİLER

- Bu çalışma SSÇ'nin de çocuk olduğu olguları kapsamaktadır.Sanığın yetişkin olduğu veya mağdurun yetişkin olduğu durumlar için aynı sonuçların gözlemlenip gözlemlenemeyeceğine ilişkin çalışmalar yapılmalıdır .

- Bu çalışmada şüpheli ifadeler, tümüyle veya kısmi yalan beyanlar içermektedir. Deneyimlenen olayın içeriğine dair bilgi sahibi olma düzeyinin KBİA puanlarını etkilediği bilinmektedir.Gelecek çalışmalarda; kısmi yalan beyanlar ile tümüyle yalan beyanlar ayrı ayrı değerlendirilmelidir.
- Cinsel istismar olgularında soruşturma ve kovuşturma süreci multidisipliner olarak ele alınması gereken bir durumdur. Çocukların cinsel istismarları ile ilgili "Çocuk İzleme Birimi" adında yeni birimler oluşturulmaktadır. Bu birimlerde mağdur olan çocuğa hukuki, tıbbi, psikolojik, sosyal hizmet vs. hizmetleri bir arada verilmesi amaçlanmıştır. Ancak bu birimlerin kapsamı ve tecrübesi açısından uzman kapasitesi arttırılmalı ve yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.
- Bu çalışma da göstermiştir ki, cinsel istismar mağduru çocuklar, çeşitli ruhsal zorluklar yaşamaktadır. Mağdur çocuk daha profesyonel tedavi sürecine girmeden önce, çocuk izleme birimlerinde "ilk psikolojik yardım" müdahalesini yapabilecek profesyoneller bulunmalıdır. Çocuk Koruma Kanunu'na göre koruyucu ve destekleyici tedbirlerdenin mağdur çocuklar için etkin bir şekilde uygulanabilmesi için gereken düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Bu nedenle, çocuklarla çalışabilecek ruhsal travma alanında uzman kişilerin niceliksel ve niteliksel olarak desteklenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA:

Ahmadi, K., Lashani, Z., Afzali, M. H., Tavalaie, A., & Mirzaee, J.(2013). Malingering and PTSD: Detecting malingering and war related PTSD by Miller Forensic Assessment of Symptoms Test (M-FAST), *BMC Psychiatry*, 13,154-160.

Alikasifoğlu, M., Erginöz, E., Ercan, O., Albayrak-Kaymak, D., Uysal, O., İlter, O. (2006) Sexual abuse among female high school students in Istanbul-Turkey, *Child Abuse Neglect*, 30, 247-255.

Akehurst, L., Bull, R., & Vrij, A. (1998,Eylül). *Training British police officers, social workers and students to detect deception in children using Criteria-Based Content Analysis*. Paper presented at the 8th European Conference of Psychology and Law, Krakow, Poland.

Akehurst, L., Koehnken, G., & Hoefer, E. (2001). Content credibility of accounts derived from live and video presentations. *Legal and Criminological Psychology*, *6*, 65–83.

Aksel, Ş., & Yılmaz Irmak, T. (2005). Review of child abuse and neglect literature in Turkey. *Xth ISPCAN European Regional Conference on Child Abuse and Neglect*, 11-14 September, Berlin, Germany

American Psychiatric Association. (2000). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (4th ed., text rev.). Washington, DC: Author

Aydın, M. (2012) *Çocukların cinsel istismarı ve reşit olmayanla cinsel ilişki*, 1. Baskı, s. 2-45, Seçkin Yayıncılık, Ankara

Bays, J., & Chadwick, D. (1993). Medical diagnosis of sexually abused child. *Child Abuse and Neglect, 17*, 91-110.

Brodie, L. A. (1993). *Making judgments regarding child sexual abuse: The impact of professional background, experience and knowledge base,* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Biole University

Buck, J. A., Warren, A. R., Betman, S. I., & Brigham (2002). Age differences in criteria-based content analyses scores in typical sexual abuse interviews. *Applied Developmental Psychology*, 23, 267–283.

Cohen, L., Galynker, I. (2002) Clinical features of pedophilia and implications for treatment, *Journal of Psychiatric Practice,* 8(5):276-289

Craig, R. A., Sheibe, R., Kircher, J., Raskin, D. C., & Dodd, D. (1999). Effects of interviewer questions on children's statements of sexual abuse. *Applied Developmental Science*, *3*, 77–85.

Cronch, L. E., Viljoen, J. L., & Hansen, D. J. (2006). Forensic interviewing in child sexual abuse cases: Current techniques and future directions. *Agression and Violent Behavior,* 11(3), 195-207.

Çeçen, A.R.(2007) Çocuk cinsel istismarı: Sıklığı, etkileri ve okul temelli önleme yolları, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 4(1): 1-17

Dağlı, T., İnanıcı, M. A. (2010), *Üniversiteler için Hastane Temelli Çocuk Koruma Merkezleri El Kitabı*, UNICEF, Ankara

Davey, R. I., & Hill, J. (1999). The variability of practice in interviews used by professionals to invesigate child sexual abuse. *Child Abuse and Neglect, 23,* 571-578.

Davies, D., Cole, J., Albertella, G., McCulloch, L., Allen, K., & Kekevian, H. (1996). A model for conducting interviews with child victims of abuse. *Child Maltreatment*, 1(3), 189-199.

Deblinger, E., McLeer, S.V., Atkins, M., Ralphe ,D., & Foa, E. (1989). Post-traumatic stress in sexually abused, physically abused, and nonabused children. *Int J Child Abuse Neglect*, 13 (3), 403-8.

DePaulo, B. M., Stone, J. L., & Lassiter, G. D. (1985). Deceiving and detecting deceit. In B. R. Schenkler (Ed.), *The self and social life* (323–370). New York: McGraw-Hill.

Doğan, Ö.Ö. (2009) Cinsel İstismara Uğrayan Ergenlerde Bireysel, Ailesel Ve İstismara Ait Özelliklerin Tanımlanarak, İstismara Uğrama Ve Psikiyatrik Bozukluk Oluşumu Üzerine Etkilerinin Araştırılması: Kontrollü bir çalışma, Uzmanlık Tezi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi,* İzmir.

Douglas, E., Finkelhore, D. (2003) Childhood sexual abuse fact sheet, http://www.unh.edu/ccrc, Erişim Tarihi: 10.11.2013

Dubner, A.E., & Motta, R.W. (1999). Sexually and physically abused foster care children and posttraumatic stress disorder. *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 67 (3), 367–73.

Elhai, J. D.,. Gold, S. N., Sellers, A. H., & Dorfman, W. I. (2001).The Detection of Malingered Posttraumatic Stress Disorder with MMPI-2 Fake Bad Indices, *Assessment*, 8, 221-236.

Ergönül, İ. (2012). *Çocuk İfadelerinin Değerlendirilmesi: Kriter Bazlı İfade Analizi,* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul

Eröcal, M., Alyanak, B. & Motavallı Mukadddes, N. (1995). 1994 yılında İstanbul Tıp Fakültesi Çocuk Psikiyatrisi Ana Bilim Dalına cinsel taciz öyküsü ile başvuran kişilerin sosyo-demografik özellikleri ve psikiyatrik semptomlarının incelenmesi. *5. Ulusal Çocuk Ve Ergen Psikiyatrisi Kongresi.* 30 Nisan-3 Mayıs, Ankara

Everson, M.D., & Boat, B.W.(1990). Sexualized doll play among young children: implications for the use of anatomical dolls in sexual abuse evaluations. *Journal of American Academy Child Adolescent Psychiatry*, 29 (5),736-42.

Faller, K. C. (1996). Interviewing children who may have been abused: A historical perspective and overview of controversies. *Child Maltreatment, 1(2),* 83-95.

Faller, K. C., & Corwin, D. (1995). Children's interview statements and behavior: Role in identifying sexually abused children. *Child Abuse and Neglect, 19*, 71-82.

Faller, K. C. (2005). Anatomical dolls: Their use in assessment of children who may have been sexually abused, *Journal of Child Sexual Abuse, 14(3*), 1-21.

Finkelhor ,D. (1994). Current information on the scope and nature of child sexual abuse.*The Future of Children*, 4 (2), 31–53.

Frueh, B.C., Hamner, M.B., Cahill, S.P., Gold, P.B., & Hamlin, K.L.(2000).Apparent symptom overreporting in combat veterans evaluated for PTSD.*Clin Psychol Rev*,20,853-885.

Friedrich, W.N., Beilke, R. L., Urquiza, A.J. (1988). Behavioral problems in young sexually abused boys. *Journal of Interpersonel Violence*,3, 21-8.

Glaser, D., Rutter, M., Taylor, E. (2002) *Child sexual abuse*, Rutter's Child and Adolescent Psychiatry, 5th edition, vol.29, pp. 340-358, Blackwell Publishing, Oxford, UK

Gödert, H.W., Gamer, M., Rill, H.G., &Vossel, G. (2005). Statement validity assessment: Inter-rater reliability of criteria-based content analysis in the mock-crime paradigm. *Legal Criminological Psychology*, 10, 225-245.

Goodman-Brown, T. B., Edelstein, R. S., Goodman, G. S., Jones D. P. H, & Gordon, D. S. (2003). Why children tell: a model of children's disclosure of sexual abuse. Child Abuse and Neglect, 27, 525-540.

Gorey ,K.M, & Leslie, D,R, (1997). The prevalence of child sexual abuse: integrative review adjustment for potential response and measurement biases. *Child Abuse & Neglect,* 21 (4): 391–8.

Granhag, P. A., Stromwall, L. A., & Landstrom, S. (2006). Children recalling an event repeatedly: Effects of RM and CBCA scores. *Legal and Criminological Psychology*, 11, 81-98.

Green, A.H.(1993). Child sexual abuse: immediate and long-term effects and interventions. *Journal of American Academy Child Adolescent Psychiatry*,32, 890-902.

Gödert, H. W., Gamer, M., Rill, H. G., & Vossel, G. (2005). Statement validity assessment: Inter-rater reliability of criteria-based content analysis in mock-crime paradigm. *Legal and Criminological Psychology,* 10, 225-245.

Hall, R.C., &Hall, R.C.(2007). Detection of malingered PTSD: an overview of clinical, psychometric, and physiological assessment: where do we stand? *Journal of Forensic Science.*52(3),717-25.

Haugaard, J.J. (2000) The challenge of defining child sexual abuse, *American Psychologists*, 55, 1036-1039.

Hedin, L.W. (2000) Physical and sexual abuse against women and children, *Curr Opin Obstet Gynecol*, 12: 349-55

Heger, A., Ticson, L., Velasquez, O., & Bernier, R. (2002). Children referred for possible sexual abuse: medical findings in 2384 children. *Child Abuse & Neglect, 26*, 645-59.

Heffernan, K., & Cloitre, M. A. (2000). Comparison of posttraumatic stress disorder with and without borderline personality disorder among women with a history of childhood sexual abuse: etiological and clinical characteristics. *J Nerv Ment Dis*, 188, 589–595.

Herman, S. (2005). Improving decision making in forensic child sexul abuse evaluations. *Law and Human Behavior, 29(1)*, 87-120.

Jensen, T. K., Gulbrandsen, W., Mossige, S., Reichelt, S., & Tjersland, O. A. (2005). Reporting possible sexual abuse: A qualitative study on children's perspectives and the context for disclosure. *Child Abuse and Neglect, 29*, 1395-1413.

Kaplan, M.J., Klinetob, N.A.(2000). Childhood emotional trauma and chronic posttraumatic stress disorder in adult outpatients with treatment-resistant depression. *J Nerv Ment Dis*, 188,596–601.

Kaptanoğlu, C., Aksaray, G. & Seber, G., (1993). Cinsel Travma öyküsü veren psikiyatrik hastalarda ruhsal belirti dağılımı. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 30, 297-301.

Katerndahal, D., Burge, S., Kellogg, N.(2005). Predictors of development af adult psychopathology in female victims of childhood sexual abuse. *J Nerv Ment Dis,* 193, 258-64.

Keane, F.E., Young, S.M., Boyle, H.M.(1996). The prevalence of the previous sexual assault among routine female attenders at a department of genitourinary medicine. *International Journal of STD AIDS*, 7, 480–4.

Köhnken, G. (2002), A German perspective on children's testimony. İçinde G. M. Davies, & R. H. C. Bull (Eds), *Childen's Testimony: A handbook of psychological research and forensic practice* (ss. 233-244). Chichester, England.

Lamb, M. E., & Garretson, M. E. (2003). The effects of interviewer gender and child gender on the informativeness of alleged child sexual abuse victims in forensic interviews. *Law and Human Behavior, 27*, 157-171.

Lamb, M. E., Sternberg, K. J., Esplin, P. W., Hershkowitz, I., Orbach, Y., & Hovav, M. (1997). Criteria-Based Content Analysis: A field validation study. *Child Abuse and Neglect*, 21, 255–264.

Lamb, M. E., Orbach, Y., Hershkowitz, I., Horowitz, D., & Abbott, C. B. (2007). Does the type of prompt affect the accuracy of information provided by alleged victims of abuse in forensic interviews?. *Applied Cognitive Psychology, 21,* 1117-1130.

Lamb, M. E., Sternberg, K. J., Esplin, P. W., Hershkowitz, I., & Orbach, Y.(1997). Assessing the credibility of children's allegations of sexual abuse: A survey of recent research. *Learning and Individual Differences,* 9, 175-197.

Lyon, T. D. (1995). False allegations and false denials in child sexual abuse. *Psychology, Public Policy, and Law,*1, 429–437.

Masho, S. W., & Ahmet, G. (2007). Age at sexual assault and posttraumatic stress disorder among women: prevalence, correlates, and implications for prevention. *Journal of Womens Health,* 16, 262-271.

Moberg, M. L. (1994). *The utility of statement validity assessment in differentiating between false reports and true memories in children.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, University of North Dakota.

Muwanigwa ,V. (1996). *Child abuse demands more preventive measures*, Harare,Zimbabwe (Southern Africa News Features Southern African Research and Documentation Center).

Neuendorf, K. A. (2002). *The content analysis guidebook*. Thousand Oaks, CA: Sage
Orbach,Y., Hershkowitz, I., Lamb, M. E., Sternberg, K. J., Esplin, P.W.,&Horowitz, D. (2000). Assessing the value of structured protocols for forensic interviews of alleged child abuse victims. *Child Abuse & Neglect*, 24, 733–752.

Paine, M. L., & Hansen, D. J. (2002). Factors influencing children to self-disclose sexual abuse. *Clinical Psychology Review, 22*, 271–295

Parker, A, D, & Brown, J. (2000). Detecting of deception: Statement Validity Analysis as a means of determining truthfulness or falsity of rape allegations. *Legal and Criminological* Psyhology, 5, 237-259.

Pederson ,W., & Skrondal, A. (1996). Alcohol and sexual victimisation: a longitudinal study of Norwegian girls. *Addiction*, 91, 565–81

Pereda, N., Guilera, G., Foms, M., & Gomez-Benito, J. (2009).The prevalence of child sexual abuse in community and student samples: A meta-analysis, *Clinical Psychology Review*, 29(4), 328-338.

Peschers, U.M., Du Mont, J., & Jundt ,K. (2003). Prevalence of sexual abuse among women seeking gynecologic care in Germany. *Obstet Gynecol*, 101, 103–8.

Pezdek K, Morrow A, Blandon-Gitlin I, Goodman GS, Quas JA, Saywitz KJ, Bidrose S, Pipe ME, Rogers M,& Brodie L.(2004). Detecting deception in children: event familiarity affects criterion-based content analysis ratings. *Journal of Applied Psychology, 89*(1),119-26.

Peter, D.H.(2001). Examining child sexual abuse evaluations: the types of information affecting expert judgment. *Child Abuse and Neglect, 25,* 149-178.

Pipe, M. E., Orbach, Y., Lamb, M., Abbott, C. B., & Stewart, H. (2008). *Do best practice interviews with child victims influence case processing?*. U.S. Department of Justice.

Poole, D.A. & Lindsay, D.S. (1998). Assessing the accuracy of young children's reports: Lessons from the investigation of child sexual abuse. *Applied and Preventive Psychology*, 7, 1-26

Quandte, S. (2009). *CBCA Coding Manual*, University of Portsmouth, England

Redlich, A. D., Myers, J. E. B., Goodman, G. S., & Qin, J. (2002). A comparison of two forms of hearsay in child sexual abuse cases. *Child Maltreatment, 7,* 312-328.

Rogers, R., Sewell, K. W., & Goldstein, A. (1994). Explanatory model of malingering: A prototypical analysis. *Law and Human Behavior,* 18, 543-552.

Roma, P.,San Martini, P., Sabatello, U., Tatarelli, R., & Ferracuti., S.(2011).Validity of Criteria-Based Content Analysis (CBCA) at trial infree-narrative interviews.*Child Abuse & Neglect, 35*, 613– 620

Romans, S.E., Gendall, K.A., Martin, J.L., Mullen, P.E.(2001). Child sexual abuse and later disordered eating: a New Zealand epidemiological study. *International Journal of Eating Disorder,*29, 380–92.

Ruby, C. L., & Brigham, J. C. (1997). The usefulness of criterian based content analysis technique in distinguishing between truthful and fabricated allegations. *Psychology, Public Policy and Law*, 3, 705-737.

Runyan, D., Wattam, C., Ikeda, R., Hassan, F. & Ramiro, L. (2002). Child abuse and neglect by parents and other caregivers. In E.G. Krug, L. L. Dahlberg, J. A. Mercy, A. B., Zwi, & R. Lozano, (Ed), *World report on violence and health*. WHO, Geneva, 2002.

Santtila, P., Roppola , H., Runtti, M., & Niemi, P.(2000) Assessment of child witness statements using criteria-based content analysis (CBCA): The effects of age, verbal ability, and interviewer's emotional style, *Psychology, Crime & Law*, 6(3), 159-179.

Scheibe, C. R., Raskin, D. C., Kircher J.C., & Dodd, D. H. (1999). Interviewer questions and content analysis of children's statements of sexual abuse. *Applied Developmental Science, 3,* 77–85.

Smith, M.,Bentovim, A. (1994) *Sexual abuse: Child and Adolescent Psychiatry*. Rutter M,Taylor E,Hersov L (eds).Third Edition, New york:Science Ltd; 230-43.

Smith, D.W., Letourneau, E.J, Saunders, B.E., Best, C.L. (2000). Delay in disclosure of childhood rape: Results from a national survey. *Child Abuse Neglect*, 24(2): 273–87

Steller, M., & Kohnken, G. (1989). Criteria-Based Content Analysis. In D. C. Raskin (Ed.), *Psychological methods in criminal investigation and evidence* (pp. 217–245). New York: Springer-Verlag.

Sternberg, K. J., Lamb, M. E., Orbach,Y., Esplin, P.W.,&Mitchell, S. (2001). Use of a structured investigative protocol enhances young children's responses to free recall prompts in the course of forensic interviews. *Journal of Applied Psychology*, 85, 997–1005.

Strömwall, L. A., & Granhag, P. A. (2003). How to detect deception? Arresting the beliefs of police officers, prosecutors, and judges. *Psychology, Crime, and Law,* 9, 19-36.

Taneli, S., Albayrak, E.C., &Sivrioglu, E.Y. (1999). Küçük çocuğun cinsel tacizi ve tanı zorlukları. Eksi A (eds). *Ben Hasta Değilim*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi;531-41.

Tezcan, D., Erdem, M., Önok, M. (2006) *5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na göre teorik ve pratik ceza özel hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara

Thakkar, R.R, Gutierrez, P.M., Kuczen, C.L., McCanne, T.R. (2000) History of physical and/or sexual abuse and current suicidality in college women. *Child Abuse Neglect*;24,1345–54.

Topçu, S.(1997). *Çocuk ve Gençlerin Cinsel İstismarı.* Ankara: Doruk Yayımcılık.

Tschumper, A., Narring, F., Meier, C., Michaud, P.A. (1998). Sexual victimization in adolescent girls (age 15–20 years) enrolled in post-mandatory schools or professional training programmes in Switzerland. *Acta Paediatr*, 87, 212–7.

U.S. Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families, Administration on Children, Youth and Families, Children's Bureau. (2012). *Child Maltreatment 2011*. Available from http://www.acf.hhs.gov/programs/cb/research-data-technology/statistics-research/child-maltreatment

Vrij, A., & Baxter, M. (2000). Accuracy and confidence in detecting truths and lies in elaborations and denials: Truth bias, lie bias and individual differences. *Expert Evidence*, 7, 25–36.

Vrij, A., Edward, K., & Bull, R. (2001). Police officers ability to detect deceit: The benefit of indirect deception detection measures. *Legal and Criminological Psychology*, 6, 185–196.

Vrij, A., Akehurst, L., Soukara, S., & Bull, R. (2002). Will the truth come out? The effect of deception, age, status, coaching, and social skills on CBCA scores. *Law and Human Behavior*, *26*(3), 261–283.

Vrij, A., Akehurst, L., Soukara, S., & Bull, R. (2004), Let me inform you how to tell a convincing story: CBCA and reality monitoring scores as a function of age, coaching, and deception.*Canadian Journal of Behavioural Science,* 36(2),113-126.

Vrij, A., Akehurst, L., Soukara, S., & Bull, R. (2004). Detecting deceit via analyses of verbal and nonverbal behavior in children and adults. *Human Communication Research,* 30, 8-41.

Vrij. A. (2005). Criteria-based content analysis: A qualitative review of the first 37 studies. *Psychology, Public Policy and Law*, 11, 3-41.

Walrath, C., Ybarra, M., Holden, E.W. (2003) Children with reported histories of sexual abuse: Utilizing multiple perspectives to understand clinical and psychosocial profiles, *Child Abuse Neglence,* 27:509-24

Westcott, H. L. (1995). Children's view on investigative interviews for suspected sexual abuse. *Legal and Criminological Psychology, 22,* 13-19.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (6. baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yuille, J. C. (2002). *The step-wise interview: Guidelines for interviewing children*. Available from John C. Yuille, Ph.D., Department of Psychology, University of British Colombia.

Yüksel, Ş., Ender, M., Baral, I. & Öktem, Ö. (1994). Cinsel istismar öyküsü olan bir grup ergende tedavi deneyimi. *Psikiyatri, Psikoloji ve Psikofarmokoloji Dergisi*, 2, 361-365.

Zaparniuk, J., Yuille, J. C., & Taylor, S. (1995). Assessing the credibility of true and false statements. *International Journal of Law and Psychiatry,* 18, 343–352.

Zoroğlu, S.S., Tüzün, Ü., Sar, V., Öztürk, M., Eröcal, M.K., Alyanak, B.(2001) Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları, *Anadolu Psikiyatri Dergisi,* 2: 69-78

Z-Page, A. (2004) Çocuk cinsel istismarı: Cinsel istismara neden olan etkenler ve cinsel istismarın çocuklar üzerindeki etkileri, *Türk Psikoloji Yazıları*, **7**(3):103-113

DİLEK ÇELİK
Rasimpaşa Mah. İzzettin Sok.Doğan Apt. 98/11
Kadıköy/İstanbul
GSM: 0 533 468 64 77
e-mail: dil_celik@yahoo.com

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Dilek ÇELİK

Doğum Tarihi: 1 Nisan 1982

Doğum Yeri: Tekirdağ

Öğrenim Durumu:

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü	Boğaziçi Üniversitesi	2005
Y. Lisans	Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, Gelişim Psikolojisi Yüksek Lisans Programı	Boğaziçi Üniversitesi	2008
Doktora	Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Doktora Programı	İstanbul Üniversitesi	2014

Yüksek Lisans Tez Başlığı ve Tez Danışmanı:

Çelik, D. (2008). Ergenlik Dönemindeki Suç Davranışlarında Algılanan Öncüller ve İlişkili Düşünce Biçimleri.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi, İstanbul.
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Serra Müderrisoğlu

Doktora Tezi Konusu ve Tez Danışmanı:

Çelik, D. (2014). Çocukluk Çağı Cinsel İstismar Olgularında Mağdur İfadelerinin Delil Niteliği ve İfade Geçerlilik Analizi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
Danışman: Prof. Dr. Gökhan Oral

Görevler:

Görev Unvanı	Görev Yeri	Yıl
Yarı Zamanlı Öğretim Görevlisi	**Yeditepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü,** İstanbul	Şubat 2013'ten itibaren
Ar. Gör.	**Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümü,** İstanbul	Eylül 2006-Kasım 2009
Eğitmen Psk.	**Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı**, İstanbul	Aralık 2004-Ocak 2008
Stajer Psk.	**Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi,** İstanbul	Temmuz 2005-Eylül 2005
Stajer Psk.	**TOHUM -Türkiye Otizm Erken Tanı ve Eğitim Vakfı,**İstanbul	Haziran.2004-Eylül.2004

Yabancı Dil:

İngilizce (Akıcı)

Projelerde Yaptığı Görevler :

Mayıs 2009- Ekim 2009 **UNICEF Önce Çocuklar: Çocuk Koruma Mekanizmalarının İl Düzeyinde Modellenmesi,** Proje Danışmanı Asistanı

Haziran 2011 **Risk Altındaki Çocuklarla Adli Amaçlı Görüşme Teknikleri ve Eğitim Bilinci I. Modülü** – Eğitmen

Kasım 2011 **Risk Altındaki Çocuklarla Adli Amaçlı Görüşme Teknikleri ve Eğitim Bilinci II. Modülü** – Eğitmen

Yayınlar, Ulusal ve Uluslararası Toplantılarda Yaptığı Sunumlar:

Aktürk, A. İ; Yakuboğlu, A.; Çelik, D. ve Oral, G. (2013). Kayseri örneği üzerinden kentleşme ve şiddet ilişkisi: İleriye dönük bir projeksiyon, *Sosyoloji Dergisi,* 3. Dizi, 27. Sayı, 2013/2, 25-40.

Celik, D. & Müderrisoğlu, S. (2012). Ergenlik Dönemindeki Suç Davranışlarında Algılanan Öncüller ve İlişkili Düşünce Biçimleri, Avrupa Adli Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Kongresi, Almanya (Poster Sunumu)

Celik, D. (2012). Ruhsal Travmaya Uğramış Çocuklarda Ortaya Çıkan Tepkiler, Pendik Çocuk Büro Amirliği Çocuklara Yönelik Cinsel İstismar Semineri, İstanbul, (Sözel Sunum)

Celik, D. (2012). İnternette Çocuğun Cinsel İstismarının Özellikleri, Risk Grupları Ve

Psikolojik Etkileri, 4. Uluslararası Risk altındaki ve Kounması Gereken Çocuklar Sempozyumu, Ankara (Sözel Sunum)

Tekin, S.,& Celik, D. (2012). The Perception and The Interpretation of Hate Crimes in Turkey, 22. Uluslararası Adli Tıp Akademisi Kongresi, İstanbul (Sözel Bildiri)

Celik, D., Kaya, A., Gonultas, B., Kocak, M., & Oral, G. (2012). Interviewing child sexual abuse victims: Police officers' experiences about the phenomena. 22. Uluslararası Adli Tıp Akademisi Kongresi, İstanbul (Poster Sunumu)

Kaya, A., Altınok, M., Kolusayin, Ö. M., Karadayi, B., Celik, D., Özbek, A., Özaslan, A., Oral, G., Çetin, G., & Yorulmaz, C. (2012). Multidisciplinary child protection: Making decision about child abuse. 22. Uluslararası Adli Tıp Akademisi Kongresi, İstanbul (Poster Sunumu)

Dernek Üyelikleri :

Mayıs 2006-Haziran 2009 **Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği**, Kurucu Üye

Aldığı ve Devam Etmekte Olduğu Eğitimler:

Peri Masalları Testi Eğitimi- Psk. Dr. İrem Erdem Atak
Çocuk Çizimlerinin Projektif Değerlendirilmesi Eğitimi- Uzman Psk. Funda Akkapulu
CAT ve Rorschach Testi ile Çocuğun Ruhsal Değerlendirilmesi -Psk. Dr. Neslihan Zabcı
Deneyimsel Oyun Terapisi- Dr. Carol ve Dr. Byron Norton

Sertifikalar ve Katılım Belgeleri:

Çocuk İstismarını Önleme Sempozyumu, 2011
Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum, İçeride Olmak ve Farkında Olmadıklarımız, 2011
9. Adli Bilimler Kongresi, 2011
15. Ulusal Psikoloji Kongresi, 2008
Türkiye Psikoloji Ögrencileri Kongresi, 2006
13. Ulusal Psikoloji Kongresi, 2005
Turkish Children's Indefinite Objects, University of Southern California, 2003
Çocuğun Değeri, Koç-Boğaziçi Üniversitesi, 2002

Bilgisayar Becerisi:

MS- Word, Excel, Power Point, SPSS

Alınan Burslar:

TÜBİTAK Yurt İçi Yüksek Lisans Bursu – Eylül 2005-Eylül 2007

TÜBİTAK Yurt İçi Doktora Bursu- Eylül 2009- Şubat 2014

EK-1:

T.C.
HAKİMLER VE SAVCILAR YÜKSEK KURULU
Genel Sekreterliği

Sayı : B.03.1.HSK.07.0.10.04/11010/33471 25/06/2012

Konu : .....

ÜSKÜDAR CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA

İlgi : 24/05/2012 tarihli ve 2839 sayılı yazı.

İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi Uzman Psikolog Dilek ÇELİK'in; "Çocukluk Çağı Cinsel İstismar Olgularında Mağdur İfadesinin Delil Niteliği ve Çocuk İfadesi Geçerlilik Analizi" konulu tez çalışmasını yürütebilmesi için Üsküdar Adliyesine bağlı mahkemelerde çocukların cinsel istismarını kapsayan 2007 yılı sonrasındaki dava dosyalarına adliye sınırları içerisinde inceleme amaçlı erişim sağlanmasına ve mağdur çocuğun ifadesinin alımı esnasında gözlemci olarak yer almasına ilişkin izin verilmesini talep eden ilgi yazı ekinde gelen 23/05/2012 tarihli dilekçesi Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Birinci Dairesince görüşülerek,

Kişisel verilerin korunması ve ilgili mahkeme hâkimlerinin uygun görmeleri koşulu ile izin verilmesine 22/06/2012 tarih ve 1632 sayı ile karar verilmiştir.

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Engin DURNAGÖL
Hâkim
Genel Sekreter Yardımcısı

Bu belge, 5070 sayılı Kanun hükümlerine uygun olarak elektronik imza ile imzalanmıştır.
Ayrıca fiziki olarak gönderilmeyecektir.

Konya Devlet Karayolu Üzeri No:70 Beşevler/ANKARA Ayrıntılı Bilgi İçin İrtibat: Arif ARSLAN Şube Müdürü
Telefon : (0 312) 204 13 88 Web adresi: www.hsyk.gov.tr

Evrakın elektronik imzalı suretine http://vatandas.uyap.gov.tr/evrak adresinden
(19D20Oa - tYsu+Lx - 2WrBBZH - tfC2Wc=) kodu ile erişebilirsiniz.

EK-2:

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
CERRAHPAŞA TIP FAKÜLTESİ DEKANLIĞI
KLİNİK ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU

Sayı: B.30.2.İST.0.30.90.00/ 29609
Konu:

İSTANBUL
2012

İstanbul ...08 Ekim 2012...

İ.Ü. Adli Tıp Enstitüsü
Müdürlüğüne

08 Ekim 2012

İLGİ: 24.09.2012 tarihli, 1507 yazınıza:

Enstitünüz Sosyal Bilimler Anabilim Dalı öğretim üyesi **Prof.Dr.Gökhan ORAL'ın** danışmanlığında **Doktora Öğrencisi Dilek ÇELİK'in** yürütücülüğünde **"Çocukluk Çağı Cinsel İstismar Olgularında Mağdur İfadelerinin Delil Niteliği ve İfade Geçerlilik Analizi"** başlıklı **Doktora Tezi** hakkında ilgi yazınız ve ekleri **02 Ekim 2012** tarihinde toplanan Fakültemiz Klinik Araştırmalar Etik Kurulunca müzakere edilmiş olup; etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinizi, durumun adı geçen anabilim dalı başkanlığına bildirilmesini rica ederim.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
Adli Tıp Enstitüsü
GELEN EVRAK
Sayı : 2012/1617
Tarih : 9.10.2012

Eki:
1 dosya

Prof.Dr.Fatiş ALTINDAŞ
Dekan Yardımcısı ve Klinik Araştırmalar
Etik Kurulu Başkanı

enci İşlerine
/../..19..
MÜDÜR

Not: Yanıtlarımızda yazımızın gün ve sayısının belirtilmesi rica olunur.
İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi 34303 Cerrahpaşa/İSTANBUL
Telefon 0 (212) 414 32 52 Dahili: 22300 Faks: 0(212) 632 00 40 e-posta:ctfetik@istanbul.edu.tr.